

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA (HDPZ)

ISSN 1331-4688

politic'
ZATVORENIK

GODINA XX. - PROSINAC 2010. CIJENA 15 KN

BROJ **225**

*Božić
Nova godina!*

politički **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSEDJEDNIK DRUŠTVА
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Alfred Obranić, Ljubomir Brdar,
Vladimir Mrkoci, Višnja Sever

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti
***

Žiro račun: 2503007-1100009317
kad Volksbank d.d. Zagreb

Devizni račun: **416446-7101** S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb
***

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.
***

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima
***

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.
***

ISSN 1331-4688
***

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn
***

<http://www.hdpz.t-com.hr>

Slika na naslovnoj stranici: Madona s
Djetetom i knjigom (Raffael, oko 1502.)

VRIJEME RADOSTI, DOBROTE I LJUBAVI

Osim posljednjeg mjeseca u godini, na ovoj stranici našeg mjesečnika »vodi se« aktualna politika. U prosincu uzimam predah, i to ne slučajno, jer Božić je pred vratima.

Oduvijek su naši ljudi ove dane doživljavali kao vrijeme radosti, dobrote, ljubavi... u miru i u ratu, u dobru i u zlu. Na izmaku je godina u kojoj smo opet i zauvijek izgubili znatni broj naših članova. Od mnogih, prisjećam se posebno nekolicine koji su ostavili neizbrisiv trag u trajanju naše udruge, pa tako i hrvatske politike, kulture i kao takvi spominjat će se u hrvatskoj povijesti. No, zajedničko im je da su bili žrtve totalitarnoga komunističkog režima, a ta žrtva uz njihovo životno djelovanje pretočena je u ciglu od kakvih je sazdana današnja hrvatska država.

Početkom godine napustio nas je Mato Marčinko, književnik, publicist, pjesnik, a iznad svega pobrojanog, domoljub i kršćanin. U nadahnuću ljubavi prema domovini i Bogu ispisao je *Hrvatsku molitvu*, pjesmu zbog koje su ga osudili na robiju u Staroj Gradiški. Odmah, još istog mjeseca, otpudio se put neba Slavko Miletić, nesalomljivi borac za neovisnu Hrvatsku, koji je preživio strašna mučenja u komunističkim zatvorima. I umjesto zaslужenog smirenja, u poznim godinama ratiće kao dragovoljac Domovinskog rata, da bi na koncu završio kao prognanik. Nakon svega imao je snage svoje mučeništvo opisati i objaviti u knjizi „*Za dostojanstvo i slobodu*“. Početkom proljeća ispratili smo poznatoga književnog kritičara, eseista i prevoditelja Branimira Donata, manje poznatog po pravom imenu Tvrtko Zane, pod kojim se vodio u pravosudnim i udbaškim dosjeima. Pripadao je skupini domoljubnih sveučilištaraca, koji su pod nazivom *Hrvatski pokret otpora* osuđenih pedesetih godina kao nepomirljivi protivnici komunizma i Jugoslavije. Niska velikih gubitaka za našu udrugu nastavljena je smrću Kaje Pereković, odvažne i poduzetne bivše predsjednice naše udruge. U neizmjernoj ljubavi prema domovini, željela je obilježiti sva mesta stradanja hrvatskog naroda, osobito logore i kaznionice, što je dobrim dijelom i ostvarila. Znajući da se dogodilo samo ono što je zapisano, poticala je na pisanje svjedočanstava mnoge svoje supatnice, kako bi objavila kapitalno djelo „*Naše robijanje: hrvatske žene u komunističkim zatvorima*“.

Još nedavno bili smo udruga s brojnim članstvom; idući ususret Božiću u svim smo se podružnicama okupljali, proslavljajući blagdan Isusova rođenja. Bilo nas je toliko da se nisu međusobno poznavali ni svi članovi podružnice, pa su takva predbožićna sijela dobodošla, kako bismo se zbližili, progovorili s nekim barem jedanput u godini, prisjećajući se nekih davnih robijaških dana. Danas, pod teretom godina i raznih bolesti, takva su okupljanja potrebnija nego nekad, zato jer nas je sve manje i kao takvi moramo se približiti jedni drugima.

A tamo gdje nema više uvjeta za božićne susrete, uvjeren sam da je naš mjesečnik „*Politički zatvorenik*“ najčvršća poveznica našega članstva. Zato vas i ovom prilikom pozivam da sudjelujete svojim tekstovima u stvaranju našega glasila i da širite broj preplatnika izvan kruga bivših političkih uznika. Nas je danas već premalo, kako bismo održali list na dosegnutoj razini.

Božić danas proslavljaju svi, čak i ateisti, jer za puku proslavu ne treba biti vjernik. No da bi se shvatilo događaj Isusova rođenja, treba imati vjeru, a nikad nisam upoznao nekoga iz naših redova tko ne bi bio vjernik. Za našu populaciju ne postoji opasnost blagdanskog uživanja u šopingu. Zato neka naši darovi povodom Božića budu darovi dobrote i bliskosti među ljudima dobre volje. I na koncu, sretan Ti Božić, dragi štioče!

Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika

SKANDAL

Skandal. Ni jednom se drugom riječju ne može na pravi način komentirati presuda Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju kojom je Veselinu Šljivančaninu, osobi koja će u hrvatskoj povijesti ostati zabilježena kao «krvnik s Ovčare», kazna srušena na svega deset godina. Plod je to reviziskoga (trećestupanjskog) postupka, koji je na legislativnoj razini, tj. u pravnim dokumentima MKSJ-a predviđen samo kao iznimku, dok se u praksi pojavio prvi put, nakon sedamnaestak godina djelovanja toga sudišta i nekoliko godina nakon što je službeno najavljenog njegovo gašenje, a djelovanje tribunala prešlo u završnu («izlaznu») fazu.

Već ta okolnost, da je u toj, završnoj fazi dopušteno odlučivanje u trećem stupnju, mora izazvati pozornost svih pravnika koji se bave međunarodnim kaznenim pravom, a uz to i pozornost sviju koji prate rad MKSJ-a, ali i pozornost političara u Hrvatskoj i zemljama koje djelovanje tog sudišta neposredno pogada. Jer, raniji pokušaji kako obranā tako i tužiteljstva, da u Haagu izbore trećestupanjsko odlučivanje, glatko su odbijeni. (Tužiteljstvo je, primjerice, analogan zahtjev podnijelo u predmetu *Blaškić*, čekajući sâm istek roka za podnošenje zahtjeva i time ujedno pokazujući da i nije previše zainteresirano za reviziju utvrđenja prema kojemu su za hrvatske zločine u Srednjoj Bosni odgovorni «radikalni hrvatski nacionalisti» i «dvostruka crta zapovijedanja», a ne sâm zapovjednik HVO-a u Operativnoj zoni Srednja Bosna, koji se je kasnije, u seriji javnih istupa, sve do mlakog demantiranja potpore predsjedničkoj kandidaturi Ive Josipovića, pokazao vrlo zahvalnim i prilično korisnim partnerom u toj kombinaciji.)

Ako je, dakle, iznimka napravljena u predmetu *Šljivančanin*, morao bi čovjek pomisliti da se radi o iznimno uvjerljivom i važnom novom dokazu koji radikalno mijenja do tadašnju predodžbu sudskoga vijeća. No iz obrazloženja odluke vidi se da je Šljivančanin faktično pomilovan – unatoč formalnoj osudi – na temelju blijedog iskaza šefa stozera srpske vojske u Negoslavcima, Panića, koji je kazao da Šljivančanin nije znao niti mogao znati kako je Mrkšić povukao vojnu policiju s Ovčare, uslijed čega je omogućen pokolj hrvatskih civila. I sud u Prnjavoru, ako tamo uopće postoji, otklonio bi takvo svjedočenje kao nedopušteno, jer ni u jednoj civiliziranoj državi nije dopušteno izvođenje dokaza na tzv. negativne okolnosti. U sudskom se postupku dokazuju pozitivne, a ne negativne okolnosti, jer je potonje jednostavno nemoguće dokazati. Laicima će ta razlika biti shvatljivija ako pripomenemo da bi, recimo, milijarda Kineza mogla mirne duše i čiste savjesti prisegnuti da *Politički zatvorenik* kao časopis ne postoji (jer za nj doista ne zna), iako on, kao što vidimo, još postoji. Isto tako, taj Panić je možda mogao znati što se je na Ovčari zabilježio, ali ni teoretski – osim ako je mogao čitati misli majora JNA – ne može znati što Šljivančanin *ne zna*.

Iz toga je potpuno jasno da trećestupanska presuda ima druge motive: njom se želi dati zadovoljština Srbiji i još jednom podučiti Hrvatsku da je – ne prvi put u povijesti – neželjeno dijete sloma dotadašnjeg svjetskog poredka. I ako je od nje išta skandaloznije, onda je skandaloznija samo *mudra* ocjena aktualnoga hrvatskog predsjednika koji je uvredljivom demagogijom zapravo odbio komentirati (pravomoćnu!) presudu, pagajski ponavljajući otrcanu frazu da pravdi treba privesti najodgovornije.

Josipović je još jednom pokazao da mu je važnije ostaviti dobar dojam kod tuđina, nego zastupati interes svojih sunarodnjaka. Jer, što je sam Ivo Josipović doista učinio i što čini, da se ti najodgovorniji privedu pravdi? Nije li zalaganje za povlačenje hrvatske tužbe protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde upravo komplementarno poruci koju nam šalje presuda protiv Veselina Šljivančanina? Nisu li «ispriče sve i svima» možda upravo onaj presudni politički i psihološki čimbenik koji je duboko politizirano *haaško pravosuđe* i naveo na to da faktično pomiluje čovjeka koji se i u studenome 1991. i u godinama nakon toga, razmetao svojom ključnom ulogom u uspostavljanju okupacijskog poredka u razorenom Vukovaru? Drugim riječima, pravo pitanje koje mi – kao mali i toliko puta poniženi narod na razmeđu svjetova – u povodu najnovije haaške presude moramo postaviti, glasi: koliko smo sami odgovorni što nam drugi kroje «pravdu», i što činimo da se takvo stanje promijeni...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

STVARNOST I PERSPEKTIVA	7
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
IVO JOSIPOVIĆ I BORIS TADIĆ, "PARTNERI S ISTIM CILJEVIMA"? OSVRT NA ODNOSE HRVATSKE I SRBIJE TIJEKOM	
2010. GODINE	8
<i>Ante KATIĆ</i>	
PISMA IZ ISTRE	15
<i>Blaž PILJUH</i>	
RAĐANJE EUROPE (VI.)	16
<i>Dr. Vjeko Božo JARAK</i>	
LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (IX.)	19
<i>Vladimir MRKOĆI</i>	
ZA SLOBODU POVIJESNOG ISTRAŽIVANJA	20
HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (V.)	28
<i>Kazimir KATALINIĆ, prof.</i>	
OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (IV.)	30
<i>Dinko JONJIĆ</i>	
KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE: NAREDBODAVAC NASILJA I ZLOČINA, IZVRŠITELJI UDB-a I KOS	32
<i>Ivan VUKIĆ</i>	
SVAKOMU JE MILO ŽIVETI...	39
<i>Slavko ČAMBA</i>	
KRIŽNI PUT OBITELJI DERGANC	40
<i>Darko DERGANC</i>	
DOKUMENTI O JUGOKOMUNISTIČKOM DIKTATORU TITU	43
<i>Ivica KARAMATIĆ</i>	
IN DIESER AUSGABE	47
IN THIS ISSUE	48

VERBA VOLANT...

MI SMO ŽELJELI OPSTANAK JUGOSLAVIJE...

«...Neka se (Srbi, op. prir.) suoče s istom. Svi ti ratovi, je li nam zbilo to trebalo? Mogli smo sačuvati i bivšu nam domovinu Jugoslaviju. Tu su muslimani iz BiH bili prvi sagovornici da se ta zajednica sačuva. Da nije bilo uporne tvrdoglavosti da se sačuva hegemonija. U Sarajevu, u Starom Gradu, gdje živi skoro 95 posto Bošnjaka-muslimana, glavne ulice su se zvala po Srbima. Ulica vojvode Stepe, pa onda Park cara Dušana, pa pređete Most Gavrila Princa, uđete u Prote Bakovića, nastavite Ulicom Miloša Obilića. Ne izlazite iz srpske istorije, a šetate kroz muslimanski dio Sarajeva. Generalstab je kompletan bio srpski. Moj otac ode u samo praskozorje rata da sa **Adžićem** razgovara o tome da se malo izbalansira nacionalno Generalstab, a njemu Adžić kaže: "Stanite, predsjednici **Izetbegoviću**, pa to je ipak tradicionalno srpska stvar, vojska je to." Nije bilo spremnosti da se izade u susret.»

(**Bakir Izetbegović, novoizabrani član predsjedništva BiH, u emisiji RTV B92 Kažiprst, krajem listopada 2010., prema tjedniku Dani, br. 699, Sarajevo, 5. studenoga 2010., bos.**)

*

KAKO SMO SRUŠILI KOMUNIZAM

«Prije demokratskih promjena [Vilim] Ribić je, kako mi je kazao, bio antikomunist. Usprkos tome, bio je i član Partije, jer je smatrao da treba djelovati iznutra, tamo gdje se donose odluke. God. 1988. – u vrijeme **Miloševićevih** mitinga – branio je, unutar partijske organizacije Instituta za suvremenu povijest, ravnateljicu Instituta dr. Zoricu Stipetić od napada unitarističkih i protureformskih snaga u Institutu.»

(**Globus, br. 1043, Zagreb, 3. prosinca 2010.**)

*

VARA LI SE OSNIVAČ NOVE KOMPARTIJE?

«Titov unuk Josip Joška Broz smatra kako EU predano radi na stvaranju nove Jugoslavije, koja će se ovaj put temeljiti na ekonomskim interesima: "Svi u EU rade na tome. To su nihove ideje. Znamo da ćemo opet biti zajedno, možda ne pod imenom Jugoslavija, ali radi se na povezi-

vanju bivših republika. Ta nova zajednica će se zasnovati na ekonomskim i ostalim interesima i ponovo će biti jedinstvena".»

(**www.poslovnipuls.com, 6. prosinca 2010.**)

*

TO JE, KAO, NEMOGUĆE...

«Najstarija kći **Fikreta Abdića, Elvira Abdić Jelenović**, i u protekle četiri godine bila je delegat Unsko-sanskog kantona u Domu naroda Parlamenta BiH. Naravno, kao Hrvatica, sudjelovala je u radu hrvatskog kluba...»

(**Slobodna Bosna, br. 732/XVI., Sarajevo, 25. studenoga 2010., bos.**)

*

TRAŽI LI ZORAN PUSIĆ U SVIM STVARIMA «UVID U CIJELI SPIS»

«Ne treba podizati hysteriju protiv Haškog suda i tvrditi da je riječ o političkoj presudi usmjerenoj protiv Hrvatske. Sve činjenice, naime, govore suprotno: po broju podignutih optužnica i po broju osuđenih, apsolutno vode Republika Srpska i Srbija. Cijela ratna vlada i vojni vrh RS, te pola srpske vlade na čelu s **Miloševićem**, završili su u Haagu. Od hrvatskih političara nije nitko. (...) Poboljšanja hrvatskog pravosuđa u velikoj su mjeri rezultat hrvatske želje da uđe u EU, a posredno i postojanja Haškog suda, s kojim moramo surađivati da bismo postali članicom. Da Haški sud nije ustavljen, pravosuđa u regiji vjerojatno se ne bi izdigla od najprijetnijeg oružja osvete. Za temeljitu ocjenu presude trebalo bi imati uvid u cijeli spis, vidjeti kojim argumentima se sud vodio kad je **Šljivančaninu** dosudio pet, a **Mrkšiću** dvadeset godina, što bi po hrvatskim zakonima bila maksimalna kazna u doba počinjenja zločina. Trebalo bi vidjeti i argumente za povišenje kazne na 17, te njezino konačno spuštanje na 10 godina. Ako Hrvatska raspolaže dodatnim dokazima protiv mogućih osumnjičenika za teški zločin Vukovaru, trebala ih je i treba ih predložiti i Haagu i javnosti.»

(**Boris Pavelić: Razgovor sa Zoranom Pusićem, novilist.online, 10. prosinca 2010.**)

*

KAKO SMO ŠTITILI SLOBU MILOŠEVICA

«Počeo sam raditi [u srpskomome MUP-u, op. prir.] 1987. i godinu dana sam

bio zaposlen kao policijski pripravnik u opštini Savski venac... Na konkurs za prijem policajaca u Specijalnu jedinicu MUP-a Srbije sam se prijavio jer sam oduvijek volio takve izazove. (...) I prije odlaska u Beograd sam se javljao na konkurse za prijem u policiju, ali nikada ni sam mogao proći, i to iz razloga što je moj djed za vrijeme Drugog svjetskog rata poginuo u crnokošuljašima. Volio sam, dakle, oduvijek uniformu...»

(**«Naser Orić: srpski penzioner. Moji dani sa Slobodanom Miloševićem od Gazimestana do Haaga, Slobodna Bosna, br. 732/XVI., Sarajevo, 25. studenoga 2010., bos.**)

*

QUOD LICET IOVI... (POVODOM BUČNIH IZJAVA ZGRAŽANJA IZ HRVATSKIH ŽIDOVSKIH UDRUGA

«Nakon što je 39 općinskih rabina izdalo religiozni dekret kojim se od Izraelaca traži da ne iznajmljuju sobe i stanove osobama koji nisu Židovi, digla se u Izraelu velika politička bura, zasad čini se bez adekvatne reakcije države. Osim zbog same poruke, nedvosmisleno rasističke, ovaj religiozni ukaz naljutio je brojne stanovnike Izraela, i Židove i Arape, i to iz nekoliko važnih razloga. Prvo, svi općinski rabini su, prema pisanku izraelskog Haaretza, plaćeni iz državnog proračuna, što znači da im prihode potrebne za život i rad osiguravaju porezni obveznici Izraela, i drugo, dekret se pojavit mjesec dana nakon što ga je inicirao rabin iz Safeda, a da nitko ništa nije učinio da spriječi njegovo širenje. Jedan dio izraelske javnosti se boji da će najnovija akcija dijela općinskih rabina nanijeti veliku štetu Izraelu, tim više što rabini svojim tumaćenjima razloga zbog kojih su to učinili, nimalo ne ublažavaju učinke. Naime, oni ili govore kako »ne žele da se Arapi ukorijene u Izraelu« ili pak da je »rasizam utemeljen u Tori jer ona govori o Izraelu kao o zemlji naroda izraelskog«. Zanimljiva je bila reakcija vrlo utjecajnog 96-ogodišnjeg rabina **Steinmana** koji je odbio potpisati religiozni dekret, zapitavši njegove sastavljače što bi se dogodilo da netko primjerice u Berlinu izda sličan nalog koji bi se odnosio na Židove?...»

(**Jagoda Vukušić, novilist.online, 10. prosinca 2010.♦**)

NOVI PRILOZI ZA KOLEKTIVNU BIOGRAFIJU TZV. HRVATSKE LJEVICE

Od tzv. ideologije nacionalnog pomirenja nitko nije profitirao kao dojučerašnji policajci duha i batinaši tijela. Dojučerašnji staljinisti prometnuli su se u uzorne demokrate i, štoviše, danas sviseoka drže lekcije o slobodi i demokraciji, pozivajući opet na progona onih koji drugačije misle, ali sada s tobože demokratskih pozicija i s olinjalom argumentacijom: *Nema slobode za neprijatelje slobode!* A tko su neprijatelji slobode, opet će odrediti oni.

Miroslav Lazanski

A o kakvim se protuhama i o kojoj moralnoj bijedi radi, vrlo ilustrativno svjedoči članak «Kako sam se otuđio», koji je u beogradskoj *Politici* 27. studenoga 2010. objavio bivši novinar zagrebačkog *Danasa*, tzv. stručnjak za JNA i uopće vojna pitanja, pouzdanik Kontraobavještajne službe JNA, **Miroslav Lazanski**. Očešao se taj jedan od «giganata hrvatskog novinarstva» (drugi su: **Aleksandar Tijanić, Mila Štula** i sl.), u polemičkom odgovoru drugarici **Jeleni Lovrić** još jednoga današnje-feralovskog demokrata, ustašista **Gojka Marinkovića** i usput otkrio svoje današnje veze sa Zagrebom.

Evo pretežnog dijela tog teksta, koji će zasigurno predstavljati važan kameničić u mozaiku kolektivnih biografija **Stojevićeve i Švarrove hrvatske ljevice** osamdesetih godina XX. stoljeća. Ne diramo ni u jezik, jer on nam je – kako svojom politikom potpore knjigama i knjiš-

kim pothvatima – pokazuje **Biškupićevu** ministarstvo, svima zajednički, lepi, srpsko-hrvatski:

«*Sada, posle toliko godina, gle, Jelena Lovrić na stranicama „Jutarnjeg lista” zamera meni što sam u „Politici” napisao dva teksta o hrvatsko-srpskom pomirenju. Ko ima pravo da se miri u bivšoj Jugoslaviji? Oni koji su se svađali, ili oni koji nisu? Kako da se mire oni koji se nisu ni svađali? Ko su „ovlašćeni pomiritelji”, ko „prvoborci pomirenja”, a ko „trećepozivci pomirenja”? Ko, zapravo, ima tapiro na pomirenje?*

Ovo je priča o tom fenomenu, istina – malo i iz ličnog ugla. Priču sam, naime, kao reagovanje u dogovoru s **Mladenom Plešecom**, glavnim urednikom „Jutarnjeg lista”, poslao pre deset dana u Zagreb. Računao sam da su to jedne demokratske i za različita mišljenja otvorene novine. Priča nije objavljena, a moj nekadašnji kolega uopšte se ne javlja na telefonske pozive. Kako su „Jutarnji list” i „Politika”, zapravo, sestrinske redakcije, jer i kod njih i kod nas isti je izdavač, računam da je ipak svejedno gde će priču, sada malo proširenu, ipak objaviti.

Dakle, sadašnju zvezdu „Jutarnjeg lista” Jelenu Lovrić poslednji put sam video u maju 1991. u prostorijama lista „Danas” u Zagrebu. Svratio sam tamu, jer sve do marta 1991. bio sam član te redakcije. Sretjem kolege, Jelenu Lovrić i Gojka Marinkovića, razgovor uobičajen, Jelena me gleda onim svojim divnim, sanjivim očima, Gojko gleda kroz mene, pitanja klasična, kako je u Beogradu, šta ima u „Politici”. Šta da im kažem, pa oni su iz Zagreba u Beograd u poslednjih 15 godina dolazili barem jednom nedeljno, u CK Srbije i u CK SK Jugoslavije, pratili su Partiju, znaju sve bolje od mene. Od **Stambolića, Čkrebića, Krunića, do Miloševića i drugih.**

Popisno, dakle, tada u maju 1991. verovatno našu poslednju zajedničku kafu i na rastanku Jelena me ozbiljno zaskoči: „Kada će već jednom ta tvoja JNA da izvrši taj puč, ode ovo sve do đavola, pa i mi”.

Sve do tada u redakciji „Danas” lepo smo sarađivali. Ja sam pisao o svetskim ratovima i armijama, naravno ponekad i o JNA, Jelena je pisala isključivo o Partiji, partijskim kongresima, intervjuisala

sve partijske lidere od Triglava do Varda. Bila je jako zabrinuta za moralni lik članova partije. Negde od 1988. Jelena je počela da piše o Miloševiću, posle o Gazićemstanu, o Srbima u Kninu, o hrvatsko-srpskim odnosima. Ja o tome nikada nisam pisao, ali jesam između redova prozivao JNA da izvrši svoju ustavnu dužnost, odnosno da izvrši puč, spreči građanski rat i raspad SFRJ. I sve je to tada, u letu i jesen 1990. objavljivano u zagrebačkom „Danasu”. Gde je radila i Jelena. Nijednom rečju nije mi zamerila na tekstovima, nije se ogradila od njih, a bila je član kolegijuma lista „Danas”, intenzivno se družila sa svim partijskim šefovima u Jugoslaviji, mogla je da me na vreme upozori da sam na krivom putu, da me spasi mojih zabluda. Ali ne, Jeca je čučala i čekala šta će da uradi JNA. I bila sa mnom uvek ljubazna. Čak i posle mog intervjua sa generalom **Kadijevićem** nije na kolegijumu rekla ni reč zamerke.

E, moj druže beogradski: Jelena Lovrić

I sada, posle toliko godina, gle, upravo Jeleni Lovrić na stranicama „Jutarnjeg lista” zamera meni što sam u „Politici” napisao dva teksta o hrvatsko-srpskom pomirenju, jer, po njoj, ja na to „nemam pravo”, jer ja sam bio „arhitekta” tog rata, a ona je „arhitekta” mira. Koja je godinama pre tog rata pisala o odnosima Srba i Hrvata, kreirala u javnosti te odnose sa pozicije neformalnog člana CK SKH. O propustima realne hrvatske politike da se spreči sukob, tada ni reči. Postala je „prosvećeni pacifista” tek kada je izbio rat. I tek tada je pronašla svoju novu vokaciju i svoj novi politički identitet. Ne zameram, proizvod je sistema kojeg se spektakularno odrekla. I možda zato i smatra da je ona danas jedini ovlašćeni pomiritelj Srba i Hrvata. Da joj se odmah i dodeli ta titula....» (L.P.)•

SAVJET PREDSJEDNIKU JOSIPOVIĆU NAKON SUSRETA U VUKOVARU (DRUGO OTVORENO PISMO PROF. DR. SLOBODANA LANGA)

Prije vašeg susreta s Predsjednikom Srbije u Vukovaru 26. listopada, uputio sam Vam otvoreno pismo sa željom da do prinesem interesima Hrvatske, dobrosusjedskim odnosima sa Srbijom i dobru za sve ljudi. Pismo je objavljeno na portalu Hrvatskoga kulturnog vijeća i u nizu drugih medija. Dan kasnije vi ste odgovorili:

Poštovani gospodine dr. Lang, Ne prihvataćam Vašu tezu kako išta prisvajam. Mene je hrvatski narod izabrao za predsjednika velikom većinom, a trenutno moja politika uživa mjesecima konstantnu podršku od oko 80% građana. To mi daje i

legalitet i legitimitet da vodim politiku za koju sam uvjeren da je u najboljem interesu Hrvatske.

Naravno, Vaše je pravo da me kritizirate i s dužnim poštovanjem ču poslušati (procitati) svaku Vašu riječ. Ali, odricanje legitimiteza za vođenje politike apsolutno ne prihvacaćam.

Što se tiče tužbe pred MSP, osobno sam je pisao. Dozvolit ćete da kao doktor prava o tome znam više od Vas, uključivši i to kako je i zašto nastala.

Usput, svi gotovo stručnjaci (domaći i međunarodni) dijele moje mišljenje o tome. I u toj stvari (neovisno hoće li Vladu naći

mogućnost nagodbe ili će ustrajati na tužbi) raditi ću u najboljem interesu Hrvatske.

Vide se razlike viđenja i vođenja politike. Moralno gledano, vlast stječe legitimnost izborom, a legitimnost tek pozitivnim odnosom prema politici koju vode oni koji su je izabrali. Mnogi političari u Hrvatskoj smatraju da su samim izborom stekli i legitimnost vladanja, što nije točno. Hitler je bio legalan, ali ne legitiman. Na podršku 80% građana, se demokratski političar ne poziva nakon totalitarnih iskustava iz prošlosti. Vi smatrate da kao Predsjednik imate pravo voditi u ime Hrvatske, a ja da i vi i svaki Predsjednik treba voditi za Hrvatsku.

Smatrate da je korisno za Hrvatsku povući tužbu za genocid protiv Srbije, da kao doktor prava o tome znate više od mene, i da gotovo svi stručnjaci svijeta dijele vaše mišljenje. Ističete i da ćete bez obzira na Vladu raditi u najboljem interesu Hrvatske. Međutim, sprečavanje i kažnjavanje genocida je odgovornost svih ljudi i struka, a ne profesionalno područje pravnika. Utvrđivanje istine o svakom Genocidu, pa tako i povodom hrvatske tužbe, je svjetska odgovornost, u cilju povećanja znanja, više zbog sprečavanja u budućnosti nego kažnjavanja za učinjeno. Stručno je bolje ne tražiti autoritet u navođenju sličnosti s mišljenjem gotovo svih stručnjaka, domaćih i međunarodnih. Vi previše ističete pravo, a premalo pravdu. Ovo suđenje je moralna obveza, bez obzira na ishod.

Pristojno ističete (i moje) pravo da vas se kritizira. Želim da znate da ja nikada i nikoga ne kritiziram, što smatram površnim i ne doprinosi razvoju i budućnosti. Komuniciranjem treba nastojati što potpunije sagledati istinu i činiti što više dobra. Pismo vama i g. Tadiću je sadržavalo savjete o istini i što možete učiniti da biste što više doprinijeli općem dobru. Vi smatrate da imamo pravo kritizirati Predsjednika ako ne radi dobro, a ja želim pravo savjetovati kako bi radio što bolje.

Prof. dr. Slobodan Lang

S nedavne naslovnice jednoga zagrebačkog tjednika: Vukovar 1991.

Vi ste spremni s poštovanjem poslušati (pročitati) svaku riječ. Opet ste učtivi, ali niste prihvatali nijedan savjet, niti ste ga proveli u djelo. Vi ste pristojniji od mene, a meni je važniji sadržaj.

Nemamo iste prioritete. Rješavanje nezaposlenosti, dugovi i ekonomski kriza su danas najvažniji, izabrani ste za rješavanje teških problema današnjice i svoj rad i suradnju posvetite tim ciljevima. Iustitia et pax je 8. studenog izvanrednim tekstom ocijenila prioritete i djelovanje, a pozvala na odgovornost.

Ne slažemo se niti oko samog susreta, značenja, ocijena ciljeva, načina provođenja – korištenju morala i pristupa stvarnosti.

Do raspada Jugoslavije, komunisti su imali potpunu vlast i nisu pokazali političku volju i sposobnost, da održe mir i uključivanje dotadašnjih Republika u Europu. Još uvijek se izbjegava analiza vremena prije i odgovornost za rat koji se mogao izbjegći. Europa je u 19. stoljeću koristila imperijalizam, kolonijalizam, rasizam i nemilosrdne ratove diljem svijeta, bez obaziranja na civile, uključivši korištenje i koncentracionih logora i provođenje genocida. U euforiji kraja hladnog rata i pada Berlinskog rata, Europa je povjerovala da je totalitarizam mrtav. Međutim Miloševićeva vlast je bila totalitarna vlast, i onju je okrutno provodio, agresijom, rasizmom, imperijalizmom, etničkim progonom, razaranjem i genocidom. Makar u relativno maloj zemlji, Miloševićeva Srbija nije usporediva sa Hitlerovom Njemač-

kom, ni Staljinovim Sovjetskim Savezom, ali je nedvojbeno bila totalitarna država i pokazala da je totalitarizam i dalje velika opasnost. Milošević kroz sve godine suđenja, do smrti nije pokazao nikakvo kašanje. Suđenje je prekinuto jer je umro, za razliku od Predsjednika Tuđmana koji je i optužen i suđen započelo nakon smrti. Današnja Srbija nije Miloševićeva, ali ne može biti mira dok Srbija ne shvati, ne osudi i ne odrekne se vlastitog totalitarizma, prema svim svojim građanima i susjedima. Osuda totalitarizma i agresije je bio najvažniji prioritet vašeg susreta.

Osudili ste zločine na Ovčari i Paulinu Dvoru, šutjeli o Vukovaru, izbjegli Oluju, izostavili Hrvatsku, a prešutjeli ostale ratove, agresije i zločine. Čim sam čuo za napad na Dubrovnik 1991., otisao sam braniti Slavoniju. Nema isprike za Ovčaru dok se vrijeda Oluju i ne priznaje agresiju na Hrvatsku.

Zločine u agresiji na Hrvatsku je počinila JNA, redovna vojska pod vodstvom časnika koji su medicinski pregledavani zbog mentalnih poremećaja, u savezništvu s paravojnim formacijama poput nacističkih SA i SS jedinica. U Nürnbergu su osuđeni vojnici zločinci, ali ne njemačka vojska, dok su SA, SS i nacistička stranka osuđene kao zločinačke organizacije. Za razliku od toga, Hrvatsku, pa tako i Vukovar je branio sam narod. To je bio rat protiv totalitarizma i za dekolonizaciju. Hrvatski branitelji, nisu bili vojnici, već mladi ljudi koji bi, da nije bilo rata,

postali radnici, seljaci, obrtnici, umjetnici, učitelji, doktori i doktori prava. Među njima je bilo i mentalnih bolesnika. Prema NEJM (vodeći medicinski časopis) u SAD je među ljudima od 18 do 54 godine starosti od 1990. do 1992. bilo 12.2% mentalno bolesnih. U Hrvatskoj se godišnje izvrši 250 do 300 ubojstava. Oko trećine ubojica imaju psihijatrijske poremećaje. Uzimajući u obzir moralno značenje obrane, sudac Milan Vuković je rekao da nema zločina u obrani, dok sam ja kao liječnik upozorio da nema obrane bez zločina. U svakom narodu postoje i mentalni bolesnici i zločinci i bolesni zločinci. Paulin Dvor, Varivode i ubojstvo obitelji Zec su djelo zločinaca a ne branitelja. Nažalost u Hrvatskoj se često za djela zločinaca u ratu optužuju branitelji – kao toliko često u ratovima za oslobođenje, uključivši umjerenog Yoma Kenijatu, domoljubnog Nelsona Mandelu i samog Mahatmu Gandhija. Ovčara i Paulin Dvor su zločini, ali su neusporedivi.

U samu akciju vašeg susreta neprihvativi ste unijeli humanitarni i medicinski rad. Bit razlike je u činjenici da je akcija nepredvidiva i do kraja se ne zna da li će uspjeti i biti prihvaćena ili ne. Za razliku, rad je redovna djelatnost u kojoj se znanjem ostvaruje željeni proizvod ili rezultat.

Medicinska dokumentacija i traganje za nestalima su redoviti i važni oblici rada. Strašno je da je dokumentacija vraćena tek nakon 19 godina i to djelomično, a da se potreban rad na logorima, nestalima islič-

no u Srbiji još uvijek ne može ispravno provoditi. Predsjednici republike se nemaju šta baviti povijestima bolesti, već osigurati nesmetani rad zdravstvene službe. Odajem priznanje predsjednici Vlade da je sudjelovala samo u ovom važnom i potrebnom radu, a ne u ostaloj akciji.

Sama pak akcija mirenja i isprike nije ni mogla uspjeti. Nakon što je Chambarlain s Planom Z doletio 15. rujna 1936. Hitleru u München, farse vodanja tadašnjih predsjednika po Jugoslaviji 1990. i Plana Z4 1994 ambasadora Galbraitha, nitko ozbiljan više ne organizira „povijesne“ sastanke umirivanja i novih početaka. Isto tako svako ispričavanje je gotovo prazno, nakon što je Willy Brandt 7. prosinca 1970. spontano kleknuo pred spomenikom žrtvama varšavskog geta („Pod teretom nedavne prošlosti, učino sam što ljudi čine, kad ostanu bez riječi i tako odao počast milijunima ubijenih ljudi.“) On je istog dana potpisao i ugovor o granici između Njemačke i Poljske. Unatoč tome želim istaknuti da je u isprici, polaganju vijenca i križanju Predsjednika Tadića na Ovčari bilo dostojanstva i da je za to trebalo hrabrosti, s obzirom na odnose i povijest Srbije. Tadić nije Brandt, ali se nadam da će ovo zrno dobra rasti i potaknuti toliko potrebna a moguća djela u budućnosti. Neka se bar potpišu granice Hrvatske i Srbije, prije agresije i rata, ako već ne i one kad su spojenu u Jugoslaviju 1918 i 1945. godine. Smije li se tražiti manje?

Hrvatska nikada nije prešla granicu prema Srbiji, niti vojno niti teroristički. Tražila je samo mir. Predsjednik Tuđman je isticao želju za suradnjom i viziju buduće skandinizacije Balkana. Da je ova politika nastavljena i nakon Tuđamanove smrti, vizija bi već postala konkretni program dobrosusjedske suradnje. Zadnjih deset godina je propušteno zalaganje za mir. Prvo pismo sam vam pisao s međunarodnog sastanka na Brijuni, Europskog Centra za Mir iz Beograda, unutar kojeg već osam godina djelujem u zalaganju za mir i suradnju. Upravo sam iznosio program dobrosusjedstva na Balkanu. Nešto

ranije smo odbacili službeni protest predstavnika Srbije, zbog prisustva Albanaca s Kosova.

Pomirenja Hrvata i Srba ne može biti, jer sukoba nije ni bilo. U obrani Hrvatske sudjelovale su tisuće Srba, ne zato što su Srbi nego jer su branili svoju Hrvatsku. Nedovoljna pažnja prema njima i drugim manjinama je ozbiljan problem Hrvatske nakon 2000. Dio hrvatskih građana po narodnosti Srba, zaveden je prije, u toku i na kraju rata. O ovoj bolnoj temi, o kojoj domaća i međunarodna javnost, i vas obojica, znate pre malo i pogrešno.

O vašem susretu su se izjasnile Majke nestalih i žrtava, zapovjednik Vukovara i ja. Majke su došle uvijek ponovno ispunjene nadom da čuju nešto o svojim nestalima, ali su vam na Ovčari okrenule leđa i pretvorile se u živi crni Zid Boli. Zid boli. 26. rujna 1993. Zid boli stajao je od 1993. do 1995. pred komandom Ujedinjenih Naroda u Zagrebu. Izgradile su ga majke i na 13.600 crvenih i crnih opeka, napisale imena nasilno odvedenih, zatočenih, nestalih i poginulih hrvatskih branitelje i civila. Vlast i vrijeme nisu shvatili i srušili najlepši spomenik patnji, miru, vjeri i nadi, ikada podignut u Europi. Gnjevno se digao Mladi Jastreb, ratni zapovjednik Vukovara, optužujući da je mir prevrijedan za ovakav pristup. Osobno živim zalažući se za dobro, u što svakako spada i mir i oprost. Svi mi težili smo u proteklom ratu i nakon njega povezati moral i stvarnost. Što je moral niži, to se ostvaruje manje dobra u zajednici, a kad se moraliziranjem traži previše, onda se propusti postići što je moguće.

Vjerujem da vam da nitko izvana nije naredio susret u Vukovaru, vi ste naprosto mislili da bi birokraciji u Bruxellesu to bilo drago.

Hrvatska je u krizi, čije će posljedice trajati dugo u budućnost. Nemojmo se zavaravati prikrivanjem, izbjegavanjem ili skretanjem pažnje. Za izlaz iz krize je potreban cijeli narod povezan vjerom i razumom.♦

Tri događaja, koja su vremenski koincidirala koncem mjeseca studenog, značajno su obilježila društveni trenutak Hrvatske. Stoga se valja, makar ukratko, na to osvrnuti. To su, prema razini interesa hrvatske javnosti, na prvom mjestu posjet srbijanskog predsjednika **Borisa Tadića**, zatim otvaranje Prvog sajma erotike, odnosno pornografije na zagrebačkom velesajmu, a treći događaj, koji je pobudio znatiželju javnosti, je „sramežljiva“ najava moguće kandidature **Stjepana Mesića** na mjesto zagrebačkog gradonačelnika.

Isticanje ta tri događaja u „jednom paketu“, iako oni na prvi pogled nisu ni u kakvoj uzročno-posljedičnoj svezi, podsjetilo me je na jednu epizodu, kad mi je jedan prijatelj uz kavu, sve te događaje okvalificirao jednom riječju: kupleraj!

Tom bih se kvalifikacijom želio malo pozabaviti, poglavito u kontekstu činjenice da je ona u suprotnosti s razinom oduševljenja iskazanog u hrvatskim medijima. Tadićev dolazak u Hrvatsku interpretiran je kao *Radosna vijest* i kao početak jednoga novog razdoblja između Hrvatske i Srbije. Briše se traumatična prošlost koja „optereće“ dvije zemlje, a budućnost koja „otvara“ sjajnu perspektivu je isključivo tehničke prirode. Srbija se obvezuje da će „nastojati“ Hrvatskoj isporučiti koliko je moguće više „protokola“ o ubijenim i nestalim Hrvatima iz srpskih koncentracionih logora, a Hrvatska bi zauzvrat izbjeglim Srbima izgradila kuće (što već godinama i radi), vratila im stanarska prava, priznala radni staž za vrijeme pobune protiv Hrvatske, osigurala im mirovine, socijalna prava itd. U tom smislu organizirat će se i međunarodna donatorska konferencija, koja bi sufinancirala navedene potrebe. U taj „paket“ dogovora i „normalizacije“ odnosa nisu uključeni Hrvati iz Vojvodine, ni oni iz Bosanske Posavine, niti uopće Hrvati. Nije tu uključena niti još uvijek okupirana hrvatska zemlja na istočnoj obali Dunava (a riječ je o 14.000 hektara!), niti ratna odšteta Hrvatskoj.

Da, još nešto! „Obostrani interes“ uključuje i potrebu odustajanja Hrvatske od tužbe Srbije za genocid, kao i odustajanje Srbije od protutužbe. Kao da je Hrvatska ratovala u Srbiji!

Dogovorena moguća zajednička ulaganja i zajednički izlazak na treća tržišta, zbog „komplementarnog“ gospodarstva, dovelo je hrvatske medije do klimaksa oduševljenja. Opet kao nekad! Taj „povijesni“ dogovor garniran je lukuznim prijamom, grljenjem i ljubljenjem nacionalnih „ikona“ razine **Severine** i **Lepe Brene**.

STVARNOST I PERSPEKTIVA

Ugledu i značenju toga „povijesnog“ sastanka, kako reče moj prijatelj, nedostajala je „infrastruktura“ sa Zagrebačkog sajma pornografije: samo je to nedostajalo na povijesnoj fotografiji ispod koje bi pisalo – kupljeraj.

Ako izostavimo cinizam u interpretaciji tog događaja, jasno je da je stvarnost zaisila potpuno oprečna sadržaju i interpretaciji „povijesnog“ susreta Josipović – Ta-

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

itd. Dnevni smo svjedoci tih učinaka Sjetimo se samo sotonizacije Domovinskog rata, krivotvorenja slike **Franje Tuđmana, Gojka Šuška**, vojnih zapovjednika i branitelja kao zločinaca, Sjetimo se optužbi npr. **Vesne Pusić i Stjepana**

Vukovar 1991: zagrljaji okupatora

dić. Protokolarna uljudnost Borisa Tadića nije nažalost politički sadržaj prošle, sadašnje, niti buduće Srbije. Tadić je politička rezultanta kako tzv. „demokratske“, tako i one Šešeljeve, Nikolićeve i Draškovićeve Srbije. I to u Hrvatskoj uvijek treba imati na umu. Boris Tadić kao takav zato i nije bio u mogućnosti odgovoriti potvrđno na pitanje hrvatskog novinara „je li Srbija ratovala u Hrvatskoj“.

Daleko od toga da bi čovjek želio loše odnose sa susjedima. Pa i sa Srbijom. Da-pače. Treba raditi na tome. Ali kod toga se treba voditi činjenicama i razumom. Povijesno nas iskustvo upućuje na opreznost. Pa zašto onda ne koristimo taj instrument? Zašto najprije pravimo fešte, a nakon toga se tučemo po glavi. To je zato, jer živimo u sustavu u koje obmana ima primat nad istinom. Doduše, obmana ima relativno kratki vijek trajanja, ali zato ima pogubne učinke. Mi danas živimo u sustavu totalne dominacije medija, koji imaju sposobnost i moć, prema potrebi, demonizacije ili divinizacije osoba, pojava, ideja

Mesića o Tuđmanovoj „podjeli“ Bosne. To Mesić ponavlja i ovih dana.

Čitam u novinama kako jedan novinar konačno demistificira lik i djelo „ugledne“ političarke Vesne Pusić. I svodi njenu sposobnost na realnu razinu. Ali što to vrijedi? Dugotrajna obmana je učinila svoje. Nije li isto tako Mesić živa obmana hrvatskog naroda? Pitao sam to puno

puta, pa pitam i danas javno. Postoji li netko tko će me uputiti makar na jednu jedinu pozitivnu posljedicu Mesićeve „vladavine“? Osim ako mu se u pozitivno ne pripše uloga svjedoka optužnice protiv hrvatskih generala u Haagu. S tim „kapitalom“ Mesić se nudi za gradonačelnika Zagreba. Zar to nije blef i obmana?

Dok ovo pišem, na stolu mi je pozivnica Liberalnog centra za demokraciju, koji poziva na skup „Vlado Gotovac – pjesnik, filozof i političar“, u povodu desete obljetnice smrti. Osim obitelji i još nekoliko ljudi, ostali sudionici u programu evociranja uspomena na **Vladu Gotovcu** uopće ne pripadaju njegovu životnom krugu niti njegovu svjetonazoru. Gotovac nije njihova ideološka, moralna niti domoljubna svojina. Oni ovom prigodom rade nešto sasvim drugo: oni kradu i prisvajaju njegov ugled. I kad tako živimo u sustavu relativiziranja svega i svačega, blefa i obmana, stiliziranja političara i javnih osoba prema narudžbama i naručenim anketama, ne treba čuditi što ljudi gube orientaciju u izboru realne i pozitivne opcije. Kolika je moć oblikovanja svijesti naroda, pokazuje i navodni ugled srpskog predsjednika u anketama, kao i rezultati anketa o premoćnom vodstvu ljevice. A sreća je u tome što ona pobjeđuje jedino u anketama. Kako se boriti protiv toga? Svim sredstvima! Kakva nam je perspektiva? Obmana, za sada!•

Zagreb 2010.: zagrljaji pobratima

IVO JOSIPOVIĆ I BORIS TADIĆ, "PARTNERI S ISTIM CILJEVIMA"? OSVRT NA ODNOSE HRVATSKE I SRBIJE TIJEKOM 2010. GODINE

U ovom tekstu osvrnut će se na naglo poboljšanje odnosa između Hrvatske i Srbije do kojeg je došlo tijekom 2010. godine, što se odnosi na veći broj susreta novoga hrvatskog predsjednika **Ive Josipovića** sa srpskim predsjednikom **Borisom Tadićem**.

No, prije toga podsjetit će kako su odnosi između Hrvatske i Srbije izgledali na kraju drugog mandata Josipovićeva predsjednika, **Stjepana Mesića**. Krajem 2009. hrvatski predstavnik je na Međunarodnom sudu pravde u Haagu svjedočio u korist samostalnosti Kosova. Naime Glavna skupština Ujedinjenih naroda je od spomenutog suda zatražila mišljenje je li kosovsko proglašenje nezavisnosti u skladu s međunarodnim pravom.¹ Nakon toga, Mesić je početkom siječnja 2010. posjetio Kosovo. Tijekom tog posjeta, Mesić je izjavio da bi Srbija trebala prestati gajiti "nerealne snove" kako će vratiti Kosovo pod svoju vlast. Nedugo kasnije, Mesić je u svom uredu na Pantovčaku, tijekom jednog razgovora s novinarima, izjavio da bi, kao predsjednik, u slučaju da Republika Srpska raspiše referendum o odvajajući iz Bosne i Hercegovine, odmah uputio Hrvatsku vojsku na područje Brčkog, da prekine "koridor" u bosanskoj Posavini. Mesić je dodao da predsjednik Vlade Republike Srpske, **Milorad Dodik**, "vara" međunarodnu zajednicu i misli da će se ona "umoriti" od problema Bosne i Hercegovine, a zatim će raspisati referendum o odjepljenju, čime će biti ostvarena "Velika Srbija". Mesić je također izjavio da je slično mišljenje iznio i predstvincima međunarodne zajednice.

Beograd nije dobro primio spomenute hrvatske, odnosno Mesićeve poteze. Srpski predsjednik Boris Tadić ocijenio je da Mesić posjetom Prištini "kvari" hrvatske odnose sa Srbijom, čime ostavlja "ozbiljan i nepotreban teret svom nas-

Piše:

Ante KATIĆ

ljedniku". Mesićeva izjava da bi bio spreman uputiti Hrvatsku vojsku u BiH, kako bi spriječio eventualno osamostaljenje Republike Srpske, izazvala je još oštiju reakciju Beograda. Srpski ministar vanjskih poslova **Vuk Jeremić** ocijenio je tu izjavu kao pokušaj provokacije, dodajući da je Mesić osoba "bez ikakve političke i moralne težine".²

Čemu se smiješe nasmijani predsjednici?

U međuvremenu su u Hrvatskoj održani novi predsjednički izbori na kojima je pobijedio Ivo Josipović. Komentirajući Mesićevu izjavu o eventualnom upućivanju Hrvatske vojske u Bosnu i Hercegovinu, novoizabrani predsjednik ocijenio je da tako nešto ne dolazi u obzir. U vezi s tužbama za genocid koje su, jedna protiv druge, Hrvatska i Srbija pokrenule pred Međunarodnim sudom pravde u Haagu, Josipović je ocijenio da bi bilo bolje da se taj spor riješi nagodbom, a ne dugotrajnim sporenjem pred spomenutim sudom.

Josipović je u veljači 2010. položio predsjedničku prisegu. Srpski predsjednik Tadić ovome nije prisustvovao, što je obrazloženo činjenicom da će Josi-

povićevu inauguraciji prisustvovati kosovski predsjednik **Fatmir Sejdiju**. Tako se moglo prepostaviti da će se napetosti između Beograda i Zagreba nastaviti i nakon odlaska Mesića s Pantovčaka.

No, ubrzo će ti odnosi krenuti potpuno drugim smjerom. Već krajem ožujka 2010. Josipović i Tadić održali su sastanak u Opatiji. Tom prilikom oni su, među ostalim, izrazili spremnost da međusobne tužbe za genocid rješe izvansudskom načinom. Neki mediji su tijekom spomenutog sastanak zabilježili i Tadićevu izjavu

da njegovo poznanstvo s Josipovićem seže u razdoblje prije nego što je on izabran za hrvatskog predsjednika i da se njegove veze s Josipovićem odvijaju "cijelo vrijeme".

Nakon sastanka u Opatiji nastavila se Josipovićeva živahna vanjskopolitička djelatnost u zemljama "regije". Tako je već sredinom travnja 2010. on posjetio Bosnu i Hercegovinu, odnosno Federaciju BiH. Josipović je u svom govoru pred Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine u Sarajevu među ostalim izjavio da su "političke" iz 1990-ih, koje su, iz "zločudnosti, neznanja, arogancije ili ljudosti", vjerovale da je rješenje za Bosnu i Hercegovinu njezina podjela, odgovorne što je posijano "zlosretno sjeme". Tako su "zavedeni" narodi i pojedinci pokrenuli rat koji je donio ogromne žrtve i razaranja, nakon čega je ostalo "rastrgano tkivo" Bosne i Hercegovine. Josipović je izrazio žaljenje što je u ovim događajima iz 1990-ih sudjelovala i Hrvatska.³

Spomenuti dio Josipovićevog govora kritizirali su predsjednica hrvatske vlade **Jadranka Kosor** i vladajuća Hrvatska demokratska zajednica, pri čemu je istaknuto da treba odbaciti svaki pokušaj relativizacije genocidne politike **Slobodana Miloševića** jer se time izjednačava srpska agresija s njezinom žrtvama, pod izlikom

1 Kosovo je nezavisnost proglašilo u veljači 2008., a Hrvatska je priznala Kosovo u ožujku iste godine.

2 I u hrvatskim medijima javili su se oni koji nisu bili zadovoljni spomenutim Mesićevim potezima, zabrinutviši se zbog njegova posjeta Kosovu. Tako je **Jelena Lovrić** u svom komentaru objavljenom u zagrebačkom *Jutarnjem listu* krajem studenog 2009. navela: "Međutim, duboku srpsku ranu Mesić ne prestaje soliti. Postavlja se kao prokosovski lider u regiji. Definitivno je odlučio da svoj, već odgadan, posjet Prištini realizira prije isteka mandata.

Očito želi da na Kosovo ode u funkciju predsjednika Hrvatske. Ako se zna da je dosad u državnom posjetu Prištini bio samo predsjednik Albanije i nitko više, Mesićeva je žurba još kontroverzna". Srpska glasila u Hrvatskoj, uz odavanje svih počasti Mesiću zbog njegove uloge u "detudmanizaciji" Hrvatske, također mu nisu mogla oprostiti njegovu antipatiju prema Miloradu Dodiku i Republici Srpskoj, kao ni potporu kosovskoj nezavisnosti. Tako je sredinom prosinca 2009. **Marinko Čulić** u samostalnom srpskom tjedniku *Novosti* zaključio da se Mesić od

"regionalnog lidera" pretvorio u "političko smetalo". Inače je Čulić jedan od brojnih novinara splitskog *Feral Tribune* koji su, nakon gašenja tog tjednika (ironično bih dodao *sigurno posve slučajno*), novi posao našli upravo u spomenutom glasilu Šrpskoga narodnog vijeća u Hrvatskoj.

3 Za cijeli govor predsjednika Josipovića u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine vidjeti: <http://www.predsjednik.hr/14042010/>, pristup ostvaren 15. 11. 2010.

da su "zločini počinjeni na svim stranama". Zato je izraženo žaljenje što je u Josipovićevom govoru izostala jasna osuda Miloševićeve agresivne politike, a također je prešućena i pomoć koju je Hrvatska pružila Bosni i Hercegovini tijekom rata, od zbrinjavanja stotina tisuća izbjeglica iz te zemlje do hrvatske vojne intervencije na kraju rata, kojom je spriječeno da Bihać padne u srpske ruke.

Nasuprot spomenutih neslaganja s Josipovićevim govorom, njegov glavni politički analitičar **dr. Dejan Jović** imao je, što ne iznenađuje, suprotno mišljenje.⁴ Jović u jednom komentaru na engleskom jeziku nije skrivao zadovoljstvo "novim tonovima" koje Josipović pokazuje prema hrvatskim susjedima. Pohvalio je Josipovićevu spremnost da popravi odnose s Beogradom, navodeći da je sastanak Josipovića i Tadića primjer neformalne i prijateljske suradnje, odnosno početak politike koja se vodi "bez kravata" ("no-ties policy"), što predstavlja oštri otklon od posljednjih poteza bivšeg predsjednika Mesića koga su u Beogradu smatrali zegovnikom kosovske samostalnosti. Osim toga, podsjetio je Jović, Mesić je bio sudionik događaja koji su doveli do raspada Jugoslavije, što ga u Beogradu nije činilo "posebno popularnim". Nasuprot tome, objasnio je Jović, i Josipović i Tadić pripadaju "novoj generaciji" političara koji su se bez zadrške suprostavili "ratu i autoritarnim režimima" iz 1990-ih. Obojica su također "proeuropeksi", "moderni" i "nisu nacionalisti" te shvaćaju da "kulturno i zemljopisno vrlo bliske zemlje" poput Hrvatske i Srbije moraju surađivati kako bi se razriješile preostale posljedice nasilnog raspada Jugoslavije, ali i kako bi se unaprijedili širi odnosi između Hrvata i Srba na društvenoj razini ("societal level"). Jović je također spomenuo da su se Josipović i Tadić, neposredno nakon susreta u Opatiji, sastali i na skupu "Briselski forum" gdje je hrvatski predsjednik izjavio da Zagreb ne će blokirati Srbiju u njezinoj namjeri da što žurnije postane član Europske unije. Jović je zaključio da je to "izuzetno značajna izjava" kojom je Josipović osvojio "pozitivne poene" u Beogradu, ali i kod predstavnika međunarodne zajednice. Jović je u vezi s Josipovićevim govorom u Sarajevu ocijenio da ostra i nedvojbena osuda bivših "ekstre-

Jelena Lovrić

Zg-Bg novi početak

Obnovljena "linija života" Jelene Lovrić mističkih i šovinističkih politika" koju je izrazio hrvatski predsjednik ide "ruku pod ruku" s Deklaracijom o Srebrenici koju je neposredno prije Josipovićevog govora u Sarajevu usvojila Skupština Srbije. Jović je zaključio da su spomenutom deklaracijom i Josipovićevim govorom u Sarajevu i Hrvatska i Srbija došle do točke kada mogu zatvoriti "poglavlje" koje se odnosi na nedavnu ratnu prošlost.⁵

Ne iznenađuje što je Josipovićevu izjavu, da Zagreb ne će otežati put Srbije prema Europskoj uniji, Jović ocijenio "izuzetno značajnom". Upravo je Jović početkom 2009., kada se njegov posao glavnog političkog analitičara hrvatskog predsjednika nalazio tek u budućnosti, u jednom svom tekstu, objavljenom na blogu beogradske radio-televizije B92, s neskrivenom zabrinutošću predviđao što bi se moglo dogoditi ako Hrvatska u Europsku uniju uđe prije Srbije. Jović je pretpostavio da bi u tom slučaju Hrvatska "gotovo sigurno" uvjetovala da Srbija, prije nego i sama pristupi europskim integracijama, pred Međunarodnim sudom pravde odustane od svoje tužbe za genocid protiv Hrvatske, a vjerojatno bi Hrvatska tražila da Beograd prizna isključivu i kolektivnu odgovornost Srba za ratove iz 1990-ih. Jović je također pretpostavio da bi Hrvatska, nakon ulaska u Europsku uniju, zaoštrila i politiku prema vlastitoj

⁴ Dr. Dejan Jović privukao je pažnju kada je 2003. objavljena njegova knjiga *Jugoslavija, država koja je odumrla, Uspon, kriza i pad Kardeljeve Jugoslavije (1974-1990)*. Ubrzo su tu knjigu u negativnom smislu ocijenili i prof. dr. Mirjana Kasapović (Fakultet političkih znanosti u Zagrebu) ali i prof. dr. Olivera Milosavljević (Filozofski fakultet u Beogradu). Citajući Josipovićevu knjigu, kao i spomenute kritičke osvrte spomenutih profesora,

može se zaključiti da je Jovićevo knjiga zapravo slabo sročena obrana politike koju je Slobodan Milošević vodio kada je krajem 1980-ih osvajao vlast i uspostavljao stanje iz kojeg će zatim, početkom 1990-ih, krenuti u agresivne ratove protiv Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

⁵ Za spomenuti komentar Dejana Jovića vidjeti: www.boell.hr/downloads/Croatia_and_Serbia.doc, pristup ostvaren 25. 10. 2010.

srpskoj zajednici, te HDZ-u u tom slučaju više ne bi bila važna koalicijalska suradnja s političkim predstavnicima hrvatskih Srba, odnosno Samostalnom demokratskom srpskom strankom (SDSS).⁶ No, uvjerenje novoga hrvatskog predsjednika da se Hrvatska nakon ulaska u Europsku uniju neće na takav način ponašati prema Srbiji, očito je smanjila zabrinutost osobe koja je, od blogera beogradskog B92, postala Josipovićevim glavnim političkim analitičarom.⁷

Jović je u svom komentaru na engleskom jeziku, kako je spomenuto, naveo da Josipovićev govor u Sarajevu, u kojem je osudio hrvatsku politiku prema Bosni i Hercegovini tijekom posljednjeg rata, ide "ruku pod ruku" s deklaracijom srpske skupštine o srpskim zločinima u Srebrenici. Čitajući to, moglo bi se reći da je Josipovićev govor u Sarajevu zapravo poslužio kao svojevrstan "amortizer" za deklaraciju srpske skupštine. Skupština Srbije donijela je deklaraciju o Srebrenici, priznajući srpske zločine, ali je i Josipović svojim govorom u Sarajevu pokazao da ni Hrvatska u ratu Bosni i Hercegovini nije bila puno "bolja". Druga je stvar što ovakvo izjednačavanje nema puno veze s činjenicama. Jer zaista, zar se bilo koji potez bosansko-hercegovačkih Hrvata i Hrvatske u Bosni i Hercegovini tijekom posljednjeg rata uopće može usporediti s masovnim i dobro organiziranim genocidnim zločinom koji su Srbi počinili u Srebrenici (čak iako "zaboravimo" podjednako brutalne i masovne srpske zločine nad bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom na samom početku rata u toj zemlji)?

Već krajem svibnja 2010. Josipović je ponovno posjetio Bosnu i Hercegovinu, no ovaj put naglasak posjeta bio je na njegovu susretu s Miloradom Dodikom. Nesumnjivo je bila riječ o velikoj promjeni u odnosu na prethodno zategnute odnose između Dodika i bivšega hrvatskog predsjednika Mesića. Tijekom ovog posjeta Josipović, Dodik i predsjednik Stranke demokratske akcije **Sulejman Tihić** odali su počast žrtvama rata svih triju naroda u Bosni i Hercegovini. Tako su posjetili Briševu kraj Prijedora, gdje su Srbi u srpnju 1992. ubili 68 hrvatskih civila, zatim Kozarac kraj Prijedora gdje je tijekom rata od Srba stradalo oko 1800 Bošnjaka.

⁶ <http://blog.b92.net/text/6737/Slovenacko-hrvatsko-zaostrvanje-i-Srbija/>, pristup ostvaren 2. 11. 2010.

⁷ Inače nije naodmet spomenuti da je B92 svoju reputaciju izgradila tijekom 1990-ih, na oporbi Miloševića, a danas se može reći da je glavni direktor te radio-televizije **Veran Matić** u vrlo bliskim odnosima sa srpskim predsjednikom Tadićem.

Kako bi se odala počast i srpskim žrtvama došlo je i do posjeta Sijekovcu kraj Bosanskog Broda, gdje su Hrvati u ožujku 1992. navodno ubili 47 srpskih civila.

Spomenuti brojevi žrtava zapravo jasno pokazuju što se to dogodilo na početku rata u Bosni i Hercegovini, kada su Srbi krenuli u nemilosrdno etničko čišćenje i Bošnjaka i Hrvata. Osim toga predstavnici Hrvata iz bosanske Posavine su u svezi sa srpskim žrtvama u Sijekovcu izjavili da Josipović nasjeda na srpsku prijevaru, jer se među spomenutim žrtvama zapravo nalaze i srpski vojnici koji su poginuli u borbama, kao i osobe koje su zapravo ubili Srbi. No, u zalog "bolje budućnosti" i odavanja počasti svim žrtvama, nerazmjer u njihovom broju i nejasnoće oko stradanja Srba u Sijekovcu očito su stavljene u drugi plan.

Tijekom ovog posjeta Bosni i Hercegovini Josipović je posjetio i Banja Luku, dok se Dodik sa svoje strane obavezao poduzeti mjeru oko povratka hrvatskih izbjeglica u Republiku Srpsku. Nekoliko mjeseci kasnije, sredinom listopada 2010., Josipović je u razgovoru za austrijski dnevnik *Die Presse* optimistično izjavio da je Dodik ispunio "sve što je obećao u vezi s povratkom Hrvata" u Republiku Srpsku. Josipović je također izjavio da od Dodika očekuje da "poštuje međunarodno pravo", što se očito trebalo odnositi da Dodikove izjave o mogućnosti izdvajanja Republike Srpske iz Bosne i Hercegovine, ali je dodao da je "optimista" kada je riječ o suradnji s njim. Istim prilikom Josipović se ponovno osvrnuo na izjavu bivšeg predsjednika Mesića da bi vojnom silom sprječio eventualno izdvajanje Republike Srpske, zaključujući da je to "neodmjereni" i "nerealistični" izjava jer u Hrvatskoj nitko ozbiljno ne razmišlja o vojnom upletanju u Bosnu i Hercegovinu.⁸

Nije mi poznato u kojem se smislu, kako je naveo Josipović, pitanje povratka Hrvata u Republiku Srpsku zaslugom Dodika pokrenulo u nekom pozitivnom smjeru.⁹ No, može se reći da je Josipović i svojim govorom u Parlamentarnoj skup-

štini Bosne i Hercegovine i odavanjem počasti žrtvama rata svih triju bosansko-hercegovačkih naroda zapravo učinio dosta na tome da uloga glavnog krivca (odnosno: srpske strane) za rat u toj zemlji bude zamagljena. Istodobno je svojim posjetom Banja Luci u nezanemarivnoj mjeri poboljšao položaj Milorada Dodika i Republike Srpske. Dodikov uspjeh je to veći ako se prisjetimo njegovih provokativnih protuhrvatskih izjava izrečenih tijekom posjeta Zagrebu sredinom 2008., kada je došao na Veliki sabor Srpskoga narodnog vijeća u Hrvatskoj.¹⁰

Ovo zatopljavanje odnosa između Josipovića i srpskih političkih čimbenika do datno je potvrđeno u srpnju 2010., kad je hrvatski predsjednik stigao u službeni posjet Srbiji, gdje ga je primio Tadić. Taj posjet, izvijestit će mediji, karakteriziralo

Srbi svi i svuda: ozareni Tadić i Dodik

je "pozitivno ozračje" i zaključak da je između Hrvatske i Srbije nastupilo "novo razdoblje". Tako će "pomirenje u regiji" u budućnosti biti u "samom vrhu političkih agenci" hrvatskog i srpskog predsjednika, dok će se Beograd i Zagreb međusobno pomagati na putu prema Europskoj uniji. Također se optimistično ocjenjivalo da je Josipović u Tadiću našao "partnera s kojim ima iste ciljeve". A kada je riječ o "pomirenju u regiji", može se spomenuti da je Josipović tijekom posjeta Srbiji, posjetio i organizaciju Fond za humanitarno pravo, gdje je razgovarao s **Natašom Kandić**, svojom "starom prijateljicom" i izvršnom direktoricom spomenute organizacije, s kojom je pričao o "stradanjima i žrtvama, te procesima pomi-

renja". Inače je Fond za humanitarno pravo dio Koalicije za REKOM (Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na prostoru bivše SFRJ), koja okuplja velik broj nevladinih udruga s područja bivše Jugoslavije, a zalaže se za "regionalni" pristup prikupljanju podataka o žrtvama ratova u bivšoj Jugoslaviji.¹¹

Na kraju je 4. studenog 2010. predsjednik Tadić stigao i u posjet Vukovaru, gdje se sastao s Josipovićem, ali i predsjednicom hrvatske vlade Jadrankom Kosor. Tadić je hrvatskoj strani predao dio dokumenata vukovarske bolnice koji su nakon srpske okupacije grada završili u Srbiji, a ti su dokumenti trebali pomoći u identifikaciji hrvatskih ratnih žrtava u Vukovaru. Zatim je ponovno proveden već razrađeni obrazac odavanja počasti žrtvama svih sukobljenih strana.

Tako je Tadić na Ovčari odao počast hrvatskim žrtvama, a zatim je zajedno s Josipovićem posjetio mjesto Paulin Dvor gdje je odana počast srpskim civilima koje su u tom mjestu u prosincu 1991. ubili hrvatski vojnici. Pri tome je bitno spomenuti da Tadićev posjet nije bio služben, a srpski predsjednik je u Vukovaru izrazio žaljenje zbog hrvatskih žrtava, ispriku zbog zločina nad njima, ali je dodao da pravnicima i povjesničarima prepušta da utvrde, tko je odgovoran za ono "šta se desilo devedesetih godina".

Za sve one na hrvatskoj strani koji su cijelom tom predstavom bili razočarani i razaloščeni, smatrajući je još jednim hrvatskim poniženjem pred Srbijom, koja i ne pomišlja priznati odgovornost za agresiju na Hrvatsku, ubrzo je uslijedio još nekoliko gorkih pilula. Naime nedugo nakon Tadićeva posjeta, **Vojislav Staniširović**, predsjednik SDSS-a, dao je intervju beogradskoj *Politici*, u kojem je naveo kako "ne stoji" da su u Vukovaru rat započeli Srbi, dok je u vezi s dokumentacijom koju je Tadić prepustio hrvatskoj strani naveo da će ona pomoći pokazati da su u vukovarskoj bolnici bili hrvatski vojnici koji su se, kada je JNA zauzela bolnicu,

⁸ http://diepresse.com/home/politik/aussenpolitik/601576/Hypo-zeigt_Kein-Land-ist-immun-gegen-Korruption, pristup ostvaren 10. 11. 2010.

⁹ Nasuprotni Josipovićev zadovoljstva Dodikom, neki su komentatori sredinom studenog 2010. naveli da tijekom te godine Republika Srpska iz svoga proračuna nije izdvajala ništa jednu konvertibilnu marku za povratak Hrvata na njezino područje. Vidi: <http://www.pescanik.net/contennt/view/5970/61>, pristup ostvaren 18. 11. 2010.

¹⁰ Dodik je na Velikom saboru Srpskog narodnog vijeća u dvorani "Vatroslav Lisinski" u Zagrebu bio srdaćno pozdravljen od srpskih vijećnika. U svom govoru naveo je da oješta "svu težinu" položaja Srba u Hrvatskoj, te ih je pozvao da dodu živjeti u Republiku Srpsku. Zatim je u vezi s hrvatskom

tužbom protiv Srbije za genocid koja je pokrenuta pred Međunarodnim sudom pravde naveo da ona nije korektna jer je Hrvatska "protjerala" više stotina tisuća Srbija. Kad je predsjednik Mesić odgovorio da je riječ o "bezobrazluku", jer je upravo Republika Srpska nastala na etničkom čišćenju nesrpskog stanovništva, Dodik je cijeli niz svojih drskihi provokacija zaključio izjavom da bi Stipe Mesiću "bilo bolje da šuti", jer je u Hrvatskoj provedeno "najveće etničko čišćenje nakon Drugog svjetskog rata".

¹¹ U vezi s djelovanjem REKOM-a zanimljivo je primijetiti kakvo je stajalište prema njemu zauzeo Helsinski odbor za ljudska prava u Srbiji, inače organizacija koja u Srbiji okupila one malobrojne osobe koje su bez

relativizacije spremne priznati ključnu odgovornost srpske strane za razorne ratove i masovne zločine u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu. Ta organizacija se sredinom svibnja 2010. povukla iz Koalicije za REKOM, predsjednica Helsinskog odbora za ljudska prava u Srbiji **Sonja Biserko** prethodno je u bosansko-hercegovačkim medijima u više navrata izjavila mišljenje da je koncept REKOM-a "ishliten", da vodi "izjednačavanju žrtava", pri čemu se ne uzima u obzir da je Bosna i Hercegovina bila "žrtva agresije".

Veseli predsjednikov strateg
dr. Dejan Jović

maskirali kao bolesnici, odnosno ranjenici. Kasnije je Stanimirović u razgovoru za zagrebački samostalni srpski tjednik *Novosti* pokušao dodatno objasniti svoju izjavu, ali je zapravo i dalje ostao na stajalištu da je "razumljivo" zašto je dio Hrvata, odnosno hrvatskih vojnika koji su u studenom 1991. zarobljeni u vukovarskoj bolnici, likvidiran, "objašnjavajući" da JNA prema hrvatskim vojnicima koji su se navodno preodjenuli u civile "nije imala nikakve obaveze".

Osim Stanimirovićeva opravdavanja likvidacije Hrvata zarobljenih u vukovarskoj bolnici, ubrzo je postalo poznato da su i dokumenti koje je Tadić tijekom posjeta Vukovaru "velikodušno" predao hrvatskoj strani zapravo nepotpuni. Doktorica **Vesna Bosanac**, ravnateljica vukovarske bolnice, priopćila je da ti dokumenti zapravo mogu "malo" pomoći u rasvjetljavanju događaja u Vukovaru u studenom 1991. godine. Od 25 protokola koje je Tadić predao Hrvatima, samo se njih četiri odnose na događaje u bolnici tijekom rata, pa se može zaključiti da je "sve to selektirano i dozirano". Doktorica Bosanac dodala je da ne može reći da je razočarana dobivenom dokumentacijom, jer je i ona važna, ali nesumnjivo treba ustupati u tome da hrvatskoj strani bude predana cijelokupna dokumentacija kako bi se do kraja razjasnila sudska poginulih i nestalih.

12 U svezi s ovim, iz ureda hrvatskog predsjednika naglašeno je da susret Josipovića i Dodika "nipošto" ne smije zasjeniti "poentu" Josipovićevog posjeta Banja Luci, a ona se navodno sastoji u tome što će na svečanosti u Banja Luci biti prisutni i bošnjački političari, javne osobe iz Sarajeva, kao i međunarodni diplomatski i drugi predstavnici. U tom smislu, zaključili su u Josipovićevom uredu, "prioritet" zbijanja 6. prosinca nipošto nije susret

Dok dovršavam ovaj tekst, upravo traje dvodnevni, ovaj put službeni posjet srbijskog predsjednika Hrvatskoj, a i on će, po svemu sudeći, proteći u dalnjem učvršćivanju ove godine iskovanih "partnerstava" između Josipovića i Tadića, pri čemu se čini da ni predsjednica hrvatske vlade Jadranka Kosor na sve spomenuto nema primjedbi, a još manje nekih svojih alternativnih stajališta. Štoviše, nedavno je objavljena i vijest da su čitatelji i uredništvo banjalučkih *Nezavisnih novina* predsjednika Josipovića proglašili osobom godine, a ovo priznanje bit će mu uručeno 6. prosinca 2010. na svečanosti u Banja Luci. To će biti i prilika za novi, odnosno ove godine već drugi Josipovićev susret s Miloradom Dodikom, koji je u međuvremenu postao predsjednik Republike Srpske.¹²

Završna razmatranja

Osvrnuo bih se na razvoj političkih prijatelja u Srbiji koji su doveli do danas relativno snažnog položaja srbjanskog predsjednika Borisa Tadića.

Zadnje razdoblje vlasti Slobodana Miloševića bilo je obilježeno sukobljavanjem Srbije s NATO savezom zbog Kosova. Nakon ovog sukoba 1999. godine, Beograd je izgubio nadzor nad Kosovom. Obaranjem Miloševića s vlasti u listopadu 2000., u prvi plan srbjanske političke scene izbjiga predsjednik Demokratske stranke (DS) **Zoran Đindjić**, koji dolazi na čelo srbjanske vlade. No, Đindjić je ubijen u atentatu 2003., a nakon toga uslijedilo je razdoblje u kojem je predsjednik srbjanske vlade dulje vrijeme, do sredine 2008., bio **Vojislav Koštunica**, konzervativni srpski nacionalist i predsjednik Demokratske stranke Srbije (DSS). U tom razdoblju je 2006. došlo do osamostaljenja Crne Gore, dok je Srbija ulagala znatne napore kako bi spriječila osamostaljenje Kosova, do koga je ipak došlo početkom 2008. godine. U međuvremenu je Boris Tadić, Đindjićev nasljednik na mjestu predsjednika DS-a, 2004. izabran za predsjednika Srbije, a na novim predsjedničkim izborima početkom 2008. ponovno je izabran na tu dužnost. Nedugo zatim održani su i parlamentarni izbori na kojima je najviše glasova osvojila lista "Za evropsku Srbiju - Boris Tadić", koju je činila DS s još nekim strankama. Rezultati izbora omogućili su DS-u da sastavi

vladu u kojoj je njezin član dobio mjesto predsjednika vlade. Ovakav ishod ojačao je položaj Tadića i DS-a. Koštunica DSS uklonjen je s vlasti, a također je izbjegnuti da na vlast dođe Srpska radikalna stranka **Vojislava Šešelja**, koja je zatim doživjela raskol, kada je dio radikalna osnovao novu Srpsku naprednu stranku. Istodobno su se Tadić i DS mogli predstaviti kao politički čimbenici koji su načelno spremni krenuti prema uključivanju Srbije u Evropsku uniju.

I nakon učvršćivanja vlasti DS-a, Beograd je ipak nastavio ulagati znatne napore kako bi spriječio osamostaljenje Kosova, odnosno njegovo priznanje od strane drugih država. U tome se posebno istaknuo srbjanski ministar vanjskih poslova Vuk Jeremić. No, nakon što je Međunarodni sud pravde u Haagu sredinom 2010. progudio da kosovsko proglašenje nezavisnosti nije u suprotnosti s međunarodnim pravom, i ovim naporima Srbije nanesen je udarac. Prema nekim mišljenjima, spomenuti razvoj događaja konačno je potaknuo predsjednika Tadića na promjenu politike, odnosno na stajalište da Srbija ne može biti isključivo zaokupljena Kosovom kao i da Srbija ne će moći postati članica Europske unije ako u nju unosi "nove konflikte".¹³ Može se pretpostaviti da je ovakvo opredjeljenje Beograda otklonilo i mogućnost da će se Srbija u vanjskoj politici u većoj mjeri osloni na Rusiju, iako su beogradski politički krugovi prethodno, težeći zadržati Kosovo, računali i na saveznštvo s Moskvom.

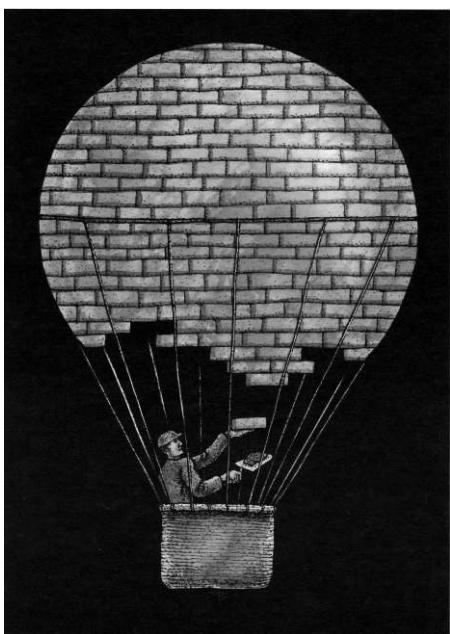
S druge strane, može se postaviti pitanje, u kojoj je mjeri još uvijek nerazriješeni položaj Kosova zaista u središtu pažnje srbjanskih političkih elita, a koliko je riječ o taktiziranju, kako bi se korist izvukla na drugoj strani.

U svezi s ovim Helsinski odbor za ljudska prava u Srbiji je u svom biltenu za rujan 2010. naveo: "Praktično srpska elita je davno odustala od Kosova. Međutim, vešto ga je instrumentalizovala kako bi se postavio zahtev za otcepljenje Republike Srpske. U tome je učestvovala celokupna srpska elita, posebno pravna, koja je kosovsko pitanje progurala kroz sve međunarodne mehanizme kako bi se stekao legitimitet za otvaranje podele Bosne".¹⁴ Očito, srbjansko vodstvo trenutno ne može javno zahtijevati izdvajanje Repub-

Josipovića i Dodika, iako nema sumnje da će i on "izazvati pozomstvo". Slušajući takvo objašnjenje, teško se može izbjegći dojam da se ured hrvatskog predsjednika gotovo pokušava opravdati zbog novog Josipovićevog posjeta Banja Luci. Moglo bi se postaviti pitanje - čemu sva ta "objašnjenja" i isticanja "poentu", ako je novi posjet hrvatskog predsjednika Banja Luci samozrumljivo "dobar" potez?

13 Helsinski odbor za ljudska prava u Srbiji, *Helsinski bilten*, br. 70, novembar 2010.

14 Helsinski odbor za ljudska prava u Srbiji, *Helsinski bilten*, br. 68, septembar 2010.

Protivno iskustvu povijesti i naravnim zakonima (ilustracija preuzeta iz NIN-a)

like Srpske iz Bosne i Hercegovine. No, dovoljno je primijetiti bliske odnose koje srpsko vodstvo, predsjednik Tadić i ministar vanjskih poslova Jeremić, imaju s Miloradom Dodikom, da bi se shvatilo koliko je Beogradu stalo do te, zapravo jedine srpske stećevine u ratovima na području bivše Jugoslavije.¹⁵

Uzimajući u obzir sve navedeno, može se naslutiti na koji način Beogradu koristi poboljšanje odnosa s Hrvatskom, koje je ostvareno nakon dolaska Ive Josipovića na mjesto hrvatskog predsjednika. Josipović je, kao što je spomenuto, izjavio da Zagreb ni na koji način ne će usporavati približavanje Srbije europskim integracijama.¹⁶ Osim toga Josipovićevim odavanjem počasti žrtvama svih naroda iz zadnjeg rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini sa srpske strane skida se, barem na simboličkoj razini, ključna odgovornost za pokretanje tih ratova. Srpskoj strani svakako koristi ako predsjednik zemlje koja je i sama bila žrtva srpske agresije, svojim gestama daje znati da su u tim ratovima sve sukobljene strane činile ratne zločine, pa ostaje dojam da su sve strane i "podjednako" odgovorne, iako to uopće nije točno i iako je jasno da je rat, i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, pokrenula i na najbrutalniji način vodila upravo srpska strana.

¹⁵ Osim toga, ako su najviši srpski dužnosnici suzdržani oko osamostaljenja Republike Srpske, to očito ne vrijedi za neke druge predstavnike javnog života Srbije. Tako je povjesničar dr. Predrag Marković, koji je tijekom 2008. postao član Glavnog odbora Demokratske stranke, u jednom intervjuju iz 2010. naveo da je Republika Srpska za srpski narod "jedina pozitivna tekovina" iz 1990-ih i zato njezino očuvanje predstavlja "najveći interes za srpski narod". Pri tome je za Europsku uniju i Sjedinjene Američke Države važno da se održi "pričiv postojanja" Bosne i Hercegovine, dok u stvarnosti Republika Srpska treba biti "sto

Osim toga i više je nego jasno da srpska strana radi na tome da se onemogući eventualno djelovanje Hrvatske koje bi bilo usmjereno protiv Republike Srpske. Može se reći da je izjava bivšeg predsjednika Mesića o spremnosti da uputi Hrvatsku vojsku u Bosnu i Hercegovinu u slučaju osamostaljenja srpskog entiteta u toj državi, zapravo bila "prazna puška". Pitanje je koliko bi naše oružane snage trenutno uopće bile u stanju izvesti takvu intervenciju, a još je manje vjerojatno da bi ona, posebno nakon ulaska Hrvatske u NATO savez, bila moguća bez odobrenja određenih utjecajnih međunarodnih čimbenika. No, bez obzira na to, može se pretpostaviti da je ta Mesićeva izjava uznenimirolo i Beograd i Banja Luku. Uostalom još krajem 2007. bosanski Srbin Bojan Bajić, koji će se kasnije uključiti u rad bosansko-hercegovačke Naše stranke, razmatrao je mogućnosti srpske politike u toj zemlji. Bajić je ocijenio da eventualnu samostalnost Republike Srpske mogu zagovarati samo oni srpski političari koji su "bleferi ili totalni ludaci". Kada bi do proglašenja nezavisnosti ipak došlo, pretpostavio je Bajić, to bi u Bosni i Hercegovini stvorilo kaotično stanje koje bi tu zemlju dovelo na rub novog sukoba. U tom slučaju, procjenio je on, najgore bi prošlo područje Banja Luke koja bi se svela na enklavu, jer bi "moćna država Hrvatska" vjerojatno zatvorila sve svoje granične prijelaze prema Republici Srpskoj, čime bi njezin zapadni dio bio doveden u vrlo nepovoljan položaj, a Zagreb bi takvo djelovanje vjerojatno uskladio s vlastima Federacije Bosne i Hercegovine.¹⁷

U tom smislu može se zaključiti da bi Hrvatska i bez vojne intervencije mogla Republiku Srpsku dovesti u nepovoljan položaj. Kada se uzme u obzir spomenuto, očito je da je poboljšanje odnosa za Zagrebom u interesu i Beograda i Banja Luke, jer se time učvršćuje položaj Republike Srpske i onemogućava bilo kakav potez Hrvatske koji bi bio usmjeren protiv njezina opstanka.

U istom smjeru kreće se i potpora Republike Srpske onim čimbenicima među bosansko-hercegovačkim Hrvatima koji se zalažu za stvaranje "trećeg" odnos-

no hrvatskog entiteta u toj zemlji. Može se pretpostaviti da bi za srpsku stranu idealno rješenje bilo kad bi došlo do razvrgavanja bošnjačko-hrvatske federacije. Ta federacija uspostavljena je početkom 1994. pod američkim pokroviteljstvom, a u okolnostima u kojima je došlo do njezina nastanka ona je temeljno bila proturspska tvorevina. U tom smislu bi eventualni nestanak federacije i uspostava hrvatskog entiteta u Bosni i Hercegovini bili značajan korak prema konačnom osamostaljenju Republike Srpske. Zato ne iznenađuje da je Milorad Dodik krajem listopada 2010. izjavio da je novi hrvatski entitet "realnost" koju Bošnjaci moraju prihvati ako žele stabilnost Bosne i Hercegovine, dodajući da ovo ne će znaciti eventualne promjene granica srpskog entiteta, čiji je teritorijalni opseg "nedo-

Medijski savjetnik M. Dodika, Denis Kuljić

dirljiv". Dodik je također izjavio da u Sarajevu "lažu" kada tvrde da se Republike Srpska želi odvojiti iz Bosne i Hercegovine, iako je ocijenio da bi mirni razlaz za tu zemlju i njezine narode bilo najbolje rješenje.

Da je Dodik dobro povezan s Tadićem, pokazuje činjenica da je samo nekoliko dana nakon te Dodikove izjave i Tadić izjavio kako se cijelovitost Bosne i Hercegovine ne smije dovoditi u pitanje, ali bi Hrvati u njih trebali dobiti "institucionalna jamstva za svoju autonomiju", dodajući da će Josipovića "upozoriti" na probleme u Bosni i Hercegovini i da se ne smije dopustiti da se Hrvati počnu iseljavati iz te zemlje, a postoje "indicije da se takvo nešto već događa" što, prema Tadiću, rađa nove napetosti. Je li Tadić, u svojoj iznenadnoj brizi za bosansko-hercegovačke Hrvate, na njihov položaj uspio "upozori-

¹⁶ Pri tome je sasvim drugo pitanje, koliko je ulazak u Europsku uniju kao bezuvjetni cilj, kako za Hrvatsku, ali i za Srbiju, zaista optimalno rješenje, a koliko posljedica činjenice da elite tih država zbog cijelog niza razloga nemaju snage i sposobnosti osmislit nekakav alternativni put za svoje zemlje.

¹⁷ <http://www.pescanik.net/content/view/1182/156/>, pristup ostvaren 10. 11. 2010.

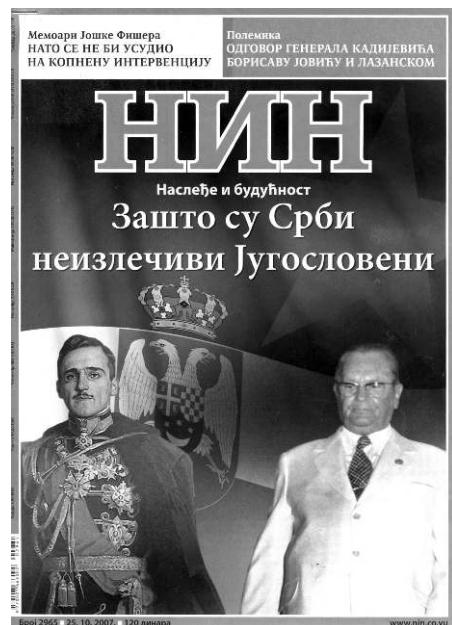
ti" Josipovića, nije mi poznato. No, 16. studenog 2010. Josipović je posjetio Mostar gdje se sastao s političkim predstavnicima bosansko-hercegovačkih Hrvata. Kakav je bio točan tijek spomenutih mostarskih razgovora nije poznato, no zanimljivo je da je tjedan dana kasnije SRNA, informativna agencija Republike Srpske, objavila komentar u kojem je optimistično zaključeno da se Hrvatska više ne iscrpljuje u "jalovom jurišanju" na Republiku Srpsku, kao što je to činila za vrijeme dok je hrvatski predsjednik bio Stjepan Mesić, nego će Zagreb podržati stvaranje hrvatskog entiteta, odnosno federalne jedinice u Bosni i Hercegovini. U istom je komentaru navedeno da je za ovu promjenu politike Zagreba najvećim dijelom zasluzan upravo Mesićev nasljednik, Ivo Josipović.

I tako iz Banja Luke i Beograda stiže cijeli niz poruka u kojima srpski politički čimbenici pokazuju "zabrinutost" za položaj bosansko-hercegovačkih Hrvata, zalažući se za njihov "entitet", odnosno federalnu jedinicu. Jasno je da Srbci to čine zbog zaštite i jačanja Republike Srpske, a ne zbog Hrvata u Bosni i Hercegovini.isto je tako jasno da Hrvatska treba iskreno brinuti za svoje sunarodnjake u Bosni i Hercegovini. No, u slučaju da Zagreb s Beogradom i Banja Lukom eventualno uspostavi suglasnost u pogledu preustroja Bosna i Hercegovine, što bi uključivalo i uspostavu hrvatskog "entiteta", mislim da bi trebalo oprezno razmisliti koliko bi to, u dugoročnom smislu, zapravo moglo

naštetiti i interesima Republike Hrvatske, ali i interesima bosansko-hercegovačkih Hrvata. Nije li, u tom smislu, srpsko "razumijevanje" za bosansko-hercegovačke Hrvate samo novi "danajski dar" koji se pokušava servirati Zagrebu?

Uza svu benevolentnost predsjednika Josipovića prema Beogradu i Banja Luci, svakako ne treba zaboraviti da i Srbija i Republika Srpska mogu računati da će njihove interese u hrvatskom političkom životu promicati i jedan dio trenutne vladajuće koalicije, odnosno SDSS. Ta stranka nastala je u sklopu mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja pod hrvatsku vlast, čime su u politički život Hrvatske, zahvaljujući velikodušnosti tadašnjih hrvatskih vlasti na čelu s predsjednikom Tuđmanom, ušle i osobe koje su prethodno bile na strani samoproglašene "Republike Srpske Krajine". Nakon povratka HDZ-a na vlast 2003., njegov novi predsjednik Ivo Sanader uključio je SDSS u novu vladajuću koaliciju, što je srpskim predstavnicima dalo mogućnost da pokušavaju ostvariti svoj utjecaj i na hrvatsku vanjsku politiku.¹⁸

Na kraju bi se moglo reći da je teško zaključiti koji su krajnji ciljevi vanjske politike predsjednika Josipovića i koji sve čimbenici na nju utječu.¹⁹ No smatram da nije sporno kako Josipovićevu vanjsko-političku djelatnost, kao što je pokazao u prvoj godini svoga mandata, odlikuje ambicioznost i težnja da brzo dođe do promjene dosadašnjih odnosa u "regiji". Također se može zaključiti da je ta njegova

"Zašto su Srbi neizlečivi Jugosloveni", pita se beogradski NIN

djelatnost do sada donijela znatnu korist i Beogradu i Banja Luci, iako, najblaže rečeno, nisam uvjeren da je Hrvatska od svega spomenutog imala podjednake koristi. Ako je riječ o stvaranju nove osovine Beograd - Zagreb, što se sada čini već sasvim realnim, neće li Srbija u toj osovinu imati više koristi od Hrvatske? Ne bi li za Zagreb bilo bolje kada bi, umjesto "partnerstva" s Beogradom (i Banja Lukom), svoj povoljniji pa i vodeći položaj u "regiji" težio ostvariti boljim odnosima sa svima onima koji su, kao i Hrvatska, bili žrtva srpske agresije odnosno dominacije, a to znači Sarajevom, Podgoricom i Prištinom? No, za takvu politiku u Zagrebu, čini se, nitko nije zainteresiran. Umjesto toga, uz prilično jednoličnu hrvatsku vanjsku politiku kojoj je cilj da se, gotovo po svaku cijenu, uđe u Europsku uniju, sada zahvaljujući novom hrvatskom predsjedniku imamo i hitro izgrađene "partnerske" odnose sa Srbijom. A gdje nas je "partnerstvo" s Beogradom odvelo tijekom 20. stoljeća, nije potrebno posebno isticati...•

Novi aspekt "Jugosfere": Svi diplomati bivših država zajedno u afričkim zemljama

KLJUČNI PODACI

- Boris Tadić predlaže zajednička veleposlanstva bivših zemalja Jugoslavije
- Prva zajednička predstavništva trebala bi se otvoriti u Africi
- Slovenija odbila ideju

Piše: I.Kri.

Objavljeno prije 2 sata

[Starije](#) 32

[Tekst](#)

Pozivi na stvaranje zajedničkih državnih institucija sve su češći

18 Tako je u studenom 2008. u zagrebačkom tjedniku *Globus* predsjednik Srpskog narodnog vijeća i dužnosnik SDSS-a *Milorad Pupovac* u vezi s Republikom Srpskom izjavio: "Republiku Srpsku jedan je od entiteta koji je stvoren na osnovi Daytonskog sporazuma, u koji su bile ukaluirane i vojno-redarstvene operacije 'Bljesak' i 'Oluja', a u kojima smo mi Srbci iz Hrvatske, umjesto da se na mračn način završi ratna avantura 1991.-1995., ostali bez svojih zavičaja, bez svojih roditelja i bez svojih bližnjih. I kada se govori o tome kako urediti Bosnu i Hercegovinu, mi onda uvek imamo na pamet (...) činjenicu da Republika Srpska, kao ni Federacija BiH, ne može biti improviziraj, nego da Bosnu i Hercegovinu trebaju urediti kao funkcionalno složenu državu. A za tu funkcionalno složenu državu potrebna sva tri naroda i svi njezini entiteti koji je sačinjavaju. A to znači da je potrebna i Republika Srpska". Jedino što je Pupovac u spomenutoj izjavi zaboravio spomenuti je činjenica da su upravo nepotpustljivost ratnog vodstva Republike Srpske na čelu s

Radovanom Karadžićem i njihov utjecaj na tadašnje vodstvo Srbija u Kninu velikom dijelom i otvorile mogućnost da Hrvatska u "Oluji" vojnim putem povrati područja pod nadzorom pobunjenih Srbija. U tom smislu bilo bi ispravno reći da je upravo Republika Srpska bila zasluzna zašto je dio hrvatskih Srbija na kraju rata ostao bez svog "zavičaja". No, Pupovac spomenute činjenice ne zna, ili ih možda i zna, ali ih očito ne smatra oportunitetom sponzirati. Ni treba posebno naglašavati da je političkim predstavnicima hrvatskih Srbija teško pale i hrvatsko priznajanje samostalnosti Kosova. Tako je u ožujku 2008. Pupovac u zagrebačkom *Jutarnjem listu* izjavio da Hrvatska "treba pričekati" s priznanjem nezavisnosti Kosova, odnosno nije dobro što je Hrvatska priznala Kosovo prije izbora koji su se tada održavali u Srbiji. Tako bi, prema Pupovcu, Hrvatska svoju vanjsku politiku valjda trebala voditi na način da to ne štetni demokratskom "napretku" Srbije! Moglo bi se postaviti pitanje, zašto bi Zagreb na to morao pristati? Osim toga Predsjedništvo Srpskog narodnog

vijeća je na sjednici održanoj u prosincu 2009. usvojilo izjavu kojom je osudilo potporu koju je predstavnik Vlade Republike Hrvatske pred Međunarodnim sudom pravde u Haagu dao nezavisnosti Kosova, zaključujući da je hrvatska vlada time naštetila "međuentičkim odnosima" u Hrvatskoj (sic!) i dodatno opteretila odnose između Hrvatske i Srbije, dok je svojom potporom Kosovu postupila i protivno odredbama sporazuma sa SDSS-om kao dijelom vladajuće koalicije.

19 Očito, ili čimbenici sežu od samog svjetonazora i političkih ciljeva Josipovića osobno, do interesa i ciljeva različitih dijelova međunarodne zajednice, koji svoje interese žele (i mogu) nametnuti Zagrebu. No sve to samo je pitanje za neku buduću raspravu.

POSLOVIČNA ŠUTNJA HTV-a

Da Hrvatska televizija šuti o zločinima jugoslavenskih partizana (i da nikad, čak ni u sklopu pripovijesti o navodno nemoralnom useljenju **Jadranske Kosor** u stan na koji je svedobno imao pravo neki Srbin, ne će upitati, komu je pripadao stan u kojem stanuje **Ivo Josipović** i otac mu **drug Ante**, i kad su i kako bivši vlasnici oslobođeni vlasništva), stara je pripovijest. Ne će se ti zločini spomenuti ni onda kad se spominju zločini pravnih i stvarnih sljednika Jugoslavenske armije. Iskusio je to iznova i predsjednik HDPZ-a **Alfred Obranić**, koji je odmah nakon središnjega televizijskog dnevnika HTV-a 20. studenoga 2010. uputio uredništvu sljedeći dopis.

«Poštovani! Voditeljica večerašnjeg Dnevnika, gospođa **Tončica Čeljkuska**, povodom zločina na Ovčari izrekla je neistiniti podatak, kako to mjesto predstavlja, "najveće masovno smaknuće nakon Drugog svjetskog rata". Naime, na mnogim mjestima nakon Drugoga svjetskog rata počinjena su mnogostruko veća smaknuća od ovoga na Ovčari. Navodim samo jednu od takvih lokacija: protutenkovski rov Tezno kod Maribora,

gdje je u tri dana, nakon svršetka rata, 23., 24. i 25. svibnja 1945. pobijeno oko 15.000 zarobljenih pripadnika Hrvatske vojske. Počinitelji zločina bili su pripadnici iste armije JNA kao i na Ovčari i poslije u Srebrenici.

*Kako je taj zločin počinjen, govori i Operacijski dnevnik Trećeg bataljuna istočnobosanske brigade XVII. istočnobosanske divizije III Jugoslavenske armije. Dokument je pohranjen u bivšemu Vojnoistorijskom institutu, danas Arhivu Jugoslavije u Beogradu, fond Arhiv NOB, kut. 992, reg. br. 6-5/3., a objavili su ga **Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić i M. Rupić** u knjizi Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946., Dokumenti (str. 139.), što ju je 2005. objelodanila slavonskobrodska podružnica Hrvatskog instituta za povijest. Molim vas da u interesu povijesne istine objavite moje reagiranje. S poštovanjem, Alfred Obranić, predsjednik Hrvatskog društva političkih zatvorenika.»*

Od HTV-a ni traga ni glasa. Kao ni iz Hude jame...•

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine studenoga do sredine prosinca 2010., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjeseca nesebično pomogli:

Adelka	Nikolić	Vinkovci	400,00
Ivan	Lukinec	Canada	1.000,00
Duro	Crljenko	Zagreb	520,00
u k u p n o			1.920,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti.
(Ur.)

Adventske prisopodobe

To san van već toliko puti reka, ma san siguran da niste zapametili. Ja priko 90% vrimena ne živin u svojen stanu. U „Gladijatorskoj“ 5, pedesetak metri ud Arene. Klatež, skitnica, prognanik? Neee! Ja živin jenin srtnin, sadržajn životon u jenoj napuštenoj, neperspektivnoj vojaran, na vrhčiću, dvajset metri ud mora! Vukojebina, pustoš, govore niki. A ča ču u Areni držati svoje ljubimce, koze, breke, mačke, kokoše, patke? Najprije san tu doša radi kozah, a sad san radi sebe. Ja san na niki način, skvoter. To je kad se useliš u niku napuštenu zgradu, koja će se kad tad rušiti. I lipo mi je tu, vero je! Još samo da si nabavin jenega tovara. Da zlobnici moru reći, da nisan jedini tovar ki tu i tako živi. Ča mi fali? Niš! Kad mi rabi voda, je zvučen iz šterne, bunara. Kad mi rabi struja, upalin agregat. Ali uglavnen živin romantično, uz svicē!

U Pulu gren samo kad moran rješavati neugodne stvari: plaćati račune, poreze, globe, pojti poli doktora eli zubara. Da, i biti na sastanku suvlasnika zgrade. Koji su mi noćna mora, živi davež koje ne moren viditi na kraj voči! Pak bin najrađe proda uti moj stan i kupija si hižicu. Moja kućica, moja slobodica! Pak mi na pamet padaju nike adventske prisopodobe.

Živija tako jedan čovik, rečimo da se je zva Ante, u jenen stanbenen bloku z sivin grdin, tipičnin socijalrealističnin zgradami. U jenen veliken stanu u kojen je živilo još pet sustanara. Koji su se zvali: Janez, Pantelija, Mujo, Vukašin i Ljupče. A Pantelija je drža i dva podstanara, koji su se zvali Haljimi i Janoš. I kako u toj zajednici niš ni hodilo kako triba, sustanari su se posvadili, pak potukli, pak se razdvojili svaki na svoj kraj. Čak i podstanar Haljimi. Ante je kupija sebi i familiji lipu hižicu na obali mora. Toliko lipu da su joj tepali Lipa naša... hižica. Pak su počele nevolje. Ante je bija loš gospodar, ali veliki bonvivan! Ni plaća račune, zaduživa se je priko svake mire, poprodava, kus po kus, skoro svi namještaj. Čak je proda i svoj račun u banki! U takovoj bezizlaznoj situaciji, počea je uvjeravati obitelj da bi bilo najbolje hižu prodati. I pojpet živiti u niki stan. O kojen će brigu voditi upravitelj zgrade, kad oni sami to ne znaju. Pak je potpisa i predugovor i sve ča su ud

PISMA IZ ISTRE

njega tražili u zajednici suvlasnika. Sad se spremi potpisati i kupoprodajni ugovor. I tek nakon tega pitati obitelj za mišljenje. Forme radi, naravno!

A mene je strah za tega Antu, zapravo za njigovu obitelj. Strah me je da će mužena u toj zgradi morati prati škale i hodnike da bi mogli živiti. Strah me je da će, ako Ante tako nastavi, na kraju finiti kako... podstanar!!!

Druga obala

Neka to bude samo noćna mora. Široka, uzburkana rijeka, puna virova, podvodnih grebena. Priko nje druga obala, obala spaša, slobode. Pak smo hrabro zagazili i krenuli priko. A nasrid matice, niki su počeli vikati:

- "Kamo nas to, s vragon, vodite! Ča nan je tamo falilo! A ja, ud početka nabrijan za drugu obalu: "E pa, nazad se više ne more. Eli čete priko uve rijeke, eli priko... Drine!" Samo... danas baš i nisan siguran da me tamo priko, na drugoj obali, čekaju med i mliko!

Ča san zapravo stija reći? A, da! Svojevrimeno me je strašno nerviralo kad bi mi niki zlobni jugonostalgičar, antihrvat, meni napaljenen, domoljubnen, državotvoren, itede Hrvatu, govorija:

- "Pa da, uvi tvoji su stvorili državu, da bi je mogli opljačkati!"

A danas san, iskreno van rečen, najsrtniji kad tega svojega znanca, jugoviča, komunjaru, antihrvata, kako čete, ne vidin i ne čujen. Jer kad mi jopet počme pi.diti, sve teže mi ga je, ... odje.ati! A već ga čujen:

- „Vidiš, vidiš, Remetinec je najbolji dokaz da su van na vlasti sve sami lopovi. Koji su naše tvornice, naša poduzeća, dali u ruke drugin lopovima! Koji su hi razje.ali i radnike hitili na ulicu! I sad imate više nezaposlenih nego ča je Jugoslavija imala gastarbjatera! Naklepali ste si duga za manje ud dvajset lit, kud i kamo više, nego ča ga je Tito za skoro četrdeset lit i to za cilu Jugoslaviju! Za vrime Jugoslavije četiri radnika su hranila jenega penzića, a sad na jenega penzića dojde 1,2 radnika!...“

Piše:

Blaž PILJUH

- „Ej, ej, ej! Frmaj tovare! Ko ti tu ni dobro, hoj tamo di je bolje, tovare glupi!“ (Ne, nisan baš kuntenat sam sa sobon. Psovka ne more zaminiti argumente!)“

- „I?“-nastavlja on uporno,"Navedi mi ti, ki si takova Hrvatina, jenu, jedinu stvar koja je bolja danas, nego ča je bila u unen... „komunističken paklu“, u, kako ti rečeš, „Srboslaviji“, a? U "komunističken paklu" je baren bilo... teplo! A u ten

nas nisu puštili da živimo po svojen, svoji na svojen! Zašto se Česi i Slovaci nisu zmrež sebe poklali? Zato ča u Čehoslovačkoj ni bilo... Srba!!!“ (E, tako, da ti vratin iston miron!)

- „Moreš ti pi.diti koliko ćeš, ma činjenica je da su radni ljudi za vrime Tita živili bolje nego za vrime tvojega Tuđmana i Sanadera i Kosorice! Svi smo bili kuntenti, svuda se je kantalo. A danas ljudi kantaju samo... kad se napiju!!!“ (Auuuu...! Koji podli udarac u moje domoljubno međunožje!)

- „Koji si ti štupido! Da je, kojin slu-

Pulska arena

tvojen kapitalističken raju, bin se ja, penzić, smrznja, da ne skupljan šišarke!“

- „A, reći ti meni, ti ki si takov jugović, zašto su ljudi toliko bižali iz te tvoje Juge, ako je u njoj bilo tako dobro?“ (He, he! Uvo je bija udarac u pleksus!)“

- „Ča nan je sve to tribalo, takov rat, toliko poginulih, ranjenih, nestalih, toliko razaranja, uništavanja. A danas, sutra čemo jopet biti z Srbima u istoj državi, Europi!“ (Auuu...! Ma boli! Udarac u civanicu!)“

- „Znaš ča, seronja! Prvo i prvo, da se je pitalo Hrvate, nikad i nebi bilo rata. Ča

čajen, Milošević spasija Jugoslaviju, da li biš bolje živija u toj tvojoj Srboslaviji, nego u toj i takovoj Hrvackoj?“ (Uvo obično bude završni udarac! Nakon kojega i najuporniji jugović i komunjara ustanu prez besid! He, he!)“

Pak smo se lipo pozdravili i pošli svaki na svoju stranu. I u stvarnen i u prenesenen značenju. I jedan i drugi mrzovljni i nezadovoljni. Razočarani! Svaki iz svojih razloga, naravno!

Vaš poprilično zabrinuti •

RAĐANJE EUROPE (VI.)

Uvodne napomene – nastavak: procvat kršćanstva (III.)

Skraćen prikaz procvata kršćanstva završit ćemo osvrtom na dvojicu poznatih predstavnika – Ambrožija i Augustina; njihov utjecaj na razvoj kršćanske misli odista je velik, te bismo bili bliže istini kad bismo rekli kako on i danas traje. Riječ je o vrlo izuzetnim pojedincima koji bijahu međusobno povezani, ali u bliskim odnosima i s drugim pojedincima kojima povjesnici nisu stigli posvetiti punu pozornost. Zaokupljeni mnoštvom ljudi i događaja od osobita značenja, bijahu ovi u nedoumici kako izabrati najvažnije, te uzimaju one što se nerijetko svojim bljeskom u spletu događaja neodoljivo nameću. Najnovija pak proučavanja otkrivaju važnost i onih djelatnika koji se nisu uspjeli (ili nisu ni željeli) nametnuti promatračima i proučavateljima pojedinih događaja, ali su ipak u konačnoj prosudbi povijesno važnih zbivanja i njihovih začetnika i izvršitelja neizostavni.

Posjedujemo uzorak koji je prikidan upravo u našem slučaju. To je na prvom mjestu svestran znanstvenik, a po tom đakon, svećenik i na kraju biskup u Miljanu, Simplicijan (+400./401.). Gotovo je nemjeriv njegov udio u prijelomnim događajima tijekom života utjecajnih ljudi kao što bijaše Gaj Marije Viktorin (+365), zoran primjer vrhunske izobrazbe onoga doba; njegova djelatnost prelazi okvire razdobljâ i mjestâ koji predstavljaju njegovo neposredno ozračje te svestrano i duboko zasijeca u širenje kršćanske i opće uljudbe. U tom je bila neporeciva uloga Simplicijanova. To isto treba reći kad se spominju i navedena dvojica – Ambrožije i Augustin.

U metežu što bijaše nastao u danima izbora novoga biskupa u Miljanu, Ambrožije bijaše visoki državni službenik – upravitelj pokrajine Lugirije i Emilije sa sjedištem u Miljanu. Budući da vjernici bijahu međusobno oštroti suprostavljeni, Ambrožije je budno pratio stanje kako bi održao mir i red. I dok je trajalo napeto stanje u iščekivanju tko će postati biskupom, začuo se glas: „Ambrožija za biskupa!“ Na očito iznenađenje, obje su suprostavljene strane jednoglasno prihvatile prijedlog, te je Ambrožije, iznenađen i

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

zbunjeno, podlegao nepopustljivim zahtjevima. U to doba on se tek pripremao za krštenje, ali pritisak je bio golem, i on je za tjedan dana bio kršten, zaređen za svećenika i biskupa.

Ambrožije bijaše vrlo dobro školovan čovjek, ali je njegovo poznavanje kršćanstva bilo ograničeno. Nu tada je na pozornicu stupio Simplicijan. Pred sobom je imao zrela čovjeka, izobražena i otvorena za cijelokupnu zbilju ljudskoga života, po-

valo se pouzdanje i dubinski mir, a istodobno povećavala se svijest osobne odgovornosti i spoznaja kako put kojim je krenuo nije nimalo lagan nego, naprotiv, mukotran.

Ako se pažljivo gleda polje njegova rada, može se lako zapaziti kako je ono sveobuhvatno. Ambrožije nije na život gledao jednostrano nego cjelovito: promatrao je ljudе u posve određenu prostoru i vremenu, u njihovim neposrednim prilikama i neprilikama, nastojao ih je tako upoznati, razumjeti i pomoći im. Ni jedno jedino pitanje nije promatrao izdvojeno; uvijek je imao pred sobom čovjeka, nastojao ga je proniknuti u cjelinu, shvatiti ga i onda mu pomoći. Nije imao određenoga radnoga vremena. Uvijek je bio ljudima na raspolaganje; nitko se nije morao unaprijed najaviti. Eto tako je Ambrožije upoznao i Augustina – vidio ga je okružena mnoštvom siromaha i bijednika. Gledajući pred sobom čovjeka u nevolji, Ambrožije bivaše pogoden u dno svoga bića; i odatle izvirahu njegovi pothvati i njegove riječi. Svi koji imaju bilo koju službu unutar kršćanstva, mislio je, trebaju imati pred sobom Isusa Krista i vladati se onako kako se on ponašao u susretu s ljudima.

Pišući svoje knjige imao je pred očima neposredne razmirice među ljudima, još uvijek moćno pogansko ozračje te svoju dužnost propovijedanja. Bijše svjestan kako kršćanstvo još uvijek nije duboko proželo ni ljudi ni njihovo sveukupno ozračje. Zato je nastojao istaknuti raznovrsna pitanja, posebice ona kršćanske etike, te naglasiti važnost kršćanske uporabe novca. Toliko je isticao brigu za siromašne i bijedne ljudi, te se javno govorilo kako je nadvizio i samoga Bazilija Velikoga.

Sve što je poduzimao, činio je to što jednostavnije i što prirodne – kao nešto što se samo po sebi razumije, što nitko ne treba spominjati, ali svi tako trebaju činiti.

Ambrožije je nedvojbeno nastojao izgraditi vjersku zajednicu i učiniti kako bi ona u dobru djelovanju došla do izražaja. Vodeći raspre s vladarima – a bio je i od njih cijenjen i uvažavan, pa su ga i sami pitali za savjet – isticao je važnost njihova

AURELIJE AUGUSTIN O DRŽAVI BOŽJOJ DE CIVITATE DEI

Svezak prvi

sebice za međuljudske odnose; uz to: Ambrožije je vladao grčkim i latinskim jezikom, a imao je razvijene radne navike. To je, dakako, olakšalo Simplicijanov zadatak pa je on mogao ubrzanim koracima zajedno s Ambrožijem savladavati široko područje bogoslovne znanosti, posebice pak izrazite primjere vjere i vjerskoga djelovanja, Mojsija i proroka, te napokon Krista. Ambrožije je radio, molio i postio, sve troje do iznemoglosti; time je postajao višestruko obogaćen: proširilo se i nastavilo širiti njegovo duhovno obzorje, rasla je unutarnja snaga i odlučnost, ukorjenjena

primjera ostalim vjernicima – svojim podanicima. U takvim slučajevima bio je hrabar i nepopustljiv. Kad je u Solunu nastala pobuna i u njoj je bio ubijen jedan časnik, uslijedila je okrutna osveta koju je sam car Teodozije naredio, ubijeno je oko sedam tisuća ljudi, a među njima bijaše žena i djece. Ambrozije se tada obratio caru s odlučnim zahtjevom: za taj zločin, car mora učiniti javno pokajanje. I nije htio započeti bogoslužje, dok car nije prihvatio njegov uvjet. Tim činom nije želio uzdići crkvenu vlast nad svjetovnom, nego javno pokazati kako je i car u crkvi, ali nije iznad crkve – i on je čovjek – vjernik i mora se pokoravati Božjim zapovijedima. Car je na Božić 390. u crkvi javno priznao svoj grijeh i izrazio duboko pokajanje, kasnije je priznao: Ambrozije je jedini koji istinski zaslужuje ime biskupa.

Uza sav svoj nepregledan posao i sve nevolje s kojima se susretao, Ambrozije bijaše smiren i nadasve veseo čovjek. U svom nastojanju za obnovom bogoštovlja, pjevanje u crkvi bijaše mu među prvim zadacima. Zauzimao se za obnovljeno i obogaćeno bogoslužje, ali posebice obnovljeno pjevanje. U tom je i sam zdušno sudjelovao. Na kraju života, pred samu smrt 397. ponavlja je stihove psalma: „Preni se! Što spavaš, Gospode... Izbavi nas radi ljubavi svoje!“ (Ps 44, 24, 27).

Slično se bijaše dogodilo i kad je Ambrozije doživio jedno od najljepših svojih iščekivanja – Augustinovo krštenje 387.

Riječ je o čovjeku s kojim možemo s pravom završiti ovo uvodno izlaganje o procvatu ranoga kršćanstva. Augustin se rodio u Tagasti (današnji Alžir) 354. Školovao se u rodnom mjestu, a zatim u susjednoj Madauri te napokon u Kartagi. Odatile je 383. otisao u Rim, a potom u Milano gdje je ostao do 388. Tada se povratio u Afriku i nastanio u Tagasti, gdje je s nekolicinom svojih prijatelja provodio redovnički život kao u samostanu; lijepo su zajednički živjeli, lijepo molili i lijepo se dalje školovali. Za vrijeme trogodišnjega boravka u Tagasti, Augustin bijaše zapažen te se glas o njemu naglo širio. Tako su kršćani iz Hipona tražili od svoga biskupa neka ga pozove i povjeri mu crkvenu službu u biskupiji, što je on i učinio. Već 391. Augustin je postao svećenik i biskupov pomoćnik u Hiponu i okolici.

Augustinov životni put dotada bijaše krivudav, naporan i pogibeljan. Nu trajno bijaše u njemu živa želja za istinom i srećom; želio je uistinu upoznati smisao svoga postojanja te smireno živjeti i raditi u istini i unutarnjem miru. Posvuda se očitovala uzburkana životna snaga, ali i neprestano tinjanje vjere u Boga. Postupno je usvajao bogatu uljudbenu baštinu grčko-rimskoga svijeta i – prolazeći kroz različita onodobna stremljenja otvarao se te usvajao kršćanstvo. Prvi otvoreni znaci njegovih unutarnjih sazrijevanja dogodili su se 373. pri čitanju Ciceronova (106.-43. prije Krista) djela Hortenzije; u doba njegova boravka u Milatu, doživjeli su svoj uspon i veliku prekretnicu, a potom se nastavili razvijati do preminuća 430. u Hiponu. Plodovi pak njegova života i rada, osobe i djela, djetotvorno žive i danas.

Augustin je velik učitelj i svetac Katoličke crkve i svega kršćanstva; on je najveći mislilac staroga vijeka, neizrecivo vrstan književnik i pjesnik, pisac izvrsna stila i jezika, a na kraju i psiholog kojega uvažavaju suvremeni psiholozi. Kratko rečeno: Augustin je čovjek koji je zaslužan za cijelokupni razvitak europske uljudbe, a time i svega svijeta.

Augustinov pak razvojni put i cijelokupno njegovo djelo unutar kršćanstva jasno

pokazuje: promatramo li cijelokupni grčko-rimski svijet, sve njegove mudroslovne i bogoslovne tekovine, nije moguće izbjegći zaključak - posrijedi je svijet koji je u sebi nosio pravo bogatstvo kulturnih dobara, ali on nije bio u stanju usrećiti čovjeka, nije mu mogao pravo pomoći kako bi otkrio i ostvario smisao svoga postojanja. U tom smjeru na Augustinovu put veliku je ulogu odigrala njegova obitelj, posebice njegova majka Monika, zatim njegovi najbliži prijatelji, među kojima je svakako bio, kako sam kaže, Simplicijan, čovjek „u kojem je svjetlila Božja milost“, potom Ambrozije, za kojega Augustin piše kako bijaše „poznat cijelom svijetu kao jedan od najboljih ljudi“, a bijaše „pobožan Božji štovac“. Uz to treba spomenuti njegovu dobru volju i uvijek prisutnu spremnost kako bi vjerno upoznao kršćanstvo, prvenstveno pak Isusa Krista. A na kraju ipak tajanstven unutarnji glas koji mu je govorio: „Uzmi i čitaj!“ ponukao ga je i on je u poslanici apostola Pavla Rimljanim pročitao riječi: „... obucite se u Gospodina Isusa Krista“ (13, 13). Nakon toga njegov pristup kršćanstvu bijaše na svome kraju. U uskrsnoj noći 387. zajedno sa svojim prijateljem Alimpijem i svojim sinom Adeodatom primio je krštenje. Krstio ga je biskup Ambrozije. Zabilježena je uz to i stara predaja kako su tom prilikom zajedno pjevali svečanu pjesmu zahvalnicu „Tebe Boga hvalimo!“

Godine 390./391. Augustin je postao svećenik, a 395. biskup u Hiponu. Otada pa sve do smrti, Augustinova je kuća bila malik urednu samostanu: u njoj je Augustin živio skromno okružen svojim prijateljima i suradnicima, posebice pak mlađim ljudima koji su se pod njegovim vodstvom pripremali za pojedine crkvene službe i preuzimanje obvezne naviještanja kršćanstva kao radosne vijesti koju valja svjedočiti djelima kršćanskoga čovjekoljublja. U tom radu dolazila je do izražaja Augustinova oštromost, odlučnost i čvrstina, a jednako tako i njegov neumoran rad i nehinjena čovjekoljubivost.

Neosporan znak takva načina života svakako su i njegova otvorenost i zauzetost za ljudе u raznorodnim nevoljama. Njegova kuća bijaše stječište i utočište mnogim ljudima siromasima i putnicima,

a pružana je i pomoć robovima u njihovu oslobođanju. Vršena su savjetovanja i priprave za susrete sa svećenicima i biskupima iz bližega i daljnog područja. Pri svemu tome Augustin je imao glavnu ulogu i u pripremama i u provedbama. Izdvojiti pak treba brojne crkvene sastanke, vijeća biskupa poput onih održanih u Kartagi 397., 401., 403., 404., 417., 418., te u Milevi 416.; uglavnom svi bijahu posvećeni proučavanju i rasprama zapletenih vjerskih pitanja, nesuglasica i žestokih sporova oko pojedinih pitanja krivovjerja i pravovjerja. Sve je to zahtijevalo mnogo truda i stvaralo teško podnosive terete za koje nikada nije bilo dosta vremena i strpljenja, a najteže breme svih tih poslova podnosi je sam Augustin. Imajući sve to pred očima, postaje očevidno kako se Augustin mogao tek po noći povući i pisati knjige kako bi, govorio je, „služio ljubavi prema istini“.

Zbog toga, zvuči gotovo nevjerojatno, napisao je mnogo: ukupna mu djela iznose 18 velikih svezaka. Među njima se nalaze i njegove propovijedi – oko 500 i njegova pisma od kojih je sačuvano 218. Nu ovdje ćemo izdvojiti dva njegova, vjerojatno, najznačajnija djela: *Ispovijesti* i *O Božjoj državi*.

U brojnim svojim djelima Augustin je posijao mnoštvo lijepih misli o Bogu i njegovu Kristu. No zapravo je njegovo najjače svjedočanstvo o svojoj vezanosti s Bogom, i životnim putem svakoga čovjeka kako je u Kristu posvjedočen, utkano u njegovu djelu *Ispovijesti*. Bez ustručavanja se može reći kako je to prvo i najljepše djelo svoje vrsti u cjelokupnoj književnosti. Na više mjesta izbjija iz toga djela uvjerenje kako je težnja za srećom općečovječanska svojina. Svi ljudi čeznu za srećom, i nema čovjeka koji ne bi želio biti sretan. Ljubav i sreća pokreću sve naše namisli i želje. Nažalost, mnogi traže sreću ondje gdje se ona ne može naći. Razmišljajući o tome, Augustinu se i nehotice oteo uzdah: „Kasno sam te zavolio, o ljepoto tako stara i toliko nova, kasno sam te zavolio!“ Upravo po tom *Ispovijesti* nisu Augustinov životopis nego njegova iskrena isповјед pred ljudima i zahvalna molitva pred Bogom. U toj knjizi prikazana je dosad najbolja povijest Božjega djelovanja u duši. Sve je u njoj iskreno, nepatvo-

reno, duboko, a istodobno dirljivo i jednostavno, te se svakoga čitatelja odista doima. Na isti način prikazan je i nemir kao i lutanje ljudske duše koja traži sreću i mir – traži počinak od svega lutanja i stradanja, od krivnje i razočaranja. Samo je jedan izlaz iz svega toga – pronaći mir u Bogu. Otud Augustinova izreka: „Stvorio si nas, Bože, za sebe i nemirno je naše srce dok u tebi ne otpočne.“

O Božjoj državi

Godine 410. Zapadni su Goti pod vodstvom Alarika osvojili Rim. U to doba Rimsko carstvo bijaše oslabljeno zbog unutarnjih nemira koji su se javljali u pojedinim pokrajinama, a ugrožavali su ga i pojedini narodi koji su u nizu seoba provajivali granice i naseljavali se u južnijim krajevima. Tako su Zapadni Goti 406. uzeli Galiju, 409. Španjolsku, a 410. Rim. Tim je povodom Jeronim, koji je u to doba živio u Betlehemu, napisao: „Tko bi vjerovao da je Rim, sagrađen osvajanjem cijelog svijeta, propao, i da je majka narodā postala njihovim grobom...“ Malo je reći kako je propast Rima bilo veliko iznenadenje. Bijaše to zaprepaštenje koje se diljem carstva širilo kao zlokobna vijest. U neprekidnim govorima i razgovorima ljudi su tražili uzroke tom događaju. Mnogi su pogani žestoko optuživali kršćane. Govorili su: dok su Rimljani štovali svoje

Bogove, bogovi su čuvali Rim. Sada su prevladali kršćani i odbacili naše bogove, pa su ga oni prestali štititi, i on je propao.

To je bio povod Augustinovu odgovoru na te neutemeljene optužbe. U početku je mislio kako će to učiniti ukratko i ubrzo. Nu proučavanje ga je sililo na sve dublji i širi zahvat, te je na kraju nastalo njegovo najveće djelo, koje je tijekom povijesti postalo svojevrsnim remek djelom cjelokupne uljudbe. Mi smo pak sretni što ga je naš jezikoslovac i književnik Tomislav Ladan izvrsno preveo na hrvatski jezik.

U tom iscrpnom zahvatu Augustin odgovara na poganske optužbe i razotkriva njihovu neutemeljenost: zla koja su zadesila Rimsko carstvo nisu uzročno povezana s kršćanstvom. Društveno blagostanje svake države temelji se na moralnosti i pravdi, a to štovanje poganskih božanstava ne može osigurati. Ako bi se usvojio kršćanski moral, to bi bilo moguće.

Kršćanstvo je vjerodostojna vjera. Ono se tako u povijesti i potvrdilo; kršćanska vjera je vjerodostojna i ona je put do istine. Zbog toga treba nju slijediti, i to je mudro. To potvrđuje Isus Krist, svojom osobom i svojim djelom. To isto čini i Kršćanska crkva svojom stamenom postojanošću u povijesti, svojim mučenicima i divnim djelima.

Ako se pak zbilja ljudskoga života promatra u svojoj cjelini, te ako su dubinski uzroci povijesnih zbivanja, onda nije teško uočiti kako u povijesnim zbijanjima postoje odsudno važni čimbenici, i njih tvore dvije ljubavi:

- Ljubav prema sebi, i ona prerasta u mržnju, i

- Ljubav prema Bogu koja raste, oplemenjuje ljudsko biće i čini ga djelatnikom sveobuhvatna Božjega čovjekoljublja.

Te dvije ljubavi grade dva grada, odnosno dvije države, Božju i ljudske države; prva ima svoj cilj vječno Božje kraljevstvo, a druga gaji prolaznu nadu i završava u ovozemnom rasulu. Kršćani su ljudi koji su se odvratili od prolazne nadje, povezali se s Kristom i prigrli nadu u Božju državu kojoj je Bog zajamčio vječnu postojanost; oni su spremni u snazi Božje milosti umrijeti s Kristom kako bi s njime i uskrsnuli. U snazi Božjeg duha i Božje milosti Krist nastavlja svoje djelovanje u Crkvi koja, uza sve što u njoj žive dobiti i zli ljudi, pravednici i griešni-

Aurelije Augustin ISPOVIJESTI

ci, ide u susret konačnoj proslavi. Ljudi, naime, dokle god žive, ostaju u pogibelji – oni mogu upropastiti sami sebe i proigrati svoje konačno proslavljenje. Zato su upućeni na Božju pomoć i na njegovu milost. Na pitanje čemu treba dati prednost: čovjekovu nastojanju ili daru Božje ljubavi, Augustin odgovara: Bogu i Božjoj beskrajnoj dobroti.

Tu se otvara niz drugih velikih i teško rješivih pitanja koja su već u Augustinovo doba izbjajala na vidjelo i postajala predmetom žučljivih raspri, posebice u sučeljavanju s Martinom Lutherom. Ovdje pak treba upozoriti kako je jedan od razloga, najčešće baš glavni, nedostatno poznавanje Svetog pisma.

To se pokazalo i na jednom primjeru u Augustinovu postupku.

Sljedbenici biskupa Donata (+355.) iz Kartage, nazvani donatistima, naučavali su, uz ostalo, kako crkva ne smije u svojoj zajednici trpjeti grješnike. Ustrajali su u svojim stavovima i nisu htjeli popustiti ni kada su u javnim raspravama bili poraženi. Tada je državna vlast počela na njih primjenjivati prisilu. Augustin se tomu ispočetka protivio, ali je kasnije, obmanut krivim prijevodom jednoga biblijskog izričaja, pristao. Posrijedi je prisopoda o uzvanicima: kad dvorana nije bila puna, Gospodar šalje slugu neka ide na ulicu i „prisili ljudi neka dođu na svadbu“; latinski izraz „compelle“ ne znači ovdje „prisili“ nego „usrdno zamoli“ ili „uvjeri ih“. Netočan prijevod zaveo je i Augustina, a netočan prijevod i Augustinovo ponašanje zavelo je kasnije i mnoge druge, što je unutar crkve dovelo do nekršćanskih postupaka; u izgledu na društveni probitak, zanemareno je poštivanje osobne slobode! Ljudi su upućivani na poslušnost, a poticanji na potiskivanje i zanemarivanje osobnog uvjerenja. Gdje je taj postupak zauzeo maha, kršćanstvo je, prije ili kasnije, doživjelo poraz povjesnih razmjera.

(nastavit će se)

LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (IX.)

Piše:

Vladimir MRKOĆI

Optužbe protiv hrvatskog nacionalizma su se nastavile. Krajem 1969. u *Borbi* je Miloš Žanko, podpredsjednik Savezne skupštine na službi u Beogradu, napisao niz članaka u kojima je vrlo oštro napao politiku u Hrvatskoj kao najgori nacionalizam. Žanko je visoki partijski funkcijer, partizanski kadar i istaknuti predstavnik *ligeve inteligencije*. Budući da je *Borba* službeno glasilo Partije, ti članci su predstavljali službeno mišljenje Partije. Oni su bili optužnica i osuda. To je bio jezik unitarizma i dokaz da su u vrhovima Partije unitaristi još uvijek na vlasti.

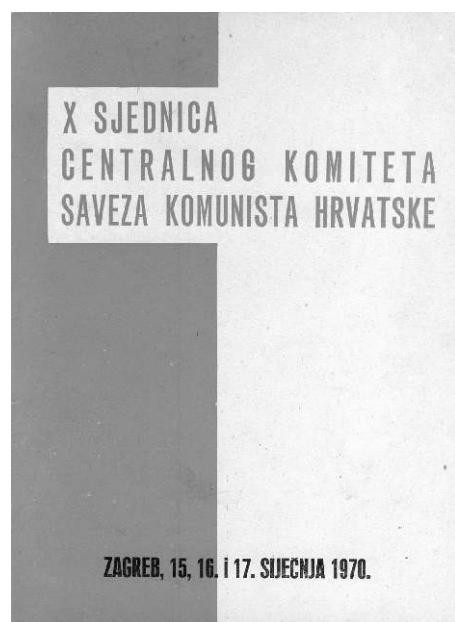
Broz, protiv koga je, nakon smjene Rankovića, u Srbiji sve veće neprijateljstvo i sve

opravdanost, ali je izrazio i neke rezerve. U redove protivnika pokreta u Hrvatskoj svrstava se ne samo opozicija u Hrvatskoj, nego i savezna tijela. Hrvatsko partijsko vodstvo «optužuje unitarističko-centralističke snage radi intriga i zavjere protiv vodstva Hrvatske», tvrdeći «da su u akcije protiv hrvatskog vodstva umiješani pojedinci iz Saveznog sekretarijata i sekretarijata unutrašnjih poslova», ali predsjedništvo CK SKJ smatra te prosvjede pretjeranima.

Kako napreduje i sve više se širi masovni pokret te rastu simpatije za **Savku i Tripala**, tako raste i sukob unutar CK SKH, ali se on prenosi i na narod. Prosveta uzima ulogu matice, započinje organiziranje Srba, pa dolazi i do tihih prijetnji i naoružavanja. Podjela je postala vidljiva već na prvi pogled: na jednoj je strani vodstvo CK SKH i hrvatski narod, a na drugoj srpska manjina i neki hrvatski komunisti (Bakarić, **Blažević**) te staro partijsko vodstvo (**Baltić, Dragosavac**). Redaju se pričuće Brozu. On u ljetu 1971. dolazi u Hrvatsku srediti situaciju. U govoru vodstvu formalno je upozorio na pojave hrvatskog nacionalizma, ali se ujedno požalio na opoziciju u Srbiji, na «kurs protiv mene» i na «beogradsku čaršiju», dodajući: «Meni je dosta vlasti, ali sad kada je ovakova situacija neću da idem.» Prilike su takve da je teško povjerovati kako se to uopće događa; podsjeća to na situaciju nakon «prve ofenzive», kada je Broz, nakon što su razbijeni partizani pobegli iz Užica,udio ostavku.

Međutim, samo dva mjeseca kasnije on je u Hrvatskoj na trijumfalnom putovanju. U Krapini mu **Vice Vukov** pjeva «Dobro mi došel, prijatel», a potom na zdravici u zagrebačkoj *Esplanadi* on hvali hrvatsko vodstvo i izjavljuje kako u Hrvatskoj nema nacionalizma. Nakon toga se sukob u vodstvu zaoštravao, a kod opozicije je nastupila panika. Sukob kulminira na XXII. sjednici CK SKH, 5. studenoga: opozicija je potpuno nadvladana i sprema se njezina likvidacija.

Međutim, nakon toga Dušan Dragosavac traži prijam kod Tita i odlazi 14. studenoga u Bugojno, gdje je Broz u lov. U lovačkom dvorcu optužuje CK SKH zbog kleronacionalizma, zbog prebrojavanja, zbog liderstva, zbog kulta ličnosti, ukratko zbog nacionalizma. Tzv. prebrojavanje je postalo jedan od važnih dokaza nacionalizma, jer se je, osim deviza, često potezalo pitanje povlaštenosti i nadzastupljenosti Srba u administraciji, vojski i Službi državne sigurnosti. Dragosavac je je to osudio kao prebrojavanje; riječ prebrojavanje dobila je u rječniku bizantinskih dijalektičara pogrdno značenje. To što su Hrvati u Hrvatskoj tražili

glasnije kritike, traži protutežu u Hrvatskoj. Potajno intervenira i pomaže vodstvo CK SKH, koje uz njegovo ohrabrenje saziva X. sjednicu CK SKH u siječnju 1970. godine. Tada je novo vodstvo osudilo Žanka, a s njime i reakcionarni partizanski dio partijskih struktura. Opet su Srbi u Hrvatskoj i neki stari partijski kadrovi, koji žele sačuvati svoje povlastice, glavna opozicija novom nacionalnom vodstvu. Nakon kongresa jača «masovni pokret» («maspok»). Opoziciju čine **Vladimir Bakarić** i srpski dio CK, te srpska manjina koja se okuplja oko *SKD Prosvjeta*. Ipak je na sastanku IK CK SKJ na Brijunima (17. ožujka 1970.) X. sjednica CK SKH prešutno priznata kao bitka protiv unitarizma: u svom je referatu **Edvard Kardelj** priznao njezinu

statističku jednakost sa Srbima u Hrvatskoj, bilo je «prebrojavanje», očiti dokaz hrvatskog nacionalizma! Broz je s razumijevanjem saslušao optužbe i pokazao ogorčenost zbog ugvođavanje *bratstva i jedinstva* prebrojavanjem, obećavajući odmah poslije dovršenja lova kaznenu akciju u Hrvatskoj. Svoju zdravicu u *Esplanadi* objasnio je kratko: «Bio sam zaveden».

Nakon toga došlo je Karađorđevo.

U Karađorđevu, 1. prosinca 1971., došlo je do konačnog obračuna. Ime mjesata i datum imaju simboličko značenje: taj se dan u monarhističkoj Jugoslaviji slavio kao «dan ujedinjenja». Time je i simbolički Broz ponovno ujedinjavao Jugoslaviju. Napao je vodstvo CK SKH zbog djelovanja Matice hrvatske, zbog prebrojavanja, zbog «maspoka», zbog liderstva, zbog nebudnosti i nacionalizma. Nacionalizmom je proglašena ograničena politička sloboda, decentralizacija, vlastite devize i ravnopravnost. Da bi prikrio svoju dvostruku igru, tražio je naročito drastične kazne, pozivao «organe gonjenja» na nemilosrdnu akciju, a sudove i suce «neka se ne drže zakona kao pijan plota». I opet je Hrvatska bila glavna žrtva komunizma i Brozove diktature. Drastičnim progonom u Hrvatskoj, Broz je želio dobiti opravdanje za uništenje opozicije u Srbiji, glavnom neprijatelju njegovog apsolutizma. Vodstvo CK SKH nije branilo svoje djelovanje, ono se je ispričavalo i kajalo. Nisu se oduprli optužbama niti ponovili ono što su bezbroj puta govorili na javnim mitinzima, a otvoreno je pitanje jesu li tako postupili iz straha ili zbog uvjerenja u vlastitu krivnju i kajanja. Nitko nije spomenuo niti se pozvao na Brozovu zdravicu u *Esplanadi*.

Ne treba posebno isticati da su «organi gonjenja» dočekali Brozove pozive na hajku s oduševljenjem: ponovno se u Hrvatsku vratio «revolucionarni zanos iz NOB-a». Na leševima hrvatskih nacionalista ponovno je uspostavljen Brozov autoritet u Europi i kult u Hrvatskoj. Počeli su politički progoni, uhićenja i zatvaranja, svi koji su na bilo koji način sudjelovali u «maspoku», bili su uhićivani. Matica hrvatska je bila među prvim žrtvama, a glavna žrtva bili su sveučilištari, mladež koja se rodila i odgajala u komunizmu. Ti suće su popahapšene i osuđene. Ras-

puštena su razna društva i obustavljeni listovi, svi propusti iz 1945. sada su ispravljeni. Progone prati i veliki egzodus: ogroman broj Hrvata odlaže u emigraciju. Očišćena je temeljito i lijeva inteligencija: eliminirani su svi koji su se «uprljali nacionalizmom», koji su se osjećali Hrvatima. Ostali su samo prekaljeni Jugoslaveni i istinski poklonici kulta.

Čistka je pokazala da ni «samoupravljanje» niti dvadesetgodišnja «demokratizacija» nisu mogli izmijeniti duh «Topusko kulture»: i nakon četvrt stoljeća on je ostao jednako budan i spreman na borbu za njegovanje «klica» zasijanih u «NOB». Karađorđevo je pokazalo pravo lice Josipa Broza, surovog primitivca bez skrupula i bez savjesti, koji optužuje svoje marionete što ih je iskoristio i sada ih odbacuje. Repriza je to ranijih obračuna sa suradnicima, od **Gorkića**, **Hebranga**, **Dilasa** i Rankovića do Savke i Tripala. Ali je Karađorđevo i dokaz bijede lijeve inteligencije. Njezini pripadnici ne samo što nisu imali hrabrosti braniti svoje ideje, već su izdali povjerenje naroda. Time što su se pokajali, osudili su cijeli narod, njegove želje i njegovu borbu. Podigli su partijsku stegu, partijnost, iznad interresa naroda, iznad slobode. Partija je opet nadjačala domovinu. Diktator ih je nagradio milostivim pomilovanjem. Karađorđevo je pokazalo koliko je točna **Staljinova** tvrdnja da su: «komunisti ljudi naročita kova». Karađorđevo je također pokazalo da je staljinizam čvrsto ukorijenjen u jugoslavenski komunizam. Po spremnosti optuženih da se kaju, podsjetio je na Moskovske procese; kao što je Staljin svog saveznika **Buharina**, koji mu je pomogao u borbi protiv **Trockoga**, likvidirao bez milosti, tako je i Broz eliminirao Savku i Tripala, svoje saveznike u borbi protiv rankovićevštine. Ali ima još historijskih asocijacija: godine 1938./39. dio vodstva KPH je u borbi protiv jugoslavenskog centralizma bio spreman pomagati HSS, pa je zato pozdravio osnivanje Banovine Hrvatske, ali je Broz osudio to «priprešto» i smjenio vodstvo. I u tom je smislu 1971. bila repriza 1939. U Hrvatskoj se povijest, zbog slabog pamćenja, neprekidno ponavlja.

(nastavlja se)

ZA SLOBODU

U samu definiciju znanosti spada propitkivanje i preispitivanje postojećih znanja i predodžaba. Tamo gdje nema toga, gdje nema revizije zabluda i predrasuda, nema znanosti ni napretka. A unatoč tomu se svako malo u hrvatskoj «demokratskoj» javnosti čuju pozivi na zabranu određenog načina razmišljanja, osuđuje se i na margine progoni svaki oblik drugačijeg mišljenja koje se diskvalificira kao tzv. povijesni revisionizam. U pomoć se potežu primjeri Njemačke koja je opterećena teškom hipotekom nacional-socijalističkih zločina, ali se nikad ne potegne Prvi amandman američkog Ustava, koji zabranjuje svaki pokušaj zabrane drugačijeg mišljenja.

Bilo je sličnih pokušaja i u tradicionalno slobodarskoj Francuskoj. Od srpnja 1990. do veljače 2005. donesen je nekoliko **zakona koji su pod prijetnjom kazne propisivali što je istina**. Ti su se zakoni odnosili na izražavanja «rasističkih, antisemitskih i ksenofobnih stajališta» (tzv. *zakon Gayssott*), na priznavanje genocida nad Armencima, na tretiranja rostvora kao zločina protiv čovječnosti (*zakon Taubira*), a kao kruna svega, 23. veljače 2005. donesen je zakon koji je zapovijedao da se u školskim programima uloga Francuske u prekomorskim zemljama, napose u Sjevernoj Africi, tumači u pozitivnom svjetlu.

Ti su propisi izazvali žestoku reakciju devetnaest povjesničara, koji su prvi potpisali apel **«Za slobodu povijesti!»**; iza njih su slijedile stotine i stotine znanstvenika, tisuće intelektualaca. Taj apel – poučan i primjenljiv i u našim prilikama – ovdje objavljujemo na francuskom izvorniku i u hrvatskom prijevodu Tomislava Jonjića. Tko o čitavoj stvari želi dozнати više, i apel i s njim povezane dokumente može naći na stranici *toulonskoga Društva za ljudska prava (La Ligue des droits de l'Homme Toulon)*, www.ldh-toulon.net.

Braneći se od hajke koja je orkestrirano pokrenuta u medijima, jedan od potpisnika Apela, predsjednik udruge **«Sloboda povijesti!»**, **René Remond**, objavio je 29. siječnja 2006. priopćenje u kojem podsjeća na to da se Apelom ne traži da povijest postane područjem na koje povjesničari imaju ekskluzivno pravo: Apel zahtijeva slobodu povijesti, ne slobodu povjesničara! Njima povijest pripada jednako kao i svakomu drugom, ona je opće dobro, i upravo zbog toga se mora jamčiti pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, upravo zbog toga se ne može propisati obveza na poštivanje službenog mišljenja.

U međuvremenu su sporni propisi ukinuti ili ublaženi.

Hrvatska je javnost postala pošteđena vijesti o tome: zar je potrebno time opterećivati javnost u zemlji u kojoj je normalno, «demokratski» i «liberalno» one koji drugačije misle proglašiti fašistima? I pozvati na zabranu, progone i lomače. •

POVIJESNOG ISTRAŽIVANJA

L' APPEL DES 19 HISTORIENS: «LIBERTE POUR L'HISTOIRE!»

Emus par les interventions politiques de plus en plus fréquentes dans l'appréciation des événements du passé et par les procédures judiciaires touchant des historiens et des penseurs, nous tenons à rappeler les principes suivants :

- L'histoire n'est pas une religion. L'historien n'accepte aucun dogme, ne respecte aucun interdit, ne connaît pas de tabous. Il peut être dérangeant.
- L'histoire n'est pas la morale. L'historien n'a pas pour rôle d'exalter ou de condamner, il explique.
- L'histoire n'est pas l'esclave de l'actualité. L'historien ne plaque pas sur le passé des schémas idéologiques contemporains et n'introduit pas dans les événements d'autrefois la sensibilité d'aujourd'hui.
- L'histoire n'est pas la mémoire. L'historien, dans une démarche scientifique, recueille les souvenirs des hommes, les compare entre eux, les confronte aux documents, aux objets, aux traces, et établit les faits. L'histoire tient compte de la mémoire, elle ne s'y réduit pas.
- L'histoire n'est pas un objet juridique. Dans un Etat libre, il n'appartient ni au Parlement ni à l'autorité judiciaire de définir la vérité historique. La politique de l'Etat, malgré les meilleures intentions, n'est pas la politique de l'histoire.

C'est en violation de ces principes que des articles de lois successives, notamment la loi du 13 juillet 1990, du 29 janvier 2001, du 21 mai 2001, du 23 février 2005 ont restreint la liberté de l'historien, lui ont dit, sous peine de sanctions, ce qu'il doit chercher et ce qu'il doit trouver, lui ont prescrit des méthodes et posé des limites.

Nous demandons l'abrogation de ces dispositions législatives indignes d'un régime démocratique.

Sous-signés: Jean-Pierre Azéma, Elisabeth Badinter, Jean-Jacques Becker, Françoise Chandernagor, Alain Decaux, Marc Ferro, Jacques Julliard, Jean Leclant, Pierre Milza, Pierre Nora, Mona Ozouf, Jean-Claude Perrot, Antoine Prost, René Rémond, Maurice Vaïsse, Jean-Pierre Vernant, Paul Veyne, Pierre Vidal-Naquet et Michel Winock*

APEL 19 POVJESNIČARA: SLOBODA POVIJESTI!

Zabrinuti zbog sve češćeg upletanja politike u prosudbe prošlih događaja, te sudskih postupaka koji zadiru u subbine povjesničara i mislilaca, smatramo potrebnim podsjetiti na sljedeća načela:

- Povijest nije religija. Povjesničar se ne drži nikakve dogme, ne poštuje nikavu zabranu, ne poznaje tabue. On ima pravo uznimirivati.
- Povijest nije moralika. Nije zadaća povjesničara veličati niti osuđivati: on tumači.
- Povijest nije robinja sadašnjosti. Povjesničar ne kiti prošlost suvremenim ideološkim obrascima i ne promatra nekadašnje događaje današnjom osjetljivošću.
- Povijest nije pamčenje. Povjesničar u svome znanstvenom postupku prikuplja ono što je čovjek stvorio, uspoređuje to, suočava to s dokumentima, stvarima i tragovima, i potom utvrđuje činjenice. Povjesničar svakako uzima u obzir pamčenje, ali se ne ograničava na nj.
- Povijest nije predmet pravosuđa. U slobodnoj Državi, nije ni na Parlamentu niti na pravosudnim vlastima da utvrđuju povjesnu istinu. Državna politika, čak i onda kad se vodi s najboljim nakanama, nije politika povijesti.

Zakonski propisi, napose zakon od 13. srpnja 1990., od 29. siječnja 2001., od 21. svibnja 2001. te od 23. veljače 2005. u suprotnosti su s ovim načelima, oni sputavaju slobodu povjesničara, govoreći mu, pod prijetnjom sankcijama, što treba istraživati i što mora biti rezultat njegova istraživanja, propisuje mu metode i postavlja granice.

Zahtijevamo ukidanje ovih zakonskih normi nedostojnih jednoga demokratskog sustava.

Potpisnici: Jean-Pierre Azéma, Elisabeth Badinter, Jean-Jacques Becker, Françoise Chandernagor, Alain Decaux, Marc Ferro, Jacques Julliard, Jean Leclant, Pierre Milza, Pierre Nora, Mona Ozouf, Jean-Claude Perrot, Antoine Prost, René Rémond, Maurice Vaïsse, Jean-Pierre Vernant, Paul Veyne, Pierre Vidal-Naquet et Michel Winock*

SAVJET LIJEČNIKA: OPERACIJE U STAROSTI

Od starih se pacijenata češće čuje: *Pa, ne ču valjda na operaciju u ovoj dobi!* Na to mogu samo reći: *A zašto ne!* Moja je najstarija pacijentica imala 103 godine. Operirala je kuk, a moju je narkozu, i samu operaciju, preživjela bez komplikacija.

Da, rašireno je mišljenje da su operacije, a naročito narkoze, u starosti osobito rizične ili čak nemoguće. Je li to istina? Nije! Naravno da su rizici nešto veći negoli u mladosti – to svatko razumije – no same godine više nisu zapreka operacija. Strah od operacije, pa i strah od narkoze, normalni su, osjećaju ih svi ljudi, i u mladosti i u starosti, no strah uvijek treba držati u granicama. Misli treba usmjeriti na dobitak koji će doći operacijom.

Danas zapravo ima puno starih ljudi koji idu na operacije, jer jednostavno ima puno starih ljudi. A nitko u starosti nije potpuno zdrav. Mnogi imaju i po nekoliko kroničnih bolesti. Vučemo ih sa sobom u duboku starost, pa i takve od kojih se ranije umiralo. Osobito su česte bolesti srca, pluća i metabolizma (šećerna bolest) te pretilost. Uz to smo, naravno, izloženi i prirodnom starenju, mada svatko na individualni način. Bubrezi i i jetra imaju smanjenu brzinu prerade i izlučivanja lijekova, što je važno za narkozu, te smanjeno stvaranje bjelančevina, što je važno za zacičljivanje.

Sa svim tim okolnostima liječnici, naravno, računaju te se prema njima i i ravnuju. Davno su prošla vremena kad je narkozu davala časna sestra ukapavanjem etera u masku od gaze, a kirurg uz svoj posao usput škiljio na pacijenta! Naravno, ova bi tehnika i danas bila blagodat u dalekim i nerazvijenim dijelovima svijeta ili na kakvim strašnim dalekim ratištima, no mi u Europi srećom imamo visokokvalificirane stručnjake i stručnjakinje za narkozu i intenzivnu skrb te suzbijanje bolova. Lijekovi koji su danas u uporabi sve su bolji, jer izazivaju manje loših popratnih pojava ili rizika, a moderni aparati omogućuju precizno doziranje i stalno praćenje krvnog tlaka, pulsa, koncentracije kisika u krvu te i više drugih, pa i složenih, funkcija i vrijednosti. Anesteziolog / anesteziologinja su, kao što je poznato, stalno prisutni te reagiraju na svaku promjenu.

Piše:

**dr. med. Drina
BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ**

Što se tiče rizičnosti samih operacija, uvijek je, naravno, bitno ocijeniti je li ona uistinu potrebna te hoće li donijeti poboljšanje života ili možda čak i spasiti život. Ako je odgovor jesan, potvrđan, onda treba birati metodu anestezije koja odgovara vrsti operacije te psihi i bolestima pacijenta. Ima puno situacija kad je dovoljna lokalna, regionalna ili provodna anestezija, no često je nužna opća anestezija ili narkозa. Opća je anestezija potrebna radi samih operacija, ali i u slučajevima dehidriranih pacijenata kod kojih se načelno ne provodi periduralna anestezija, budući da bi nakon otvaranja žila u spinalnom području moglo doći do naglog pada krvnog tlaka. Neki pacijenti trebaju opću anesteziju i zato jer ne podnose stres operacije, pa bi radi straha stvarno moglo doći do poremećaja rada krvotoka.

Anesteziolog / anesteziologinja moraju prilikom pregleda i razgovora procijeniti sve okolnosti te dobiti dobar uvid u bolesti. Također moraju saznati za sve lijekove koje pacijent uzima. Zato je važno da pacijet bude iskren i sve otvoreno i točno kaže.

Ponekad se čuje da svaka narkiza uništava neki broj moždanih stanica te da za toliko i toliko dana skraćuje život. Odgovorila bih da mi ne znamo koliko ćemo živjeti, pa i nema smisla razmišljati o tome hoće li to biti nekoliko dana manje. Podsjetila bih da bi bilo bolje da vodimo računa o tome koliko moždanih stanica odumire od svake cigarete ili od alkohola, a da o drogama te otrovima iz okoliša i ne govorimo. Sigurno je da tijelo lijekove koji se daju za narkozu izlučuje u roku od 24 sata. Ne treba se bojati ni nelagoda poslije buđenja iz narkoze. Povraćanje i mučnina se ponekad ne mogu izbjegći, no mogu se olakšati odgovarajućim lijekovima.

Zaključak je, dakle, da i stari ljudi trebaju ići na operacije i da ih si ne smiju uskratiti radi pretjeranog straha. I u starosti treba iskoristiti svaku mogućnost izliječenja, poboljšanja života ili čak njego spašavanja.♦

U jednom smo ranijem razmišljanju spominjali uvjerljivu postavku današnje razvojne psihologije koja naglašava cjeloživotni razvoj, mogućnost da čovjek uvijek zrije i postiže nutarnju stabilnost i snagu, također i u starosti – osobito ako je svoje životne zadaće i u ranijim životnim razdobljima privodio rješenjima. Lijepo je to čuti i svatko bi se rado nadao da se predviđanje odnosi i na njega samoga, te da će život, u rastu i napretku, do kraja imati svoj jasni smisao i ljepotu. Što se obavljenih zadaća tiče, također bismo voljeli vjerovati da smo tijekom života dali sve od sebe te stekli ozbiljnost i stabilnost – mada znamo da se radi o odlikama koje svoju snagu pokazuju tek na pravoj probi. Tijekom mladosti i srednjih godina uspijemo se pobrinuti za stan, za mirovinsko osiguranje ili za malu ušteđevinu, i to je nešto što je vidljivo i jasno. Puno je teže reći kakve su naše stvarne duhovne rezerve.

Ali, koje su zapravo životne zadaće u starosti? Zadaća ima puno, kao i u drugim životnim razdobljima, a tipične su primjerice: zadaća uspješnog rastanka s profesionalnim životom, zadaća povećane brige za zdravlje, zadaća njegovanja društvenih veza ili zadaća pravodobnog planiranja za kasniju smanjenu samostalnost. Jedna od najtežih je vjerojatno zadaća koja uključuje uspješno postavljanje prema brojnim promjenama i prema novim ili čak i nepoznatim osjećajima.

Promjene doživljavamo tijekom cijelog života - u mladosti promjenama težimo, a u srednjoj ih dobi upravo potičemo – no u starosti je njihova narav ipak svojevrsna. One naime tada najčešće pristižu i bez naše volje, ne možemo im izmaknuti ni kada bismo htjeli. Uz to često zapravo donose gubitke, pa i one duboke i ozbiljne.

Najbolniji gubitak je svakako smrt supruga ili supruga, a pogodit će gotovo polovicu svih starijih ljudi. Jedan dio ljudi o tome ne razmišlja niti o tome govori, no mnogi otvoreno izražavaju strah, pa se čuje *Samo da ja umrem prva / prvi...* Događaj takvih razmjera, da zauvijek izgubimo nekoga koga smo voljeli, s kim smo podijelili život i izgradili obitelj, uistinu je teško iskustvo – osim u slučajevima ka-

RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (3)

PROMJENE I NEPOZNATI OSJEĆAJI

da je brak bio ispunjen nasiljem, ljubomorom ili alkoholom, pa je rastanak vrsta oslobođenja. Žalovanje nakon smrti žene ili muža stoga uključuje dugo i teško vrijeme. Treba shvatiti realnost gubitka, otvoriti se bolnim osjećajima, nositi ih kroz nepregledni tamni tunel sve dok nam polako ne uspije rastanak s izgubljenim i ne stignemo do vrste postupnog oslobođenje. Ranije se spominjalo da se takvo, i svako drugo teško žalovanje, odvija

Piše:

Maja RUNJE, prof.

vanju imati ključno mjesto. Razum služi za razumijevanje osjećaja, pa i za upravljanje osjećajima, ali ne služi negiranju i potiskivanju osjećaja. Prijatelji i djeca tako trebaju izbjegavati poticanje na brže funkcioniranje, pa iako bi (njima) to bilo ugodnije. Okolina naime teško podnosi

razmjere gubitka voljele osobe, no mogu značiti veliko opterećenje. Mnoge će pogoditi oslabljeni sluh, oslabljeni vid, otežano kretanje, pad tjelesnih snaga, otežana govorna artikulacija, otežano žvakanje radi zubnih proteza, teže kontroliranje rada crijeva, inkontinencija ili kakva teška dijagnoza s kojom će trebati živjeti. Po koja stara osoba teže će možda podnijeti i lakše gubitke, kao što je promjena izgleda – vrećice ispod očiju, duboke

nabore kože na licu, tanke ruke i noge, pjege po koži ili potrebu da se nosi štap. Neke će radi gubitaka obuzeti osjećaji ljutnje i očaja ili će čak osjećati sram te zavist prema mlađima i zdravijima, a što su jaki osjećaji s kojima se i neće uvijek biti lako suočiti.

Svi poznajemo po koju istinski zrelu i snažnu osobu koja iskreno osjeća i misli da *Čovjek sa svakom teškoćom može izići na kraj, jer je starost dio života ...* – i ti nam ljudi trebaju biti uzor. No, nužno je ipak ozbiljno uzeti svakoga tko kaže da mu je teško.

Je li se uopće moguće postaviti prema promjenama koje donosi starost tako da bismo za godine koje su pred nama unaprijed mogli sa sigurnošću reći: *Bit će dobro, kako god bude...* Možemo li se osloniti na svoje nutarnje snage i kada vjerujemo da su velike, jer smo ih sabirali uporno, dok je za to bilo vrijeme? Teško je na to odgovoriti, mada svi u sebi, pa i strepeći, tražimo potvrđni odgovor.

Sigurno je da čovjek puno može. A život je svetinja! I vlastiti život je svetinja! Između strahovanja i pouzdanja izaberimo pouzdanje!

A na neke od konkretnih mogućnosti kako se postaviti prema životnim zadaćama u starosti, osobito prema većim promjenama te prema novim i nedovoljno poznatim osjećajima, pokušat ćemo podsjetiti u sljedećem razmišljanju o starenju i starosti, u siječnju. •

Uvijek čila Anka Rukavina (94 god.) s mlađim članovima Hrvatskog domobrana Čakovec

u tipičnim fazama – kroz razdoblje šoka, neprihvaćanja realnosti, razdoblje ljutnje, razdoblje nade itd. - no danas se zna da svatko pati osobno i individualno.

Današnji stariji ljudi ponekad imaju teškoća izraziti svoju bol i priupustiti je k sebi. Osobito muškarci reagiraju često samo tjelesno, tako da se njihove vlastite bolesti često pogoršaju, pa je smrtnost udovaca u prvoj godini žalovanja dvstruko viša negoli inače. Svi bismo radije ostavili dojam kako smo racionalni i disciplinirani, negoli pokazali slabost. No, tuga, kad za nju postoje razlozi, nije slabost. Poštivanje osjećaja mora u žalo-

tugu, očaj i zabrinutost, pa se osobe koje žaluju, osobito stare osobe, često prilagode očekivanjima. Tko žaluje, treba osluškivati svoje nutarnje potrebe, a prijatelji i djeca neka pružaju podršku, i to ne prekratko. Neka prate je li pogodenoj osobi, majci ili ocu, bolje. Uz to neka paze da se žalovanje ne bi pretvorilo u depresiju. Onaj koji žali treba se sa svoje strane također brinuti o sebi koliko je najviše moguće te treba i sam tražiti pomoć, pa i stručnu pomoć ako osjeća da mu je vremenom teže umjesto da mu je bolje.

Starost, osobito dubla starost, obiluje i brojnim drugim gubitcima, koji nemaju

JUGOSLAVENSKI KOMUNISTIČKI ZLOČIN NAD GROBOVIMA HRVATSKIH VOJNIKA: POPIS RASKOPANIH MIROGOJSKIH GROBOVA (III.)

U ovom broju donosimo završni dio popisa raskopanih mirogojskih grobova: uz imena pokojnika navedeni su nadnevci njihove smrti:

Antunović, Josip, 8. 6. 1944.
Bajcer, Josip, 24. 4. 1944.
Benc, Ivan, 24. 4. 1944.
Benc, Mijo, 8. 7. 1944.
Bjelić, Petar, 5. 7. 1944.
Borić, Mato, 3. 6. 1944.
Božić, Mato, 3. 6. 1944.
Bračulj, Martin, 16. 9. 1944.
Brkić, Stanko, 5. 7. 1944.
Bukobić, Ivan, 22. 7. 1944.
Bunjača, Ivan, 1. 9. 1944.
Buzov, Mato, 3. 5. 1944.
Capac, Zlatko, 3. 9. 1944.
Čuljak, Ivan, 29. 5. 1944.
Deick, Đuro, 1. 7. 1944.
Dubravica, Slavko, 29. 6. 1944.
Eranović, Ivan, 27. 5. 1944.
Fabijanić, Franjo, 9. 7. 1944.
Fličić, Blago, 19. 5. 1944.
Forintaš, Josip, 26. 6. 1944.
Francetić, Stipe, 12. 4. 1944.
Fugas, Josip, 22. 7. 1944.
Gobac, Imbro, 22. 7. 1944.
Grgić, Jozo, 18. 5. 1944.
Herceg, Luka, 29. 6. 1944.
Hlafu, Franjo, 3. 6. 1944.

Priredila:

Dr. Ružica ČAVAR

Hrkač, Stipe, 17. 7. 1944.
Ivančić, Vlado, 1. 7. 1944.
Ivković, Andrija, 1. 7. 1944.
Jakčin, Đuro, 2. 6. 1944.
Jež, Alojz, 12. 5. 1944.
Jurak, Ivan, 3. 4. 1944.
Juram, Hinko, 6. 5. 1944.
Kasunović, Mladen, 22. 4. 1944.
Kenrath, Đuro, 29. 7. 1944.
Koković, Marko, 12. 1. 1944.
Kordić, Nikola, 2. 6. 1944.
Kozina, Mijo, 7. 7. 1944.
Krajačević, Dimitrije, 23. 7. 1944.
Krvavica, Filip, 23. 6. 1944.

Mirogojska crkva Krista Kralja

Kučera, Franjo, 7. 5. 1944.
Kukec, Stjepan, 13. 6. 1944.
Kulaž, Božo, 3. 4. 1944.
Kutija, Luka, 7. 7. 1944.
Kuzmanić, Edvard, 1. 6. 1944.
Malčić, Petar, 15. 7. 1944.
Maras, Stjepan, 6. 5. 1944.
Masteša, Ivo, 2. 5. 1944.
Mihel, Janko, 4. 6. 1944.
Miljković, Ivan, 29. 6. 1944.
Mladena, Dujo, 9. 5. 1944.
Neralić, Ivan, 12. 4. 1944.
Novak, Dragutin, 15. 7. 1944.
Pocedić, Vlado, 2. 9. 1944.
Popovački, Stjepan, 6. 6. 1944.
Požun, Stjepan, 25. 5. 1944.
Radić, Matija, 3. 6. 1944.
Senić, Mato, 1. 5. 1944.
Slivnjak, Josip, 18. 5. 1944.
Stanić, Mato, 15. 5. 1944.
Stipetić, Jura, 3. 6. 1944.
Sakić, Petar, 6. 6. 1944.
Silobad, Josip, 6. 5. 1944.
Skudar, Alojz, 24. 4. 1944.
Štefančić, Milivoj, 9. 7. 1944.
Šulentić, Milan, 3. 9. 1944.
Šundrović, Miroslav, 31. 5. 1944.
Šutak, Josip, 22. 4. 1944.
Tabaković, Ante, 19. 4. 1944.
Taslak, Eranjo, 4. 5. 1944.
Tomić, Ivan, 25. 5. 1944.

NEMA STIDA NA OBRAZU ELITE: KRONOLOGIJA BEZUSPJEŠNIH NAPORA DA SE PODIGNE SPOMENIK NAD UZORANIM HRVATSKIM GROBOVIMA (II.)

Zamjenica gradonačelnika grada Zagreba, gđa **Vlasta Pavić**, na zahtjev udruge *Hrvatski domobran* izdaje 18. listopada 2001. požurnicu Gradskom uredu za izgradnju grada da se priđe realizaciji prve faze uređenja, jer za cijelokupan projekt nema sredstava; 17. prosinca 2002. Gradski ured obavještava da je prva faza izvršena. Isti ured planira nastavak izgradnje u 2003. godini.

Udruga *Hrvatski domobran* pismeno se obraća za intervenciju predsjedniku Vlade, dr. **Ivi Sanaderu** 7. siječnja 2005., pa opet 15. siječnja 2007. Ured predsjednika prosljeđuje naša traženja gospodi **Jad-**

Piše:

Stjepan BRAJDIC

ranki Kosor, Vladimiru Šeksu, a oni **Milanu Bandiću**. U pomoć nam i potporu stupaju i branitelji grada Zagreba, 31. svibnja 2007., molbom Gradskom uredu za izgradnju grada *da pokušaju* pronaći potrebna sredstva za nastavak radova u 2008. godini. Ponovno se *Hrvatski domobran* 8. travnja 2008. obraća predsjedniku vlade Sanaderu za pomoć; 24. siječnja 2006. i 30. siječnja 2007. podpredsjednica vlade, J. Kosor, urgira kod

Milana Bandića i ministricе **Marine Matulović-Dropulić** da se požuri realizacija izgradnje spomen obilježja; 28. listopada 2008. Gradski ured za zdravstvo i branitelje upućuje požurnicu Gradskom uredu za prostorno uređenje da se krene u 2. fazu izgradnje spomen obilježja.

I tako u krug, od ustanove do ustanove, od gradskih do državnih vlasti traje naš hod po trnju evo već 14 godina bez ikakva pomaka. Stari smo, umorni i ogorčeni u poniženju što nas, još žive, poginule i mrtve pripadnike Hrvatskih oružanih snaga vlasti ove

Tominac, Nikola, 9. 6.
1944.
Turković, Ivan, 4. 6. 1944.
Valentić, Petar, 31. 5. 1944.
Vučemilović, Franjo, 22. 6.
1944.
Vučin, Tomo, 25. 5. 1944.
Vuković, Ivan, 7. 5. 1944.
Žarak, Mile, 21. 5. 1944.
Žgela, Tomo, 4. 4. 1944.
Živković, Mato, 5. 6. 1944.

*

Alihulić, Selim, 18. 8.
1944.
Alijanić, Ivan, 2i. 8. 1944.
Andaćić, Božo, 3. 1. 1945.
Antolović, Luka, 13. 2.
1945.
Babić, Mate, 13. 2. 1945.
Bačanir, Mirko, 31. 8.
1944.
Bačan, Slavko, 3. 8. 1944.
Balikić, Imbro, 18. 8. 1944.
Balov, Jure, 23. 2. 1945.
Barbarić, Dragutin, 9. 1.
1945.
Bastajić, Petar, 28. 11.
1944.
Baškarad, Marijan, 8. 11.
1944.
Batarilo, Božo, 9. 2. 1945.
Beklarić, Ivan, 27. 1. 1944.
Belanović, Ivan, 2. 1. 1944.
Belavić, Mato, 28. 11. 1944.
Beloš, Nikola, 9. 1. 1945.
Benčić, Gabro, 8. 12. 1944.
Besić, Adem, 11. 1. 1944.

nove države Hrvatske tretiraju kao zločince protiv vlastite domovine. Još nam je ostalo vrlo malo života do konačnog nestanka. To je vjerojatno i cilj ovih „hrvatskih“ vlasti na svim razinama.

Neka nam oproste naši poginuli i pobijeni što nismo uspjeli podignuti niti jedan spomenik njima u čast i slavu. Vama, dragi prijatelji i čitatelji, prepuštamo da o svemu tome razmislite i donesete zaključke.

P. s. U ime naših udruga Hrvatski domobran i Časnički klub 242 zahvaljujem braniteljima Domovinskog rata grada Zagreba, posebno brigadiru **Miodragu Demi**, što na grobove naših poginulih svake godine polažu cvijeće ili barem upale svijeće! •

 OGRANAK ZAGREB HRVATSKI DOMOBRAN Udruga ratnih veterana ZAGREB 10000 ZAGREB - ODRZOV ZA ČERNOVU VOJNOG GROBLJA HV 1941.-1945. t. Ulica 13/1 Tel. 48 33 700 	Naš znak: DS Vaš znak: Ur. broj: Zagreb, 19. rujan 2007. Zagreb,
PREDsjEDNIKU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE Gospodinu Dr. Ivi SANADERU Trg Sv. Marka 1 10000 Zagreb	
PREDMET: Podizanje memorijalnog spomenika poginulim pripadnicima Hrvatske vojske 1941. - 1945. god. na Mirogoju u Zagrebu	
<p>Poštovani gospodine Predsjedničelj!</p> <p>Obraćali smo se Vama više godina zamolbama, odnosno, sada i zahtjevom. Dopis smo Vam slali kako slijedi: 07. 01. 2004. godine, 05. 10. 2005. godine, te 15. 01. 2007. godine, ali uvek bez ikakvog rezultata. Vaš ured dopise proslijeđuje gospodin Kosor, gospodinu Šeksu, a oni dalje prosljeđuju gospodinu Bandiću, itd. itd.</p> <p>Bespomoćno smo jer pravna država ne funkcioniра, pa čemo se morati obratiti međunarodnim institucijama. Vama je poznata obaveza nadležnih u državnim upravama koja prolazi iz odredaba hrvatskog zakona o obilježavanju groblja i grobova pripadnika nepristojne vojske (Narodne novine os 31.12.1992. god., i 04.03.1993. godine), za nepostupanje po tim odredbama određene su i kazne, ali ...ali...</p> <p>Pred deset godina 23.04. 1997. godine ministar obrane RH upućuje dopis Poglavarstvu Grada Zagreba, gospodri Gradonačelnici Marinu Matulović Dropulić, kojim podržava izgradnju dostojnog uređenja vojnog groblja za 573 poginula vojnika Hrvatske vojske, pokopanih na grobnim poljima 37b, 37c, 78a, 78b, 79, 82 i 82b. Svaki grob je imao zaglavni kameni krž s uklesanim hrvatskim tropletom, imenom i prezimenom, te godinom pogibije.</p> <p>U mjesecu srpnju 1998. god. održan je sastanak s gradonačelnicom Marinom Matulović Dropulić i petročlanim odborom Hrvatskog Domobrana, na čelu s g. Brađić Stjepanom. Nakon tog sastanka Poglavarstvo Grada Zagreba kao investitor dalo je izraditi izvedbeni projekt spomenika na osnovu kojeg je raspisan natječaj za izgradnju.</p> <p>Umjesto rekonstrukcije ovih 573 spomenika, odnosno kamenih krževa, na evidentiranim grobnim humicima projektom je predviđen spomenik koji se sastoji od replike zaglavnog krža s obostrobo uklesanim hrvatskim tropletom izrađenog od svjetlog granita. Krž je postavljen na valjkasti stup visine 225 cm, širine 70 cm, izrađen od tamnosivog granita. On leži na pravokutnom granitnom postolju visine od 30-70cm, sa skešenim stranicama. Na stranice su postavljene četiri brončane ploče s imenima svih 1187 identificiranih ukopanih, njihovim godinama rođenja i smrti, te brojem od 500 neznanih Hrvatskih vojnika. Baza spomenika je podignuta iznad okolnog kosog terena za jednu do pet stepenica, obloženo tamnosivim granitom. Sve granitne površine spomenika su fini brušene. Za sve iznjeto postoji izvedbeni projekt koji je prihvaćen i od Udruge ratnih veteranova Hrvatski Domobran Zagreb.</p>	
Žiro račun broj 30102-678-78919	

Jedno od pisama Ivi Sanaderu

Bevandić, Jure, 18. 1. 1944.
 Bezer, Ivan, 18. 2. 1945.
 Bilandjija, Karlo, 3. 11. 1944.
 Bilić, Ivan, 28. 9. 1944.
 Bilić, Marijan, 3. 1. 1945.
 Biondić, Franjo, 4. 12. 1944.
 Bogdanović, Franjo, 28. 11. 1944.
 Boršić, Ljudevit, 19. 12. 1944.
 Božičević, Juraj, 14. 12. 1944.
 Božičević, Mato, 22. 12. 1944.
 Božić, Dragutin, 15. 8. 1944.
 Brkić, Ivan, 12. 2. 1945.
 Bukovac, Ilija, 1. 1. 1945.
 Bukovec, Nikola, 19. 1. 1944.
 Bulat, Ilija, 2. 2. 1945.
 Cindrić, Pero, 28. 1. 1944.
 Copot, Franjo, 29. 12. 1944.
 Černjak, Mijo, 1. 1. 1944.
 Češić, Ivan, 26. 1. 1944.
 Čorić, Pavao, 8. 11. 1944.
 Čorić, Stjepan, 7. 1. 1944.
 Čović, Mijo, 12. 12. 1944.
 Čulumović, Pero, 14. 12. 1944.
 Dedić, Josip I., 9. 8. 1944.
 Delač, Marijan, 8. 3. 1945.
 Dijanović, Stjepan, 2. 1. 1945.
 Djidić, Pero, 23. 9. 1944.
 Dodig, Mato, 18. 1. 1945.
 Dogančić, Ante, 2. 11. 1944.

Dražić, Mato, 21. 1. 1944.
 Dreven, Martin, 26. 2. 1945.
 Dujmović, Andrija, 13. 12. 1944.
 Durenk, Drago, 5. 12. 1944.
 Ećimović, Ivan, 7. 8. 1944.
 Ferduber, Martin, 29. 12. 1944.
 Eranjević, Josip, 19. 12. 1944.
 Gavranović, Mato, 15. 2. 1945.
 Gibičan, Mirko, 15. 1. 1945.
 Golić, Ivan, 25. 9. 1944.
 Goreta, Jakov, 23. 1. 1945.
 Grbavac, Damjan, 22. 11. 1944.
 Grgić, Jozo, 8. 11. 1944.
 Grgurić, Mijo, 8. 1. 1944.
 Grgurić, Ivan, 6. 9. 1944.
 Grgurić, Petar, 3. 9. 1944.
 Gruijić, Ivan, 24. 12. 1944.
 Guljaš, Stevo, 5. 8. 1944.
 Gvečan, Milan, 16. 1. 1945.
 Halambek, Stjepan, 21. 8. 1944.
 Hodak, Josip, 27. 1. 1944.
 Horvat, Dragutin, 16. 8. 1944.
 Horvat, Nikola, 15. 11. 1944.
 Hrastović, Ivan, 19. 1. 1944.
 Hrdelić, Jozo, 15. 11. 1944.
 Hručan, Martin, 14. 12. 1944.
 Idjem, Jure, 22. 1. 1945.
 Ivanagić, Franjo, 25. 9. 1944.
 Jelkić, Ivo, 12. 2. 1945.
 Jukić, Ante, 2. 1. 1944.
 Juranović, Vilko, 25. 5. 1945.
 Jurčić, Ivan, 13. 1. 1945.
 Juroš, Josip, 8. 11. 1944.
 Karotaš, Juraj, 17. 2. 1945.
 Kelara, Franjo, 18. 8. 1944.
 Klarić, Filip, 1. 9. 1944.
 Klokočar, Stjepan, 18. 8. 1944.
 Konišić, Petar, 19. 2. 1945.
 Kosti, Florijan, 18. 8. 1944.
 Kosti, Florijan, 21. 8. 1944.
 Koški, Martin, 14. 1. 1944.
 Kovač, Petar, 6. 12. 1944.
 Kraljević, Nikola, 26. 2. 1945.
 Krešić, Ivan, 18. 8. 1944.
 Krišto, Jozo, 9. 1. 1944.
 Kuba, Ivan, 1. 1. 1944.
 Kučinić, Mirko, 29. 11. 1944.
 Kučinić, Mirko, 21. 11. 1944.
 Kufner, Vilko, 13. 12. 1944.
 Kujudjić, Mato, 25. 2. 1945.
 Kuliš, Vinko, 2. 11. 1944.
 Kunst, Vinko, 8. 11. 1944.
 Kutleša, Mate, 9. 1. 1945.
 Kutleša, Mato, 9. 1. 1945.
 Kvesić, Marijan, 3. 8. 1944.
 Lapčić, Juraj, 14. 1. 1944.
 Lašić, Jago, 21. 12. 1944.
 Leks, Ferdo, 17. 1. 1944.
 Lešić, Nikola, 17. 11. 1944.
 Liović, Nedeljko, 21. 8. 1944.

Ljubas, Boško, 8. 11. 1944.
 Lutić, Tomo, 11. 2. 1945.
 Mahoč, Ivan, Os. Ll. 1999.
 Majer, Milan, 3. 2. 1945.
 Mandić, Ivan, 8. 11. 1944.
 Marić, Ilija, 1. 11. 1944.
 Marinović, Ivan, 29. 1. 1944.
 Marinović, Marko, 19. 2. 1945.
 Markotić, Niko, 3. 2. 1945.
 Marković, Blaž, 8. 1. 1944.
 Martić, Drago, 18. 2. 1945.
 Matić, Nikola, 18. 8. 1944.
 Matković, Ante, 29. 2. 1944.
 Matovina, Jure, 3. 12. 1944.
 Mesić, Dragan, 26. 3. 19.
 Mesić, Ivan, 22. 9. 1944.
 Mijoč, Mato, 16. 9. 1944.
 Piikrot, Ante, 14. 12. 1944.
 Miletić, Đuro, 8. 12. 1944.
 Miletić, Ilija, 18. 8. 1944.
 Miletić, N., 27.
 Milinković, Niko, 1. 1. 1945.
 Milinković, Nikola, 1. 1. 1945.
 Miočević, Đuro, 11. 11. 1944.
 Mišić, Josip, 2. 12. 1944.
 Miškulin, Stjepan, 1. 9. 1944.
 Mokrović, Stjepan, 21. 8. 1944.
 Mrgan, Jozo, 13. 2. 1945.
 Munetić, Bartol, 6. 9. 1944.
 Murtić, Drago, 26. 1. 1944.
 N. N., Domobran, 15. 8. 1944.
 N. N., Horvat, 1. 11. 1944.
 Nimac, Jadro, 22. 2. 1945.
 Oblizalo, Petar, 8. 11. 1944.
 Obrovac, Pero, 2. 12. 1944.
 Ostović, Dane, 25. 1. 1944.
 Ozimec, Dragutin, 22. 1. 1945.
 Padavić, Drago, 1. 8. 1944.
 Pajić, Petar, 25. 1. 1945.
 Pavlić, Mile, 18. 1. 1945.
 Pepić, Mato, 17. 11. 1944.
 Perdel, Valent, 28. 11. 1944.
 Perić, Josip, 7. 1. 1944.
 Perković, Marko, 18. 1. 1945.
 Petrović, Mijo, 18. 8. 1944.
 Petrušić, Stanko, 1. 11. 1944.
 Plejadin, Ante, 29. 12. 1944.
 Pljukavec, Tomo, 5. 11. 1944.
 Počilac, Nikola, 8. 11. 1944.
 Podmajec, Mijo, 6. 12. 1944.
 Posavec, Pavao, 12. 1. 1944.
 Prebeg, Živko, 16. 1. 1944.
 Predović, Zvonko, 21. 1. 1944.
 Prpić, Milan, 3. 2. 1945.
 Radljević, Šimo, 1. 1. 1944.
 Rajica, Mile, 2. 1. 1945.
 Raljević, Žarko, 28. 12. 1944.
 Ramljak, Ivan, 1. 1. 1944.
 Ramljak, Josip, 1. 11. 1944.
 Raos, Tadija,

Rendulić, Mile, 2. 9. 1944.
 Rubčić, Josip, 1. 9. 1944.
 Rukavina, Filip, 27. 12. 1944.
 Rokelj, Stjepan, 19. 1. 1944.
 Rumenović, Jure, 13. 2. 1945.
 Sabljak, Marko, 19. 12. 1944.
 Soštan, Petar,..
 Stančić, Marko II, 22. 11. 1944.
 Stanešić, Marko, 2. 11. 1944.
 Stanšić, Marko, 21. 11. 1944.
 Strahija, Tomo, 12. 1. 1944.
 Šalković, Pavao, 8. 11. 1944.
 Šanja, Nikola, 13. 9. 1944.
 Šarić, Dane, 25. 1. 1944.
 Šarić, Ivan, 1. 1. 1945.
 Šeba, Roko, 13. 11. 1944.
 Šinko, Stjepan, 23. 1. 1945.
 Škor, Ilija, 12. 2. 1945.
 Šoštarić, Alojz, 28. 9. 1944.
 Špehar, Mihalj, 9. 1. 1945.
 Štefanić, Josip, 26. 2. 1945.

Žnidarčić, Drago, 14. 2. 1945.
 Žuhrić, Dubravko, 6. 9. 1944.
 Žuvela, Ivan, 5. 12. 1944.

***

Acman, Mile, 23. 4. 1945.
 Babić, Ante, 5. 5. 1945.
 Bago, Stjepan, 11. 4. 1945.
 Barišić, Ante, 2. 5. 1945.
 Beloglavec, Josip, 1. 3. 1945.
 Beričić, Mato, 22. 4. 1945.
 Blažević, Antun, 5. 4. 1945.
 Blažević, Josip, 18. 3. 1945.
 Blažević, Vinko, 12. 4. 1945.
 Bobek, Ante, 15. 4. 1945.
 Boras, Grga, 28. 4. 1945.
 Bošnjaković, Izidor, 12. 4. 1945.
 Bračić, Ferko, 2. 5. 1945.
 Bratković, Marko, 16. 4. 1945.
 Breulj, Jure, 3. 5. 1945.
 Brložan, Ivan, 6. 3. 1945.
 Broz, Ivan, 5. 3. 1945.
 Budimir, Božo, 23. 4. 1945.
 Cindrić, Roko, 25. 3. 1945.
 Čanić, Ivan, 16. 3. 1945.
 Čorak, Ivan, 3. 4. 1945.
 Čorak, Nikola, 1. 4. 1945.
 čurić, Stanko, 4. 4. 1945.
 Čurić, Tade, 28. 4. 1945.
 Divić, Mate, 13. 3. 1945.
 Djamanja, Mato, 1. 5. 1945.
 Donković, Mirko, 29. 3. 1945.
 Drljo, Marko, 24. 4. 1945.
 Dukanović, Ivan, 5. 5. 1945.
 Đurković, Marijan, 27. 4. 1945.
 Franić, Tomo, 25. 2. 1945.
 Gluhak, N, 31. 3. 1945.
 Golub, Ivan, 18. 3. 1945.
 Grabovac, Mato, 2. 4. 1945.
 Grešković, Nikola, 14. 3. 1945.
 Grgić, Nikola, 27. 2. 1945.
 Grgić, Petar, 21. 4. 1945.
 Guberac, Marko, 9. 4. 1945.
 Gučelj, Ivan, 7. 4. 1945.
 Gverić, Stjepan, 27. 3. 1945.
 Herceg, Ivan, 16. 4. 1945.
 Herjević-Pehović, Ivan, 27. 4. 1945.
 Hodak, Dane, 1. 4. 1945.
 Hodak, Mile, 3. 3. 1945.
 Hukac, Ilija, 1. 5. 1945.
 Hosto, Janko, 31. 3. 1945.
 Ivančan, Tomo, 19. 4. 1945.
 Ivančević, Ivan, 27. 4. 1945.
 Jaman, Nikola, 1. 4. 1945.
 Janić, Milan, 27. 3. 1945.
 Jazve, Jure, 1. 4. 1945.
 Jelić, Mile, 27. 4. 1945.
 Jeridžijić, Ivan, 1. 4. 1945.
 Josipović, Stipo, 17. 3. 1945.
 Jukić, Marko, 1. 5. 1945.
 Jukić, Stipe, 1. 4. 1945.

Privremeni spomenik podignut 2006. godine

Štimac, Marko, 1. 8. 1944.
 Šuhajček, Rudolf, 3. 1. 1944.
 Šutalo, Josip, 17. 9. 1944.
 Taborski, Ljubomir, 4. 9. 1944.
 Tokić, Mate, 21. 1. 1945.
 Tolj, Ivan, 21. 1. 1944.
 Tolj, Petar, 28. 8. 1944.
 Tomašićević, Franjo, 7. 1. 1945.
 Tomičić, Slavko, 8. 11. 1944.
 Topić, Ivan, 21. 8. 1944.
 Topić, Ivan, 22. 12. 1944.
 Topić, Ivan, 22. 12. 1944.
 Toth, Dragutin, 8. 9. 1944.
 Turklađ, Josip, 4. 1. 1944.
 Ugljaš, Stevo, 17. 8. 1944.
 Velić, Zvonko, 23. 1. 1945.
 Vinković, Tomo, 1. 11. 1944.
 Vuka, Mile, 19. 12. 1944.
 Vukalović, Drago, 1. 8. 1944.
 Vuksan, Stjepan, 2. 1. 1945.
 Vulić, Mato, 8. 1. 1945.
 Zorko, Ivan, 14. 12. 1944.
 Žgela, Ante, 26. 2. 1945.
 Žgela, Milan, 9. 1. 1945.
 Živković, Jandro, 6. 2. 1945.

SPOMENIK
ZNEĐEŠENI HACRTI

Juraj, Stjepan, 9. 4. 1945.
Jurković, Ivan, 1. 4. 1945.
Jutriša, Ljudevit, 1. 3.

1945.
Kalafatić, Ivan, 3. 4. 1945.
Kalafatić, N, 5. 4. 1945.
Karanči, Gjuro Dr., 19. 3.
1945.
Karlović, Ivan, 11. 4.

1945.
Katavić, Mirko, 4. 5. 1945.
Kirinac, Zvan, 27. 4. 1945.

Klarić, Ivan, 9. 3. 1945.
Klepac, Đuro, 14. 3. 1945.
Klepić, Mile, 24. 4. 1945.
Korča, Ante, 29. 4. 1945.
Kos, Luka, 26. 3. 1945.

Kozarić, Mato, 19. 4. 1945.
Krezo, Milan, 24. 4. 1945.

Lamol, Mihajlo, 28. 2. 1945.
Latković, Josip, 23. 4. 1945.

Lazančić, Ivan, 1. 4. 1945.
Ljalić, Mato, 29. 3. 1945.

Maček, Stjepan, 19. 3. 1945.
Maleković, Stjepan, 7. 4. 1945.

Marić, Marijan, 18. 4. 1945.
Marinović, Šime, 3. 5. 1945.

Marković, Mato, 6. 3. 1945.
Marković, Zvonimir, 9. 3. 1945.

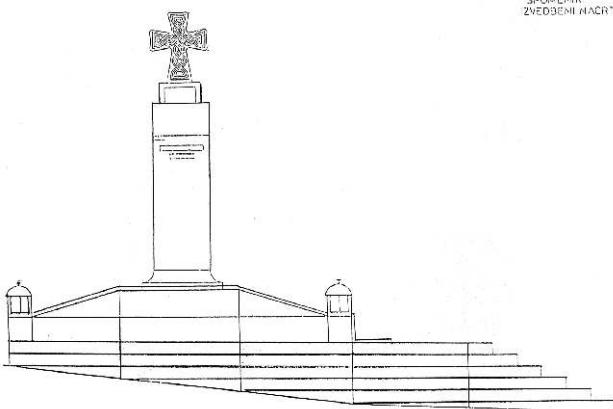
Markovinović, Ilija, 18. 4. 1945.
Martinović, Grgo, 1. 3. 1945.

Matić, Simo, 27. 4. 1945.
Matijević, Ilija, 22. 3. 1945.

Maurić, Ivan, 3. 4. 1945.
Mesić, Anka, 26. 1. 19.

Mihalić, Josip, 1. 4. 1945.
Mindač, Stjepan, 27. 4. 1945.

Musić, Ivan, 15. 3. 1945.

Nacrt spomenika hrvatskim vojnicima

Mustapić, Stjepan, 1. 3. 1945.

N, N, 31. 3. 1945.

Ostojić, Jozo, 2. 4. 1945.

Panić, Ivan, 28. 2. 1945.

Panlić, Zvonko, 9. 3. 1945.

Pavić, Mirko, 17. 3. 1945.

Pavlačić, Stjepan, 23. 4. 1945.

Pavlović, Stipo, 27. 4. 1945.

Peić, Ante, 16. 4. 1945.

Petek, Zlatko, 4. 3. 1945.

Petrović, Ante, 1. 4. 1945.

Pezo, Grga, 2. 4. 1945.

Pilipović, Blaž, 3. 4. 1945.

Poslen, Ivan, 7. 4. 1945.

Pranjić, Mato, 7. 3. 1945.

Prdić, Ante, 6. 3. 1945.

Pusković, Martin, 2. 4. 1945.

Radman, Stjepan, 1. 3. 1945.

Raić, Andro, 9. 4. 1945.

Raković, Slavko, 6. 5. 1945.

Reketa, Josip, 19. 4. 1945.

Resić, Petar, 1. 4. 1945.

Roso, Stipe, 23. 4. 1945.

Rupa, Nikola, 9. 3. 1945.

Sepac, Ivan, 26. 4. 1945.

Sertić, Antonija, 28. 6. 1887.

Sivić, Pero, 26. 4. 1945.

Stanečić, Franjo, 19. 4. 1945.

Stanić, Ivan, 7. 4. 1945.

Stankić, Alojz, 4. 5. 1945.

Stipanović, Pero, 2. 3. 1945.

Stipić, Ivan, 28. 2. 1945.

Stoić, Božo, 2. 4. 1945.

Stojak, Danko, 16. 4. 1945.

Sučić, Veljko, 3. 4. 1945.

Sudar, Mate, 4. 3. 1945.

Suhodolčan, Franjo, 1. 3. 1945.

Šalaja, Dane, ...

Šamec, Petar, 3. 5. 1945.

Šimić, Ante, 9. 3. 1945.

Škroba, Jozo, 2. 4. 1945.

Štimac, Hinko, 8. 3. 1945.

Šuljak, Janko, 23. 4. 1945.

Tarabarić, Ivan, 11. 4. 1945.

Tomić, Filip, 19. 4. 1945.

Tudić, N, 5. 4. 1945.

Tukić, Ante, 9. 4. 1945.

Určić, Cvitko, 4. 4. 1945.

Veljačić, Ivan, 18. 4. 1945.

Viro, Stjepan, 3. 5. 1945.

Vranić, Ivan, 17. 3. 1945.

Vrbanc, Ivan, 23. 4. 1945.

Vučković, Štefica, 17. 3. 1945.

Zadro, Blago, 31. 3. 1945.

Zdjelićan, Marko, 9. 5. 1945.

Zovko, Luka, 18. 3. 1945.

Žulj, Marko, 1. 5. 1945.

Žulj, Marko, 1. 5. 1945.

***

Adamović, Mehmed, 1. 8. 1945.

Alić, Mehmedalija, 6. 2. 1945.

Avdić, Redjo, 29. 3. 1945.

Becić, Avdo, 4. 3. 1945.

Bećić, Adam, 13. 10. 1944.

Bećirović, Omer, 24. 7. 1945.

Bihić, Sulejman, 26. 1. 1945.

Bogilović, Natif, 9. 4. 1945.

Bošnjaković, Šemso, 10. 11. 1944.

Brajan, Čamil, 23. 1. 1945.

Crnkić, Efrem, 5. 4. 1945.

Čakalović, Salamon, 20. 2. 1945.

Delić, Hajrudin, 26. 4. 1945.

Draganović, Hasib, 20. 1. 1945.

Džinić, Mustafa, 2. 5. 1945.

Džulbić, Sedulah, 30. 12. 1944.

Redžović, Šaban, 23. 5. 1945.

Đulić, Omer, 18. 8. 1945.

Elazović, Hasan, 22. 8. 1945.

Esad, Lujo, 18. 8. 1944.

Halkić, Asim, 27. 4. 1945.

Hercegović, Alif, 20. 4. 1945.

Hote, Ramiz, 18. 8. 1945.

Išić, Šaćir, 30. 11. 1944.

Kelo, Meho, 29. 10. 1944.

Kozlić, Hugo, 10. 1. 1945.

Kvakić, Ejub, 18. 10. 1944.

Likić, Mustafa, 1. 8. 1945.

Lupić, Džafer, 10. 11. 1944.

Mahić, Mustafa, 18. 8. 1945.

Mašić, Djemovil, 20. 4. 1945.

Memagić, Salih, 15. 4. 1945.

Mrkonjić, Muharem, 25. 4. 1945.

Muhurdarević, Adem, 18. 8. 1945.

Neretnjak, X, 3. 2. 1945.

Okić, Jusuf, 31. 1. 1945.

Omeragić, Smail, 16. 8. 1945.

Seferović, Ismet, 24. 12. 1944.

Silić, Nazif, 4. 8. 1945.

Tajaga, Alija, 18. 8. 1944.

Tajaga, Omer, 18. 8. 1944.

Zubović, Imbro, 18. 8. 1945. •

(svršetak)

HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (V.)

No Kočović izračunava vjerojatan broj stanovnika Jugoslavije za god. 1948., tj. broj koji bi imala da nije bilo rata, polazeći baš od podataka iz 1931. Znači da su brojevi koje je on izračunao za 1948. napuhani u pogledu Srba, a smanjeni za Hrvate kao i za neke druge narode i narodnosti. A kako demografski gubitak nekog naroda predstavlja razliku između broja koji je izračunat za 1948. i broja koji je popisom ustanovljen,ispada da su demografski gubici Srba uvećani, a Hrvata i nekih drugih narodnosti umjetno smanjeni. Budući da se broj stvarnih žrtava, tj. broj onih koji su zaglavili, izvodi iz broja demografskih gubitaka, dolazimo do zaključka da su i stvarni gubici Hrvata veći a Srba manji od onih koje pronalazi dr. Kočović.

U pretpostavci da su 1931. godine smanjili broj Hrvata samo za 1%, dobivamo da bi naše žrtve trebalo povisiti za barem 47 tisuća. Vidi se, dakle, kako je neobično važan popis iz godine 1931., tj. koliki utjecaj na donošenje zaključaka predstavljaju falsifikati koji su učinjeni 1931. godine.[1]

Što se tiče Crne Gore, 1971. godine, pri prvom donekle slobodnom popisu, koji je obavljen nakon uklanjanja Rankovića, narastao je broj tamošnjih muslimana od tisuću u 1948. godini na ravnih 70 tisuća, čime je bjesedno dokazan falsifikat učinjen prigodom popisa godine 1948.

No dok je moguće u slučaju popisa druge Jugoslavije usporedbom s kasnijim popisima otkriti falsifikat nekog prijašnjeg, ili obratno, to nije moguće učiniti s popisom od 1931. godine, jer je rat sve pobrkao. Zato nije moguće znati koje su čudnovate razlike uslovljene ratom, a koje falsifikatima u popisu od 1931. Vještost poznavajući šahovske igre moguće je otkriti, ako pažljivo proučava šahovsko polje i figure, koji je bio prijašnji potez jednog od igrača sve i ako ga nije video. No što ako je netko prošao i nepažnjom srušio sve figure, a zatim ih postavio "od oka"? Kako otkriti koji je bio položaj figura prije tog sveopćeg rušenja? A rat je bio taj koji je pobrkao sve "šahovske figure", tj. sve brojeve stanovnika.

Ipak, falsifikatori iz 1931. godine uhvaćeni su u svom djelu. Naime, postoje određene zone kao i određeni narodi koji

Piše:

Kazimir KATALINIĆ, prof.

nisu u velikoj mjeri sudjelovali u ratnim zbijanjima, pa zato kod njih nije došlo do većih brojčanih poremećaja. Kod tih je naroda, odnosno skupina, moguće otkriti falsifikate učinjene 1931. na temelju rezultata popisa iz 1948. godine.

Tako Kočović ustanavljuje kod nekih narodnosti demografske viške. Naime, pronalazi da ih je pri popisu 1948. bilo čak i više nego što ih je moglo biti na temelju njihovog broja iz prijašnjeg popisa. I to unatoč ratnih stradanja. To mu se događalo s Albancima na području Kosova i Makedonije, gdje nije bilo većih ratnih strahota. U tim krajevima pronalazi višak od 88 tisuća Albanaca. Ako pak razmatramo područje Kosova, Makedonije i Uže Srbije (gdje također nije bilo većih stradanja barem što se tiče Albanaca), broj se penje na 90 tisuća Albanaca, a pos-

narode čiji je materinski jezik "srpsko-hrvatski". Na sličan način postupa dr. Kočović i s viškom Cigana.

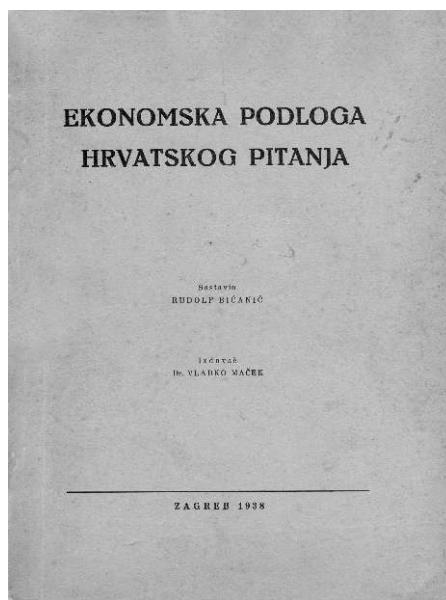
14. Albanski i mađarski višak

No posebno su zanimljivi slučajevi albanskog i mađarskog viška.

U slučaju Albanaca ne može Kočović ničim protumačiti taj višak, pa zato dodaje popisu od 1931. godine 34.000 Albanaca, smatrajući da se radi o neprijavljenim novorođenim Albancima, vjerovatno ženskog spola (str. 34 i 160). Osim toga smatra (str. 83 i 177) da se je na Kosovu 1948. godine pod albanskim pritiskom 26.000 Turaka, 6.000 Cigana i 9.000 muslimana izjavilo da su po narodnosti Albanci. Također pretpostavlja (str. 92 i 179) da je tako postupilo i 22.000 Turaka u Makedoniji.

Teško je vjerovati da bi 1948., dakle u doba Rankovića, postojao albanski pritisak na Kosovu, a pogotovo je to teško vjerovati u pogledu Makedonije. Makedonci smatraju Albance za svoje neprijatelje, pa otkud onda albanski pritisak u Makedoniji prigodom popisa? Tko je mogao vršiti bilo kakav pritisak? Samo popisivači i oni koji su obrađivali popisne rezultate, a ni jedni ni drugi nisu bili Albanci nego uglavnom Makedonci.

Što se pak tiče viška od 31.000 Mađara u Vojvodini, viška koji se s brojem nerođenih i ubijenih pretvara u 36.000, Kočović smatra da se je 40.000 Nijemaca godine 1948. proglašilo Mađarima, kako bi poboljšali svoj položaj. Naime, dok je njemačka manjina bila nakon drugog svjetskog rata proganjana, mađarska je bila priznata i uživala je puna prava. U Vojvodini je 1948. bilo prema popisu 31.000 Nijemaca, pa ako im se doda i tih 40.000 "pomađarenih" Nijemaca, ispada da je u Vojvodini tada bilo svega 71.000 Nijemaca i da se je od tih 71.000 više od polovice (ravnih 56%) uspjelo pritajiti i prikazati se Mađarima. Znajući da su Srbi jedva čekali dokopati se bogatih posjeda vojvodanskih Švaba, zar je moguće pretpostaviti da su tako lako pali na trik i ostavili ih na njihovim posjedima, jer da se zapravo radi o Mađarima koji su se tek (valjda zabunom) 1931. izjavili za Nijemce? Vjerujem, da bi to nekom Nijemu moglo i uspjeti, ali ne mogu vjerovati da je to uspjelo tako velikom broju.

Prvo izdanje Bičanićeve knjige koja sadrži i vrijedne demografske podatke

toji osim toga višak od 17 tisuća Vlaha i 8 tisuća Cigana. U Vojvodini pak pronalazimo višak od 31 tisuću Mađara.

Kočović pokušava objasniti taj veliki višak. Kod Vlaha, on smatra da je "prema svim izgledima trebalo biti oko 26.000 Vlaha koji su se izjasnili 1931. za 'srpsko-hrvatski materini jezik'"[2], tj. smatra da je 26.000 Vlaha ubrojeno među

Činjenica, pak, da je bilo u Vojvodini 31.000 Nijemaca, koji nisu bili protjerani, dokazuje da su nekompromitirani Nijemci mogli ostati u Vojvodini. Pa zašto onda pretvarati se u Mađare? I to u godini 1948., kad je već prošla sva neposredna opasnost. Uostalom, ako je netko od tih ljudi doista bio oportunist, zar ne bi bilo prirodnije da se je počeo smatrati (odnosno izjavljivati) Srbinom? A tu je bio i problem jezika, jer je teško vjerovati da je 40.000 Nijemaca znalo mađarski, dok je vjerojatnije da su znali srpski jezik.

15. Kako je izведен falsifikat 1931. godine?

Nije li zbog svega toga vjerojatnije, da se je zapravo radilo o posljedicama falsifikata popisa 1931.? Nisu li tada ili popisivači ili obrađivači prvih materijala, dakle oni koji su zbrajali rezultate po općinama i srezovima, dobili direktivu da rezultat "podese državnim interesima", kako bi pri budućoj obradi tog materijala postalo "vidljivo", da na području Jugoslavije nema puno Mađara ni Aronauta, kako su Srbi uvredljivo nazivali Albance?

Popisivači i obrađivači materijala god. 1948. nisu pak imali u vidu tu direktivu iz god. 1931. (ali su sigurno imali neku drugu, a što je vidljivo iz falsifikata koji su učinjeni 1948.). I tako je došlo do viška Mađara i do viška Albanaca.

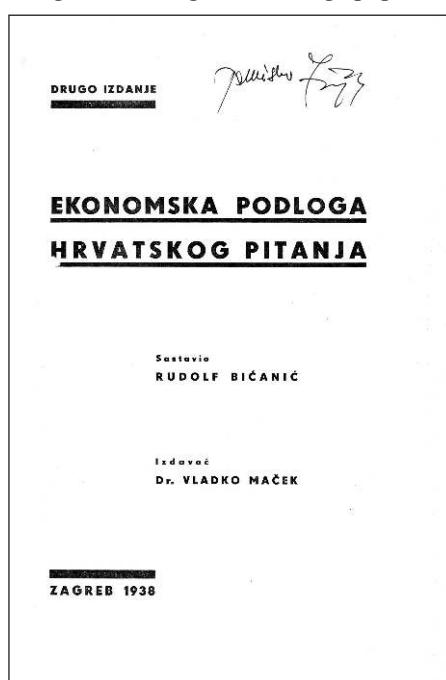
Kako je pak izведен taj falsifikat? Kao da gledam i slušam planiranje falsifikatora: "Mogli bismo im samo promijeniti jezik, pa napisati da im je (umjesto mađarskog ili arnautskog jezika) njihov materinski jezik srpsko-hrvatski. No budući da su Arnauti većim dijelom muslimani, a Mađari katolici, dobit ćemo i opet nekakav nestabilan element. Dobit ćemo, name, u Vojvodini veći broj crno-žutih[3] Hrvata, a na jugu veći broj jugoslavenskih muslimana. Pa zar smo se zato borili na Solunu? Zar da gubimo Vojvodinu? Zar da nam se usred Kosova, kolevke naše otadžbine, i usred naše južne Srbije, Srbije cara Dušana Silnog, množe poturice? Treba zato sve izvesti onako kako je najbolje: neka im je jezik doista stoposto naš, dakle 'srpsko-hrvatski' (kad već ne može biti samo srpski!), a neka im je i vera doista stoposto naša vera, vera naših predaka, vera našeg Kralja, vera svetog Save, dakle srpsko-pravoslavna."

I tako su Mađari kao i Albanci postali preko noći Srbima.

Čemu služi sve u Jugoslaviji? Jačanju države i onih koji su na vlasti. Čemu služe svi izbori? Da li su ijedni izbori u bivšoj, a

da i ne govorimo o sadašnjoj Jugoslaviji, bili ispravni? Da li izbori u Jugoslaviji služe zato da bi se doznalo koga narod želi imati na čelu države ili služe da bi se učvrstila država, tj. vladajuća klika? Pa ako tome služe izbori, zašto bi popisi bili imuni od toga?

Uostalom, zanimljivo je sjetiti se da Nijemci (kako navodi Kočović) nisu našli u Beogradu 1941. godine ni traga popisnim

Kod oba izdanja Bičanićeve knjige kao nakladnik je naznačen dr. V. Maček

podacima po općinama, nego samo po srezovima. Kočović piše da su "izgleda, podaci, po općinama, izgoreli".^[4] Zanimljiv je njegov oprezni izraz "izgleda"! Trebali bismo samo doznati kako i kada su izgorjeli, tj. nije li netko htio dobro prikriti sve tragove.

16. Uzrok falsifikata

Korisno je razmotriti što je vodilo falsifikatore godine 1931., tj. koji je bio njihov cilj.

Rekoh da je svrha falsifikata bila "podesiti rezultate državnim interesima". No, pomislit će netko, zar bi tako mali broj od nekoliko desetaka tisuća Mađara i šezdesetak tisuća Albanci mogao biti toliko važan? Zar bi taj mali broj mogao u očima falsifikatora ugrožavati Jugoslaviju?

Važnost tih brojeva dolazi na vidjelo tek ako uzmemo u razmatranje historijske pokrajine Vojvodinu i tzv. Južnu Srbiju, a nije lako vidljiv ako se držimo okvira današnjih republika i autonomnih pokrajina. To je i logično, jer godine 1931. nisu tadašnji falsifikatori mogli znati da će doći do stvaranja današnjih republika i pokra-

jina, a još manje koji će prostor te upravne jedinice zauzimati. Zato su svoje falsifikatorske planove podešavali historijskim pokrajinama, a ne današnjim republikama. **Bičanić** se u svojoj knjizi "Ekonomска podloga hrvatskog pitanja" držao historijskih pokrajina, pa zato kod njega možemo naći, da je zbroj Mađara i Nijemaca u Vojvodini godine 1931. iznosio 699.000, tj. 48% od sveukupnog pučanstva Vojvodine. Kad bi se taj broj povisio samo za 31 tisuću više, dobili bismo 730 tisuća Mađara i Nijemaca, što iznosi 50,1% od sveukupnog pučanstva Vojvodine.

Dakle, sa samo 31 tisuću više Mađari i Nijemci bi na području Vojvodine predstavljeni apsolutnu većinu pučanstva. Iz toga je vidljivo da je Jugoslaviju stvarno zanimalo smanjiti broj Mađara i time izbjegići apsolutnu neslavensku većinu uz samu mađarsku granicu, u zemlji koju su Mađari smatrali svojom. Osim toga tamošnji Nijemci su bili skloniji Mađarima, pod čijom su vlašću dugo živjeli, nego li Srbima. (Bilo je to prije dolaska na vlast nacionalnog socijalizma, koji je doveo do buđenja nacionalne svijesti kod banatskih i bačkih Švaba.)^[5]

Bilješke:

- [1] Ako bismo prihvatali Kočovićevo mišljenje da su se u svakoj republici povećavali brojevi matičnih naroda, morali bismo zaključiti da je 1948. bilo, na primjer, u SR Hrvatskoj stvarno manje Hrvata a više Srba od popisom pronađenih. No to bi još više povećalo hrvatske gubitke, a smanjilo srpske gubitke.
- [2] Kočović, nav. dj., str. 117.
- [3] Crno-žuta je bila zastava Austro-Ugarske, pa su Srbi nas Hrvate u prvoj Jugoslaviji posprdno nazivali crno-žutima, tj. vjernima Austro-Ugarskoj.
- [4] Kočović, nav. dj., str. 21.
- [5] Budući da je nacionalnog socijalizam doveo do buđenja nacionalne svijesti kod banatskih i bačkih Švaba, trebamo prepostaviti mogućnost da se dio onih, koji su se 1931. izjavili Mađarama 1948. osjećao i izjavljivao Nijemcima, ali ne možemo prepostaviti obratan proces.

(nastavit će se)

OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (IV.)

Nakon mostarske Ćelovine i makarskog zatvora, istraga je nastavljena u Imotskome.

Ne sjećam se točno kad su me prebacili u sudske zatvore u Imotskome.

U tim prostorijama, nekadašnjim celijama, danas je sudska pismohrana. Jedno vrijeme nisu funkcionalne kao zatvor: razmjerno dugo je trebalo da se komunalnim službama dopusti očistiti te prostorije, koje je bio glas, da su u onim danima kad bi Imotski «oslobodili» partizani, ili kasnije, nakon konačnog njegova «oslobodenja», bile zapravo stratište. Ubijeni u njima su, navodno, noću selili na obližnje groblje ili u udolinu smještenu zapadno od groblja, ispod suda. Imotski se širio, i još se širi, ali taj prostor u srcu grada i danas svi graditelji preskaču: nitko ne želi zidati na kostima pobijenih.

Komunalne službe, kojima je na čelu bio neki Glibota (po čijem su prezimenu i udjelbi gimnazijalci izmislili *fizikalnu jedinicu za čistocu*, prozvavši je *I glibota*), očistili su zapuštene zatvorske prostorije. Jedino su neočišćene ostale zahodske školjke, stare, obrasle nečistoćom, gljivicama i hrđom. Imao sam čast strugati ih i *svjetlati*, pridonoseći tako poboljšanju higijenskih navika *radnih ljudi i građana naše socijalističke samoupravne zajednice*.

Nastavak istrage u Imotskome činio mi se krajnje dramatičnim.

Neprekidno su bubnjali pisači strojevi. Taj *šijun*, pravi pljusak strojopisa, u izmucenu se i preosjetljivu pritvorenikovu službu pretvara u poplavu svjedoka i doušnika, bilježaka i zapisnika, s morem novih podataka, stvarnih i izmišljenih. Već sam video kako će UDB-a izmisliti nove ogranke, skladišta oružja, atentate na tekuće vrpce...

Strah je bio bez osnove: iznad zatvora su prostorije suda (nekad je čitava zgrada služila sudu, a u podrumu je bio zatvor za *sitnu ribu*), pa su se pisali obični sudske zapisnici, vodile se rasprave i izricale presude.

Život je, u svoj muci, tekao izvan naših celija.

Samo su naši roditelji i najbliža rodbina, i oni kojih je sloboda ovisila o našem obrazu i čvrstini, stalno mislili na nas; os-

Piše:

Dinko JONJIĆ

tali su bili zabavljeni jemavtom i drugim sličnim, svakodnevnim brigama.

Okolne su celije odzvanjale glasovima i pjesmom mojih suosumnjičenika. Nije mi bilo teško razaznati glasove.

Zatvorski prozori, osigurani debelim željeznim rešetkama, nisu bili visoki, pa smo se nakon smrknuća svi uzverali na njih i zametnuli razgovor. Spomenuli smo, možda, i ono što istražitelji nisu znali, a svakako smo komentirali rezultate istrage i razgovarali o tome, kako ćemo sud – *o sancta simplicitas!* – uvjeriti da smo u

Zgrada suda u Imotskome 1911. godine

istrazi premlaćivani i na druge načine zlostavljeni. Podaci, »zabilješke« o tim našim razgovorima i dogovorima, dospjeli su pred sudske vijeće i postali inkriminirajućim materijalom, u svakom slučaju otegovnom okolnošću pri odmjeravanju kazne.

U susjedstvu zatvora odnosno sudske zgrade stanovali su – u nemalom postotku – ljudi koji su se doušništvom bavili *obrtimice*, ili su bar taj zanat pretvorili u dopunsku, neoporezivu djelatnost. Ne bi se zadovoljili time da UDB-i prenesu ono što slučajno čuju, niti bi tek u vlastitu dvořištu naperili uši, nego bi, vrlo profesionalno, svoju djelatnost unaprijedili tako što će na zid nasloniti *skale*, ljestve, kako bi bolje čuli razgovore i njihov sadržaj prenijeli poslodavcima.

Zatvorsko je dvorište, naime, nama bilo pod okom, pa se udbaš ne bi mogao neopazice skriti u grmlju, da je grmlja tamo

uopće bilo. Zato su trebali suradnici izvana, a da bi im se posao olakšao – i napast pritvorenicima povećala – sa zatvorskih su prozora uklonjena stakla. Doušivanje je tako uznapredovalo, poprimajući oblike koji su nadrasli *manufaktturnu proizvodnju*.

Ukućane onih koji su kruh svoj svagdajni zarađivali veranjem po *skalama* i žbirenjem, kasnije sam zastupao kao odvjetnik. Nisam to htio nikad spomenuti. Ipak, jedan od njihovih nasljednika jednom mi je zgodom skrušeno rekao kako znade za radbotu svojih predšasnika. Ispričao se u njihovo ime. Prihvatio sam, naravno.

U Imotskom je zatvorski režim bio blaži i od onoga u Makarskoj i od onoga u Mostaru.

Znali su me, duduše, u par navrata – a vjerojatno i ostale – iz zatvora, dakle iz sudske zgrade, preko kolodvora, pod pratnjom pješice dovesti u policijsku postaju na saslušanje i natrag.

Nikad to nije bilo u gluho doba.

Uvijek po danu i to u određeno vrijeme dana.

Imoćani znaju da taj put, dug jedva manje od jednoga kilometra – nije on jedini, ali je UDB-a uvijek njega birala – vodi ispred zgrade Gimnazije, nekoliko metara od njezina ulaza i od njezinih prozora.

Ali da užitak pogleda na taj prizor ne priušte samo učenicima što sjede uz prozor, vlasti bi vrijeme odvođenja i dovođenja brižno odabrale. Odvodišto bi me za vrijeme velikog odmora, vraćalo u vrijeme završetka nastave. Ulice i trg, na kome se nalazi kolodvor, biele bi tada prepune ljudi, većinom učenika.

Vlast je time demonstrirala što će se dogoditi *narodnim neprijateljima*. Poruka je bila jasna, kao ona u **Mažuranića**: *Penjite ga na vješala tanka, neka znade što mu strah valjade!*

Ipak je to bio račun bez krčmara, kao što to kod vlasti često biva.

Ja se nisam sramio što me tako vode. Naprotiv, osjećao sam iznimjan ponos. A niz onih što su tada, kao učenici, promatrali taj prizor, kasnije su znali reći kako je on u njima izazivao bijes i jačao mržnju na Jugoslaviju i komunizam.

Režim je postizao učinak suprotan onomu što ga je htio postići.

I bez te okrutnosti, kako sam doznao kasnije, dvojica su mojih prijatelja – jedan je već godinama u andeoskim prancioca – razmišljali o tome kako bi valjalo uzeti oružje, ubiti stražu i osloboediti nas iz zatvora!

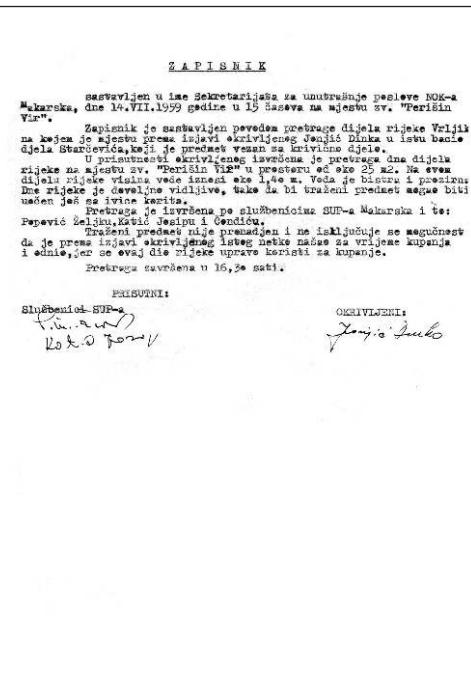
Moglo se u zatvoru u Imotskom nabaviti i novine. Tada sam počeo čitati *Vjesnik*, što činim neizostavno, sve do današnjeg dana. Novac za novine je, naravno, nekako prisrbio moj otac **Marko**.

UDB-a je s čuđenjem i negodovanjem primila moj zahtjev za tim zagrebačkim dnevnikom, ali ga nije odbila. Nisam tada shvaćao ono što mi je kasnije potvrdio **Petar Milas**, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Državno odvjetništvo («javno tužištvu») u Splitu je, kao i svako drugo, skrbilo o duhovnoj čistoci i pravovjernosti novina i novinara, pa je primalo sav tisak. Spadao je u to i zagrebački *Vjesnik*. Čitao se i on, ali – kad bi u prostoriju banuo **Ljubo Prvan**, zloglasni splitski javni tužitelj – onaj tko bi u rukama držao taj zagrebački dnevnik, pustio bi ga da spuzne sa stola, da ga Prvan ne vidi.

Poučak? Čitati u Splitu i u Dalmaciji zagrebački tisak, pa makar se radilo i o službenome, pravovjernom glasilu *Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, za Prvana i njemu slične značilo je crvenu krpnu. Batinaškim umovima onih što su duhovno baštinili jugounitariste, koji su iz Splita i 1918. prijetili da će proglašiti sjedinjenje sa Srbijom, i boljševički je Zagreb simbolizirao Hrvatsku!

Može se zamisliti, što su onima koji su *Vjesnik* držali problematičnim štivom, mogli znacići *Izabani spisi dr. Ante Starčevića*, tiskani 1943. u ustaškome Zagrebu.

Dok je knjiga, koju sam na ovim stranicama već spominjao, počivala na skrovitu mjestu, istražiteljima kojima su za njom curike sline – jer, Starčević, to je krunki dokaz

Djela A. Starčevića na indeksu nepočudnih knjiga

našeg separatizma i terorizma – priznadoh da sam ju imao, ali da sam ju bacio u Perišin vir. Omiljeno je to kupalište na rijeci Vrljici, žili kucavici Imotskoga polja, ujedno mjesto gdje je rijeka najdublja.

Dokaz je bio toliko važan da UDB-a oko njega nije htjela ništa prepustiti slučaju: jednog su me popodneva, s počasnom pratnjom svite agenata i dvojice ronilaca, opremljenih svim pomagalima potrebnima za pretraživanje riječnoga dna, odveli na Perišin vir, da pokažem mjesto gdje sam, tobože, bacio knjigu. Očevid je ostao uzaludan; pretragom nije nađeno ništa, a UDB-a se morala zadovoljiti mojim objašnjenjem, da je u protekla skoro dva mjeseca knjigu ili odnijela voda, ili ju je pronašao i odnio netko od prolaznika ili kupača.

*

Bili smo u istražnome zatvoru u Imotskome, kad je Okružno javno tužiteljstvo («tužištvu») u Splitu svojim dopisom KTI-I-221/59 od 15. srpnja 1959. godine izvijestilo splitskoga sudca istražitelja:

«Okružni sud u Mostaru pod br. Kio. 26/59 od 30. V. 1959. g. donio je rješenja kojima je otvorio istragu i odredio istražni zatvor protiv Vučemil Andreje Antinog, Ćutuk Darinke Nikoline, Crnogorac Ferda Petrovog,

Crnogorac Željka Petrovog i Galić Ante Jozinog, zbog krivičnog djela iz čl. 117. st. 1. odnosno čl. 117. st. 2. KZ-a.

Okružno javno tužištvu u Mostaru, svojim dopisom KTI-131/59 i 175/59 od 11. VII. 1959. g. ustupilo nam je krivične predmete protiv gore navedenih okrivljenika, obzirom da su krivična djela izvršili na području kotara Makarska.

Rješenjem Okružnog suda u Sarajevu br. Kio. 161/59 od 12. V. 1959. g. otvorena je istraga i odredjen istražni zatvor protiv Ljubić Mate Lukinov zbog krivičnog djela iz čl. 117. st. 2. i čl. 118. st. 1. KZ-a.

Okružno javno tužištvu u Mostaru, svojim dopisom br. 131/59 (KTI) od 11. VII. 1959. god. ustupilo nam je krivični predmet protiv Ljubić Mate, obzirom da je okrivljenik djela izvršio zajedno sa gore navedenim okrivljenicima na području kotara Makarska.

Obzirom na gore navedeno dostavljaju Vas se istražni spisi protiv:

- 1) Vučemil Andrije,
- 2) Ćutuk Darinke,
- 3) Crnogorac Ferda,
- 4) Crnogorac Željka,
- 5) Galić Ante
- 6) Ljubić Mate

s prijedlogom da nastavite istragu u tom krivičnom predmetu i da ga spojite skupa sa krivičnim predmetom koji se kod Vas vodi protiv Gabelica Ivana, Jon[iji]ć Dinka i Knezović Jure pod br. Kio. 67/59.

ZAMJENIK JAVNOG TUŽIOCA:
Dragić Santo (potpis i pečat)»

Istog je dana istražni sudac **Ivo Knaus** donio naredbu Kio-150/59-2 kojom se istraga (tj. njezin nastavak) povjerava «Sekretarijatu za unutrašnje poslove Narodnog odbora kotara Makarska, kao ovlaštenom organu».

Sjećam se dobro, da je nas šestoro i dalje ostalo u Imotskome.

Ne mogu sa sigurnošću reći gdje su tada bili **Ferdo Crnogorac**, **Ante Lola Galić** i **Mate Ljubić**, protiv koga je – kako se vidi iz ovoga, ranije već dijelom citirana dopisa – istraga otvorena i pritvor određen dva ili čak tri tjedna prije nas.

Njihovi istražni zapisnici nisu priloženi sudsakom spisu, a nema u njemu ni rješenja o razdvajaju postupka u odnosu na njih trojicu.

Nema ni podatka o možebitnoj obustavi istrage, iako – iz drugih izvora – imam dokument o tome.

(nastavit će se)

Stari kolodvor u Imotskom sa zgradom pošte

KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE: NAREDBODAVAC NASILJA I ZLOČINA, IZVRŠITELJI UDB-a I KOS

Prije mjesec-dva, sasvim slučajno, odvojeno i nepripremljeno, u razgovoru s dvojicom starogradiških hrvatskih političkih robijaša i jednim internetskim prijateljem iz Francuske, dotaknuli smo se djelovanja UDB-e i KOS-a. Sva trojica kao da su se dogovorila (a znam da nisu), ustvrdiše kako pridajemo pretjeranu važnost radu UDB-e i KOS-a. Rekoše da te službe nisu bile toliko stručne i upućene u rad hrvatskih domoljuba, pojedinaca i skupina u domovini i iseljenoj

Hrvatskoj, kakvima se prikazuju. Dizali su veliku buku da nametnu osjećaj straha i nesigurnosti, kako bi otupili otpor protiv Titove tvorevine, Jugoslavije. Pridajući im važnost i priznajući im tobožnje uspjehe, ili tvrdeći da su nadzirali neke oblike otpora u Hrvatskoj i u političkoj emigraciji, pa čak i poticali i organizirali neke neuspješne akcije protiv Jugoslavije, kako bi demoralizirali domljube, a sebi dali važnost i nužnost postojanja i opravdanost represije, mi sami umanjujemo važnost hrvatskog otpora i veličanstvenu spremnost na žrtvu.

Može se na stvar i tako gledati, ali se bojam da se time ne pogađa puna istina. Suočavajući se s činjenicom da je bilo slučajeva u kojima se UDB-a i KOS nadzirali, pa i organizirali rad nekih skupina u hrvatskoj političkoj emigraciji, ne umanjujemo ničiju žrtvu, niti zbog shvaćanja mladenačke naivnosti i nezrelosti potkaptamo ičije rođoljublje i samoprijegor. Iz pogrešaka, međutim, treba učiti, jer rat za Hrvatsku nije završen.

Ima krugova koji i danas promiču mišljenje da su UDB-a i KOS bili nekakve neovisne snage, ili da su se oteli nadzoru, pa da su radili po svome, samoinicijativno. Tako se tezom abolira jugoslavenska država, napose Savez komunista Jugoslavije, odnosno SKH, aboliraju se svi oni nekad utjecajni i važni stupovi komu-

Piše:

Ivan VUKIĆ

nističkog društva, koji su i danas u nemalom broju poluge vlasti u suvremenoj Hrvatskoj. Komunistička partija je, kao što znamo, nadzirala ljudi u zemlji i u inozemstvu. Bila je ustrojena na svim razinama, od zaselaka i sela, preko škola i poduzeća, do udruga, ulica, gradskih četvrti,

položaj režima. Postoji više razina suradnje s UDB-om i KOS-om. Jedni su izvori informacija, a njima uz bok idu članovi Partije koji su činili prvu razinu prikupljanja obavijesti o protunarodnom djelovanju pojedinaca i skupina. Druga razina su informatori, koji taj prljavi posao obavljaju iz uvjerenja ili za plaću (najčešće isplaćivanu u obliku trpljenog bavljenja krijumčarenjem) ili oni nasilu uključeni. Treća razina su niži djelatnici UDB-e i KOS-a, a četvrta su specijalci i mozgovi tih službi. Svime upravlja Partija: samo suđenje je farsa koju odrade tužitelj i sudci, članovi partije, po nalogu partijskog vrha.

Danas je česta pojava da se u raznim medijima i knjigama smisljeno podmeću dijelom istinite, ali i dijelom lažne liste udbaša. Može se primjetiti tendencija da se upire prstom u one koji su ostali uz komunističke stranke (SDP), ali se prešućuju ne samo oni koji su mogli i morali provesti lustraciju, nego i oni koji su, tobože, postali «naši». Kriteriji po kojima se to radi, vrlo su nejasni i nedosljedni, pa je jedna od posljedica takvoga selektivnog pristupa upravo manjak pouzdanja u takve popise. U konačnici to dovodi do rehabilitacije komunista i njihovih udbaških slugi i egzekutora, s nesagledivim posljedicama za naš nacionalni, politički, gospodarski i kulturni život. A kako je funkcioniраo taj zločinački sustav, poka-

zuju dokumenti koje donosimo u prilogu – bez ikakvih jezičnih intervencija – nastali na ličkome području:

Dokument br. 1.

Izvještaj o kretanjima nekih ljudi

Poslije oslobođenja za puno ljudi je zagonetka dje su ti ljudi završili koji su bili u neprijateljskim formacijama vojna lica i funkcioneri, a inače su se ogrešili o naš narod naprimjer.

Starčević Martin iz sela Kalinovača avan je mandukin ustaški oficir ili podoficir, nalazi se u mjestu Konstanz, Zapovis je Zens K. P. tu je Peštričke ulice sedam koraci sa mjestu u Zap. Bjelovar. Adresa Kute P. .... Vrbo Konstanz Kroisiger strase 38, Danteland.

Ta žens meni veći da je u puno u Njemačkoj. Je zapovile tih emigranti, ... Odna u Zagrebu im je tih ljudi se koje treba skrenuti pažnju. Naprimjer Muhar Nikola sic Bođe i Bara bin za vrijeme bivše Jugoslavije u austvoru kao članek frankovac, a se vrijeđe nadale oči peški izvuknici itd. u Zagrebu, Starčević avan Coima mi ne mogao stiti na treningovima u Zagrebu, ovaj Starčević bio je 17 godina u Gradiščki i ne ustašiški itd. Pa čujem preko raznih ljudi Cojce da se ona prste po Zagrebu i između sebe sastaju. Bio je u dobro malo se zainteresirati za tih ljudi i njihova krotanja. Ze ove u Zagrebu može van dati poslovni. Uz Martin avan "partizan" mogode staneće na Trećoj je učio partizan sedi u Penziji a radio kod Refinerije Neftne klase kraj Zagreba. Molim je ove za sebe kod provjere izvestiti, original za sebe zadržati.

Toliko Vam drugi!

gradova, općina, kotara i republika. Dje-lovala je u svim ustanovama, u vojski, miličiji, predvodila je UDB-u i KOS, upravljala je sudom i tužiteljstvom. Partizci su nadzirali sve i svakog, o svakom pojedinцу su raspravljali na svojim sastancima. Izvješća su se dostavljala komitetu koji bi dao nalog UDB-i ili izravno tužiteljstvu za pokretanje sudbenog postupka „u ime naroda“.

I oni naivni koji su ušli u komunističku partiju da bi je rastakali iznutra, kako bi znali reći, odradivali su posao za nju, bilo tako što su nehotice otežavali položaj progonjenoga, bilo tako što su faktično jačali

ga žena K. P. tu iz Pazariške ulice sada boravi sa mužem u Zap. Njemačkoj.

Adresa Kata P. .... 775 – Konstanz – Krosinger strasse 38, Deutsghland,

Ta žena meni veli da jako puno u Njemačkoj je zapazila tih emigranata, ..

Onda u Zagrebu ima tih ljudi na koje treba skrenuti pažnju.

Naprimjer

Muhar Nikola sin bože i Bare bih za vrijeme bivše jugosl. U zatvoru kao frankovac, a za vrijeme ndha bio neki funkcijonjer itd u zagrebu, Starčević Martin zvani Ceina svi negdje živi na trešnjevcu u Zagrebu, ovaj Starčević bio je 17 godina u Gradiški za ustašluk itd.

Pa čujem preko raznih ljudi čujem da se oni vrte po Zagrebu i između sebe sastaju.

Bilo bi dobro malo se zainteresirati za te ljude i njihova kretanja.

Za ove u Zagrebu može vam dati podatke Muhar Martin zvani „Martinić“ negdje stane na Trešnjevcu inače partizan sada u Penziji a radio kod Rafinerije Nafte Klara kraj Zagreba.

Molim iz ovog za sebe kod provjere izvaditi, orginal za sebe zadržati.

Toliko Vaš drug!

Dokument br. 2

SLUŽBENA BILJEŠKA

Od 17. 3. 1975.

Dana 17. 3. 1975. godine u razgovoru sa prijateljskom vezom doznao sam slijedeće.

Unazad dvije subote ovog mjeseca dolaze kola kod Ratković Mire u Gospic VI proleterske divizije br. 56. Ista kola su Zadarske registracije i muškarac ulazi u kuću i daje neke papire Miri.

Pavelić Jole također dolazi kod Mire i isto daje neke papire iz unutranjeg džepa od sakoa, a o čemu se radi nije poznato.

Ratković Ivan sa baterija takodjer dolazi subotom i predaje papire iz sakoa Miri i nešto tumači i upoznaje Miru.

Prema izloženom pada sumnja da se nebi radilo o sadašnjem sudjenju lica, koji su bili uz likvidiranu bandu ili se radi o održavanju kakvih nepoželjnih sastanaka. Pošto je ista pogodna za svu neprijateljsku djelatnost, posebno subota i nedjelja kada neradi.

Prijateljska veza garantira da će i ove iduće subote netko doći kod Mire.

Sva lica koja su do sada dolazila kao da se prikrivaju da ih nebi tko vidio, pri ulasku i izlasku od Mire iz kuće.

Službena bilješka dostavlja se radi znanja na daljnji postupak.

Surla Bogdan

Dokument br. 3

S P I S A K

Osoba koje se nalaze u inozemstvu, a sada se nalaze kod svojih kuća na godišnjem odmoru

1. Butorac Petar, sin Petra iz Stojević Drage iz Francuske

2. Rukavina Mile, „Misan“ iz Klanca, iz SR Njemačke

3. Popović Joso, sin Luke, iz Klanca, iz SR Njemačke

4. Smolčić Ivan, sin Marka iz Klanca, iz SR Njemačke

5. Rukavina Joso, sin Jure, iz SR Njemačke

6. Župan Ivan, sin Mate iz Oteša, iz SR Njemačke

7. „ „ „ „Proleter“, iz Aleksinice, iz SR Njemačke

8. Starčević Ivan, sin Grge iz Oteša, iz SR Njemačke

9. Duić Milan, sin Marka iz Oteša, iz SR Njemačke

10. Baričević Jure, sin Karla, iz SR Njemačke

11. Milinković Jadre iz Brezova Polja, iz SR Njemačke

12. Rukavina Luka, sin Marije – Rokine, Klanac, iz SR Njemačke

13. Radošević Jure, iz Stojević Drage, iz SR Njemačke

14. Vrkljan Milka, kći Živka iz Aleksinice, iz SR Njemačke

15. Kučan Joso, sin Anke iz Aleksinice. Imenovan je došao iz Australije, a sa njim i njegova žena Englezica.

16. Mršić Jure, sin Mile iz Popovače, Imenovan je došao iz Australije dana 11. ili 12. 8. 1978. Sa njim je došla i njegova žena i dvoje djece. Dana 13. 8. 1978. Isti je otisao u tazbinu negdje u Dalmaciju. Nije utvrđeno iz kojeg mjesta je imenovan oženjen.

17. Vlatković Ika, kći Jose iz Novoselije, iz SR Njemačke

18. Starčević Ivan, sin Marka iz Popovače, iz SR Njemačke

19. Jovanović Martin, sin Jure iz Popovače, iz SR Njemačke

20. Jurčić Ivan, sin Jose iz Popovače, iz SR Njemačke

21. Jovanović Luka, sin Ivana, iz SR Njemačke

22. Antunović Mate, sin Bože, iz SR Njemačke

23. Levar Kaja, kći Grge iz Kalinovice, iz SR Njemačke

U Gospicu, 14. 8. 1978. godine

Mijo Blažević

Dokument br. 4

S P I S A K

osoba koje su svojim kućama došle iz inozemstva

1. STARČEVIC NIKOLA, iz sela Kalinovice kbr. 79, dana 5. 12. 1978. godine došao iz Švicarske.

2. STARČEVIC JAKOV, iz sela Kalinovice kbr. 64, dana 5. 12. 1978. godine došao iz Švicarske.

3. JOVANOVIĆ DRAGICA, kći Jose (Kacigina) iz Jovanović Drage, dana 7. 12. 1978. godine došla iz Kanade.

Mijo Blažević

Dokument br. 5

S P I S A K

POSJEDOVAOCA ORUŽJA KOJIMA U KRIZNOJ SITUACIJI TREBA ISTO ODUZETI:

1. GOLAC MILAN, Velebitska br. 9, posjeduje lovački automat i lovačku pušku.

2. BOROVAC LUKA, iz Gospicā, K. Pejnović br. 62, lovačku pušku

3. PEŠIĆ RADIVOJE, JNA br. 3, Gospic, pos. Lovački karabin

4. RAJČEVIĆ STEVO, Gospic, VI Proleterske br. 10, lov. pušku

5. ŽUPAN TOMO, Gospic, V. Radakovića br. 8, pos. pištolj i lovačku pušku

6. PAUN IVAN, Gospic, ul. M. Oreškovića, posjeduje lovačku pušku.

7. ČOVIĆ MIŠO, Gospic, M. Tita br. 11, lov. puška

8. ČOVIĆ ANTE, Gospic, Ul. M. Oreškovića br. 9, lov. puška

9. BABURIĆ JOSO, JNA br. 24, lov. puška.

10. ALIBABIĆ MIRSAD, Gospic, Vlade Kneževića br. 15/2, posjeduje pištolj

Dokument br. 6

OPERATIVNA INFORMACIJA

od 28. 02. 1980. godine

Dana 27. 02. 1980. Godine došao je iz Kanade KEKIĆ DANE rodom iz Lipa, koji je bio u posjeti svom bratu i stricima. U Kanadi se zadržao više od jednog mjeseca. U razgovoru isti mi je ispričao:

Prilikom boravka u Kanadi i u kontaktu sa našim gradjanima koji se nalaze u Kanadi priča se da će Tito živjeti još tri i pol mjeseca. Kada Tito umre da će nas odmah napasti Rusi i to preko Beograda, a u to vrijeme da će Hrvati preko Austrije pobjeći.

Od tih koji su razgovarali sa Danom jedan ga je upitao dali je u penziji, a kada

je odgovorio da jest, isti mu je odgovorio da ga j... Tito koji mu je dao penziju.

Ovom prilikom Dane mi je rekao da posjeduje i adrese od nekih koji su sa njim razgovarali, a koji se neprijateljski odnose prema našoj zemlji, kao na pr. Adžije i druge.

U daljnji razgovor sa Danom nisam ulazio, pošto je rekao da će sam da dodje u ovaj organ na razgovor.

*Informaciju podnio:
Medaković Nikola*

Dokument br. 7 OPERATIVNA INFORMACIJA od 23. 10. 1980. god.

Doznao sam od prijateljske veze da je u L. Novom svećenik Alojz prolazio kroz selo L. Novi i Podoštru gdje je apelovao na mještane da dana 19. 10. o. g. u 15 sati dođu u crkvu u L. Novom gdje će se dogovoriti koliko će koje domaćinstvo dati novaca za popravak zvona u crkvi. Mještani L. Novog i Podoštare na taj poziv su se odazvali u navedeno vrijeme bili su u crkvi, a što je zaključeno i koliko će koje domaćinstvo dati novca za popravak navedenog zvona, to vezi nije poznato.

*Informaciju podnio:
Medaković Nikola*

Dokument br. 8

Pr ij e p i s

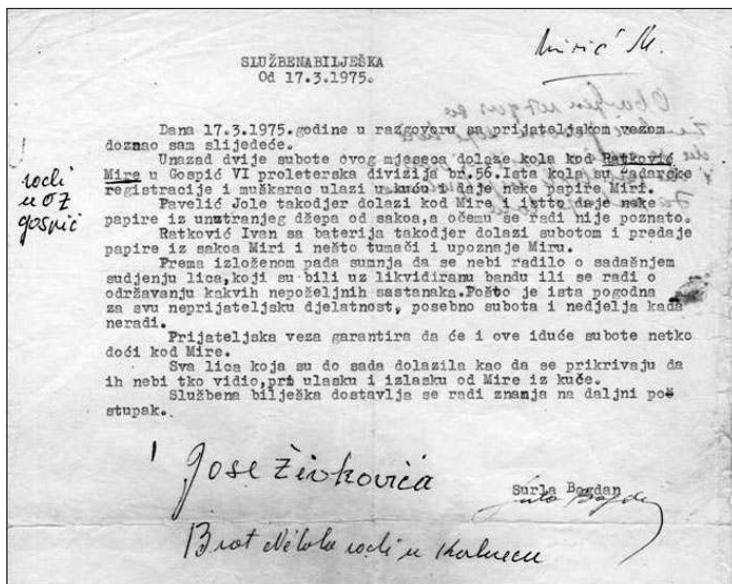
Karlobag, 5. 5. 1971. god.

I N F O R M A C I J A o raznim negativnim ispadima od strane pojedinaca

1. Negdje u prvom mjesecu 1971. godine u selu Ledeniku u kući Miletić Jadre (sada na odsuženju kadrovskog vojnog roka u JNA) pjevane proustaške pjesme kao na primjer: „Mi Hrvati ne pijemo vina nego krvi kurvina Srbina“. Pjevali su Miletić Jadre, Prpić Ivan sin Marka, Miletić Jure sin Jose zv. „Ceno“, a bilo je prisutno i nekoliko djece.

2. Ista ova lica su tih dana kritikovali Tomljenović Nikolu, sin Mate iz Ledenika, radi toga što se on navodno vjerio nekom Srpskinjom, govoreći mu da je iznevjerio Hrvate i kako se samo može i zamisliti ženiti Srpskinju.

3. Oko Nove godine u hotelu u Karlobagu, brat od Devčić Srećka, radnika u prodavaonici „Plodine“ u Karlobagu, koji je pomorac, zovu ga Medo, medju više

svojih istomišljenika pjeva pjesmu, koja je gore navedena. Ovo lice sada je na stranom brodu, a otisao je odmah poslije Nove godine.

4. Sredinom marta o.g. Barić Tome zv. Tonja iz Barić Drage, živi u Rijeci govorii: „Ako nas napadnu Rusi, branimo se svim sretstvima, a ako nas napadnu Amerikanci, dignimo obe ruke uvis, jer su nam oni dobro došli“. Prisutan Maras Pađina bivši službenik UP.

5.25. IV 1971. godine u hotelu u Karlobagu, Šarić Marko iz Barić Drage, vlasnik broda „Mala Martišića“ među više svojih istomišljenika, pjeva: „Bježite Srbi preko Drine, tjeraju vas naše karabine“, zatim nešto o banu Jelačiću „Ustaj bane Hrvatska te zove“. Ovo je još u provjeri radi podnašanja prijave jer postoje elementi gonjenja.

6.23. II 1971. Godine Devčić Srećko prodavač u prodavaonici „Plodine“ u Karlobagu, kritikuje Miću Bačića zv. Špucona, zašto se on druži sa milicionarima, koji su Srbi. Informator ostaje u konspiraciji, jer ovo Mićo nije pričao milicionarima nego drugim licima.

7.21.III 1971. Godine Miletić Joso zv. Čeno, čij je sin pomenut pod točkom jedan, u razgovoru sa jednim gradjaninom iz Karlobaga, govorii da gradi kuću nekom „Vlahu“ (misli na Pogrnilović Milu). Istom prilikom nešto govorii „ne kaže se nedjelja nego nedilja“ (ova informacija smatram nije toliko ni važna, jer je takav primorski govor).

8.U III mjesecu o.g. Šegota Žarko iz Gračaca, inče omladinac, nalazeći se u kući Jurišić Kajice (Bracine) vidjevši Titovu sliku na zidu govorii: „Tko je ovaj

čovjek ovdje, zašto će ti to, bolje skini to pa stavi nekog drugog“.

9. 28. IV 1971. godine u hotelu u Karlobagu: Srećko Devčić, Šarić Marko, Šarić Dragan i još neka lica iz Karlobaga, pjevaju medju više gostiju pjesme: „Ustaj bane Hrvatska te zove“, „Nema junaka, nema Hrvata, kao što je bio Jelačić ban“, zatim još su nešto pjevali i u pjesmi spominju Srbe i Hrvate, ali sadržaj nije tačno utvrđen.

10. 2. V 1971. godine Novosel Vladimir iz Zagreba, sada privremeno radi na izgradnji vikendice u

Karlobagu, priča u Karlobagu, kako je prilikom nogometnog susreta izmedju Dinama i Partizana, čuo najljepšu pjesmu a ona glasi: „Kiša pada Srbija propada, bura piri Hrvatska se širi“.

11. 30. IV 1971. godine direktor osnovne škole „Divko Budak“ Karlobag, govorii milicionaru Klanac Josi u prisustvu Šarić Dragana, inače već ranije zapazenog kao njegovog istomišljenika u izvjesnom smislu: „Ima i kod vas svašta, izgleda da je došlo vrijeme, da bi jedan dio od vas mogao ići u čobane“. Nije nikog imenovao. Isti je unazad oko mjesec dana kritikovao sekretara osnovne organizacije SK Karlobag, zašto se druži sa izvjesnim milicionarima, jer da su oni neprijatelji.

12. Vrban Frane, konobar iz Karlobaga, dana 4. V. 1971. godine govorii našem drugu iz milicije: „Ti se neboj, ja sam uz tebe, ti si za mene ranije bio iskren i niko ti ništa ne smije učiniti“. Smisao njegovih riječi nije potrebno komentirati jer su jasne.

Dokument br. 9

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA OPĆINE GOSPIĆ
STANICA JAVNE SIGURNOSTI
Broj: 28/71 SB/JU
Gospić, 5. V 1971. g.
CENTAR JAVNE SIGURNOSTI
OVDJE

Predmet: Informacija o šovističkim i drugim stupima – dostavlja se.

Dana 13. I 1971. godine naveče u hotelu Lički Osik Knežević Nedeljko, Vojnović Dragan i dr. 11 osoba u društvu čekali su srpsku Novu godinu do 24 sata. Naručivali su razne pjesme, između osta-

lih i „Marš na Drini“ i „Oj Vojvodo Sindjeliću“. Tačno u 00 sati na traženje ovoga društva Dević Aleksandar preko zvučnika čestitao im je Novu godinu, nakon čega je došlo do većeg narušavanja javog reda i mira, tako da su kroz jedan sat vremena razbili oko 400 časa i flaša.

Na ovaj postupak pomenutih bilo je mnogo reagovanja u Gospicu i Perušiću, tako da su Lički Osik tog momenta nazval „Teksas“. Protiv ovih lica podnešena je prekršajna prijava.

U trećem mjesecu ove godine ova Stanica dobila je informaciju da se u Pazarištu priča da je Božo Marković načelnik centra javne sigurnosti istjeran iz službe zbog toga što je Hrvat i da se u vezi sa tim u Pazarištu održavaju sastanci. Išli smo na provjeru informacije i utvrdili da se zaista u Pazarištu priča da je Božo istjeran iz službe, po jednom zbog toga što je rankovićev, a po drugim zbog toga što je Hrvat. To se naročito vidjelo iz pričanja Marković Ante

trgovca i Starčević Stipe trgovca iz Pazarišta, jer su oni čuli, navodno, obadvijaju ove solucije. Sa naše strane odgovorenim je da je Božo otisao sa dužnosti u redovnu penziju i da nije istjeran iz službe. Pored ovoga Ante je rekao da se priča da će se integrirati G.P. „Lika“ i „Tempo“ s računicom da Joso Marković ostane bez radnog mjesto. Dalje je naveo da se priča da će tako biti i Karlu Rukavini i da će Pazarište ostati bez rukovodstva. Marković je još izjavio da je partijska organizacija Pazarište loša povezana sa rukovodstvom u Gospicu i da nitko u Pazarištu ne poznaje Sekretara komiteta. Zbog ovakvih pričanja po Pazarištu vrlo je loš odaziv dobrovoljnog priloga za izgradnju puta u Pazarištu za koji je bilo ranije dogovoreno.

Dana 10. I 1971. godine u hotel Lici u Gospicu pred više građana Dobrić Vlado „Brole“ iz Gospicu, sa stalnim boravkom u Zagrebu, govorio je da je slušao Titov govor, kada je govorio da naši radnici neće ići u inostranstvo raditi, ali da to nije istina da on prdi u njegov govor i da se on s.e na sliku Jovanke Broz. Protiv imenovanog je podnešena prijava sucu za prekršaje.

 SOVJETILOVIĆA KOMUNIKACIJA SKUPŠTINA OPĆINE GOSPIĆ STANICA JAVNE SIGURNOSTI Broj: 22/1 1971. SR/JU Gospic, 5. v 1971. g.	SAVČU N. V. O. 7. v. 1971. Os. H. D. S. J.	SLAVUJE
--	---	--

CENTRU JAVNE SIGURNOSTI

O V D J E

PREDMET: Informacija o šovinističkim i drugim istupima - dostavlja se.

Dana 13. I 1971. godine naveče u hotelu Lički Osik Književni "Adeljko", Vojnović Bragan i dr. 11 osoba u društvu čekali su srpsku novu godinu do 24 sata. Narušivali su rasne pjesme, između ostalih i "Marš na Drini" i "Oj Vojvodo Sindjeliću". Tačno u 00 sati na traženje ovoga društva Dević Aleksandar preko zvučnika čestitao im je Novu godinu, nakon čega je došlo do većeg narušavanja javnog reda i mira, tako da su kros jedan sat vremena razbili oko 400 časa i flaša. Na ovaj postupak pomenutih bilo je mnogo reagovanja u Gospicu i Perušiću, tako da su Lički Osik tog momenata nazvali "Teksas". Protiv ovih lica podnešena je prekršajna prijava.

U trećem mjesecu ove godine ova Stanica dobila je informaciju da se u Pazarištu priča da je Božo Marković načelnik Centra javne sigurnosti istjeran iz službe, zlog toga što je Hrvat i da se u vezi sa tim u Pazarištu održavaju sastanci. Išli smo na provjele i utvrdili da se zaista u Pazarištu priča da je Božo istjeran iz službe, po jednom zbog toga što je rankovićev, a po drugim zbog toga što je Hrvat. To se naročito vidjelo i u pridruživanju Marković-ante trgovaca i startovača Stipe trgovca iz Pazarišta, jer su oni čuli, navodno, obadvijaju ove solucije. Na naše strane odgovoreno im je da je Božo otisao sa dužnosti u redovnu penziju i da nije istjeran iz službe. Pored ovoga Ante je rekao da se priča da će se integrirati G.P. „Lika“ i „Tempo“ s računicom da Joso Marković ostane bez radnog mjesto. Dalje je naveo da se priča da će tako biti i Karlu Rukavini i da će Pazarište ostati bez rukovodstva. Marković je još izjavio da je partijska organizacija Pazarište loša povezana sa rukovodstvom u Gospicu i da nitko u Pazarištu ne poznaje Sekretara komiteta. Zbog ovakvih pričanja po Pazarištu vrlo je loš odaziv dobrovoljnog priloga za izgradnju puta u Pazarištu za koji je bilo ranije dogovoreno.

Dana 16. I 1971. godine u hotel Lici u Gospicu pred više građana Dobrić Vlado "Brole" iz Gospicu, sa stalnim boravkom u Zagrebu, govorio je da je slušao Titov govor, kada je govorio da naši radnici neće ići u inostranstvo raditi, ali da to nije istina da on prdi u njegov govor i da se on s.e na

* * *

Dana 22. I 1971. Godine Perčević Ivan iz Mušaluka u hotel Lici govorio je da Vlainić Ivica treba biti direktor svih hotela u Lici, jer da je on najspasobniji čovjek, a zatm je izišao na ulicu i govorio da j...e svim srbima majku, da Srbin koji dođe u Mušaluk da neće otici živ. Protiv imenovanog je podnešena prijava sucu za prekršaje.

Dana 1. II 1971. Godine u gostionici kod Serdar Stojana u Širokoj Kuli, Čaćić Mile i Čaćić Marko napali su Kovač Lužina sa pogrdnjim riječima da mu j..u srpsku majku, da j..u Tita i Jugoslaviju, da su oni ustaški sinovi i da će klati prvororce iz Široke Kule. Protiv imenovanih je podnešena prijava sucu za prekršaje.

Dana 12. II 1971. Godine Špoljarić Tomo iz Kosinjskog Bakovca, došao je u zbornicu osmogodišnje škole u K. Bakovcu i vrijedao upravitelja škole Glumac Danu, govoreci mu da je četnik, da mu četničku majku, da je on Srbe klapa za vrijeme rata, da će to raditi i sada. Protiv imenovanog je podnešena prijava sucu za prekršaje.

Ognjenović Mićo, radnik Skupštine općine Gospic, dana 4. III 1971. godine u gostionici Pavelić Blaža iz Gospicu, govorio je da Savka Dabčević radi na razbi-

janju bratstva i jedinstva da je ona nesposobna za vođenje politike, zatim da Savka hoće da protjera Srbe iz Hrvatske, te da su Srbi oslobođeni Hrvatsku i da će osnovati malu Srbiju u Hrvatskoj. Protiv imenovanog je podnešena krivična prijava.

Dana 15. III 1971. u gostionici Milković Brace „Zelengaj“ Stilinović Ivan radnik Šumskog gospodarstva Gospic govorio je da su Hrvati do sada bili zaposleni, da od sada neće, da je to Savka Dabčević sve uređila. Ovdje u Gospicu a naročito u Stanici javne sigurnosti i u Centru JS su pretežno Srbi na rukovodećim mjestima, a Božo Marković je Hrvat i radi toga je otisao u penziju. Ova informacija nije provjerena.

Dana 20. III 1971. u gostionici Starčević Zorke u D. Pazarištu Starčević Karlo iz Pazarišta, pjevač je pjesme: „Velebitu divna goro naša u tebi je kuća od ustaša“, „Mene moja naučila mati, da ja pjevam živjeli Hrvati“. Tada je u gostioniku došao Šakić Dušan upravitelj Šumarije u Pazarištu i zatražio od Zorke cigarete „Beograd“ filter, našto mu je Starčević rekao da zašto ne puši hrvatske cigarete „Opatiju“, te da mu j..e srpsku majku, da on neće vladati u Pazarištu. Protiv imenovanog je podnešena prijava sucu za prekršaje.

Dana 30. IV 1971. Godine u Perušiću grupa mladića među kojima je bio i Kasumović Ivica iz Perušića pjevali su pjesmu: „Ajmo braćo u dolinu Gacku“. Ova pjesma je povezana sa pokoljem u okolini Otočca kojeg su izvršile ustaše u toku II svjetskog rata. Ova informacija nije dovoljno provjerena.

Putem javnog pogovaranja doznali smo da su članovi saveza komunista poduzeća Ciglana iz Perušića održali sastanak na kome su zahtjevali da se smjene sekretar osnovne organizacije i predsjednik radničkog savjeta zbog toga što su Srbi. Informacija nije provjerena dali odgovara istini.

Dana 4. IV 1971. godine u gostionici Rukavina Bože u Gospicu nalazili su se Marincel Ivan, i Tomljenović Nikola. U gostionici se nalazilo više građana među kojima je bio i Lemaić Jovo. Tomljenović je rekao da on j..e sve Srbe, a Marincel je

dodao da Lemaiću nema mesta u Hrvatskoj već da ide u Beograd. Imenovani su prijavljeni sucu za prekršaje.

Dana 11. IV 1971. Godine u gostionici Svetin Burice iz Brušana došao je Sanković Pave i tom prilikom napao Naglić Božu iz Brušana sa riječima: „Što ćeš ti tu četniče, j..o te Mićo Jelača koji ti je dao invalidsku penziju“. Imenovani je prijavljen sucu za prekršaje.

Dana 2. V 1971. godine Levar Milan zv. Mićo rodjen 1954. godine u Gospiću pred školom Vlado Knežević, netko ga je iz društva ponudio sa cigaretom Niška Morava, našto mu je on odgovorio da on ne puši srpsku cigaretu, već da on hoće čistokrvnu hrvatsku cigaretu Opatiju, a zatim je zapjevao pjesmu: „Velebitu divna goro naša ti si grijezdo hrvatskih ustaša“, a potom je dodao da mrzi sve Srbe da bi ih istjerao iz Hrvatske. Protiv imenovanog je podnešena krivična prijava.

Dana 2. IV 1971. Godine Ugarković Ivan iz Perušića pred gostionom na želj. Stanici Perušić, kada je naišla patrola milicije rekao je „Evo žandara evo pederaša“. Ovom prilikom u gostionu je istupao na šovinističkoj liniji, ali nitko od prisutnih nije htjeo posvjedočiti. Protiv imenovanog je podnešena prijava sucu za prekršaje.

U četvrtom mjesecu ove godine u bufetu na želj. stanicu Perušić došao je jedan mladić iz Janjačke Kose i zatražio od konobarice cigarete, a kada mu je ona dala nišku Moravu on ju je zgužvao i bacio i rekao da hoće pravu hrvatsku cigaretu Opatiju. Do sada nismo provjerili o kakovom se licu radi i tko je ovo lice.

Dana 3. V 1971. godine u autobusu koji vozi iz Pazarišta za Gospic, Jovanović Branko, Borovac Ante, Čaćić Nikola i Dundović Nikola pjevali su pjesme „Hratica plakala kraj vode što Hrvati nemaju slobode“, „Mene moja naučila mati da ja pjevam živjeli Hrvati“. Ove pjesme pjevali su i na želj. stanici u Gospicu. Protiv imenovanih je podnešena krivična prijava.

Dana 2. V 1971. godine patrola ove Stanice zaustavila vozača Kos Ivu koji je išao iz Brušana i kontrolisala ga. U kolima sa Kosom nalazio se i njegov brat Kos Mile, koji je rekao: „Kako vi nas uopšte smijete zaustavljati ovo je Hrvatska zemlja, pišite još ovaj put, jer više pisati nećete u ovoj Hrvatskoj zemlji, vi ćete zapamtiti što je Hrvatska“. Protiv imenovanog je podnešena kriv. prijava.

U četvrtom mjesecu ove godine Kasumović Marko iz Perušića sakupljao je narod po ulici da ide na sastanak u Kvarte da će na sastanak doći Savka Dabčević i Miko Tripalo. Kada je Crvena zvezda igrala utakmicu sa Grcima Kasumović je sazvao sastanak u ciglani, ali se ne zna o kakovom se sastanku radi.

Dana 1. V 1971. godine naveče u gostionu Marković Mirka u Brušanima Župan Luka šef mjesnog ureda u Klancu u pijanom stanju i bez ikakovog razloga napao je milicionara Potrebić Nikoliju, govoreći mu: „Zdravo Nikola j...m ti p...u materinu, zašto ti mene ne pozdravljaš, znam ja tko si ti i zašto me ne pozdravljaš“. Pri tome mu je govorio i druge pogrdne riječi i hvatao ga za prsa. Pošto ih je sa Župa-

stare račune, a kad mu je Dozet postavio pitanje, zašto se on izazivački ponašao prema Potrebiću, počeo je na Dozeta galimatit, govoreći mu: „Ja ću doći u miliciju kad budem htjeo ti tada nećeš biti komandir“. Dalje je dodao Dozetu, zašto je on po Pazarištim pričao da je Božo njegov brat, istjeran iz službe zato što je nesposoban. Budući da je Marković Ivica imao i drugih ispada u hotelu Lički Osik i nije se sa njim moglo razgovarati o slučaju Župana i Potrebića. Dozet mu je rekao da ga poziva načelnik Stanice Bunječević Djordje, da dođe na razgovor u Stanicu i da ovo smatra usmenim pozivom, našto mu je Ivica u povšenom tonu pred više građana rekao: „Stavi to kuji pod rep“, dodajući da on neće doći i pozvao Dozeta da on dođe po njega, ako smije.

Dana 3. V 1971. godine Kolak Stipe iz Perušića rekao je da on j.e majku onome tko je izvjesio srpsku zastavu u Perušiću. Jedne prilike kada mu je patrola ove Stanice oduzela pištolj na L. Osiku, vrijedao ih je i omalovažavao govoreći da je on za njih gospodin da oni moraju pred njim klečati, radi čega je prijavljen sucu za prekršaje.

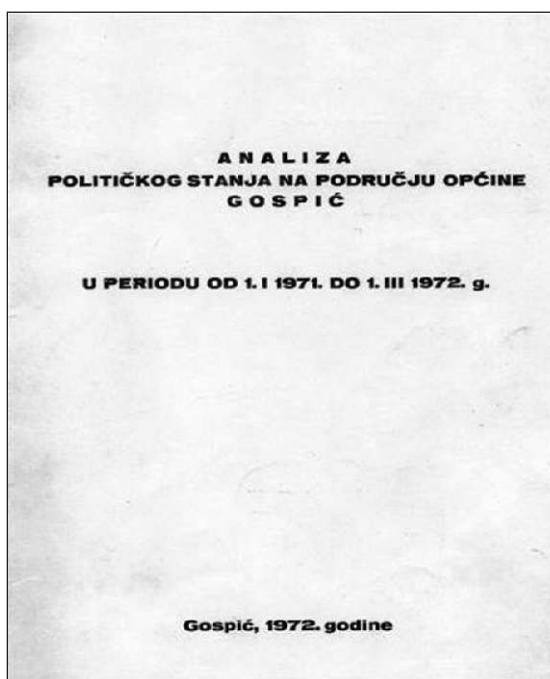
Brkljačić Ante iz L. Novog u gostionu Rukavina Bože napao je Pezelj Grgu iz Gospića da zašto je on bio u partizanima, a ne u ustašama, da on navija za ustaše, radi čega je prijavljen sucu za prekršaje.

Kolak Joja, poslovođa u trg. radnji Perušić vozeći se iz Gospića za Perušić sa autobusom govorio je da on ide iz Hrvatskog mjeseta Gospic u hrvatsko mjesto Perušić i da on ne plaća kartu.

Dana 9. IV 1971. godine u ribogojilištu Brušani Pezelj Ivan radnik „Visočice“ Gospic u više navrata tražio je od svirača da mu pjevaju hrvatsku himnu, govoreći da on voli Srbe, ali da je ovo Hrvatska.

Dana 28. IV 1971. Godine u Brušanima Joja Jelača iz Gospića naručio je pjesmu od pjevačice „Sveti Petar gleda sa nebesa kako Savka Srbiju pretresa.“ Ovu pjesmu pjevačica mu nije htjela pjevati.

Poslije slučaja Ratković Ivana, na stariom Ličkom Osiku održan je sastanak mjesne zajednice a na inicijativu Sokolić Mile, Zalovć Mile, Pavičić Ante „Djim“ i dr. na kom sastanku mimo 70 učesnika zahtjevano je od predsjednika Skupštine općine Gospic, da se smjenu sa dužnosti načelnik Stanice i pomoćnik načelnika za to što su Srbi. Na sastanku je učestvovao

Blažetić Filip „Pilja“, učesnik rata, koji je između ostalog rekao da je to djelo ran-kovićevaca, drugi su to govorili da su to učinili Srbi. Sam Blažetić bio je napadnut od strane sina piginulog ustaše da mu je on ubio oca. Ovaj sastanak snimao je na magnetofonsku vrpcu Prpić Krinoslav i taj se snimak nalazi kod njega u radio stanicu Gospic. Gore navedeni koji su incirali sastanak pričali su da Srbi ubiše poštenog Hrvata.

Nakon slučaja Ratkovića, pred Stanicu javne sigurnosti Gospic došao je penzionisani radnik unutrašnjih poslova Čanić Nikola i sreća naše radnike Krznarić Krešu, Serdar Josu i Kovačević Radu i rekao im kako se milicija siledžijski ponaša da su ubili poštenog Hvata koji nije obični čovjek da se od tog čovjeka mnogo očekuje. Zahtjeva da postupak milicije zasluguje svaku osudu.

Neposredno poslije slučaja Ratkovića više gradjana komentiralo je ovaj dogadjaj neki zbog neobavještenja, a neki zlonomjerno. Za ovaj slučaj okrivljuju micionare.

Kod obrade šovinističkih ispada primjećeno je u razgovoru sa delikventima da se ovakvi ispadi mahom prenose iz Zagreba i Ougulina na teren Gospica našto se često i pozivaju delikventi da su u Zagrebu ili Ougulinu čuli ovo ili ono vidjeli ovakova ili onakva ponašanja.

**POM. NAČELNIKA
Miščević Novak**

Prilog; 1

O tom obavijest:

1. Centru javne sigurnosti ovdje,
2. Općinskom komitet SK-a Gospic i
3. Predsjedniku OS-e Gospic

Dokument br. 10

ANALIZA

**POLITIČKOG STANJA NA
PODRUČJU OPĆINE
GOSPIĆ U PERIODU OD 1. I
1971. DO 1. III 1972. g.**

Na bazi Odluke Općinskog komiteta SKH Gospic 19. I 1972. godine formirana je radna grupa koja je dobila zadatku da na bazi dokumentacije izradi osnovu za analizu o eskalaciji nacionalizma na području općine Gospic. Radna grupa je u toku svoga rada obavila potrebne konzultacije s predstavnicima Okružnog javnog tužilaštva, Centra javne sigurnosti, Stанице javne sigurnosti, Službe državne

bezbjednosti i sucem za prekršaje, čiji su rukovodioci neposredno učestvovali u raspravama o političkoj situaciji na području općine, zajedno sa članovima Općinskog komiteta i rukovodstvima društveno-političkih organizacija i Skupštine općine.

Pristupajući ovom veoma važnom, složenom i odgovornom zadatku uloženi su naporci za objektivno utvrđivanje činjenica na bazi kojih se može dati realna ocjena političke situacije u općini.

Iz prikupljene dokumentacije koju je pretresao i usvojio ovaj Komitet u ovu analizu unosi se slijedeći tekst ocjene političkog stanja kao i metode utvrđivanja dokumentacije, i to:

1. Nakon prorade materijala 21. Sjednice Predsjedništva SKJ i materijala sa sastanaka Izvršnog komiteta CK SKH sa drugom Titom, te na osnovi odluka i stavova 23. Sjednice CK SKH sve organizacije SK bile su dužne da u svjetlu tih dokumenata analiziraju pojave koje su upućivale na pojavu i intenzitet kontrarevolucije i eskalaciju nacional-šovinizma na ovom području.

2. Radna grupa je koristila materijale koji su joj stavljeni na raspolaganje od organa unutrašnjih poslova, Tužilaštva, Suda i suca za prekršaje.

3. Osim toga korišteni su potrebni materijali boračke organizacije i organizacije Socijalističkog saveza, te članova SK i svih onih koji su htjeli pomoći SK u utvrđivanju činjeničnog stanja, kako bi ocjena situacije bila politički što objektivnija i dokumentovano obrađena. Svjesni odgovornosti ... .

Gotovo sve organizacije SK na našem području proradile su materijale 21. Sjednice Predsjedništva SKJ i materijale sa sjednice Izvršnog komiteta CK SKH sa drugom Titom u Karađorđevu. Nakon te prorade 31 organizacija i ograna SK dali u analizu stanja na svom području, 6 organizacija i grana su dostavili dokumenta, ali bez ocjene situacije i 7 organizacija SK nisu ovom Komitetu dostavile ocjenu političke situacije.

Iz toga se vidi koliko još uvijek ima neodgovornosti i nedovoljne političke aktivnosti u nekim partijskim sredinama u kojima su komunisti bili dužni dati ocjenu političkog stanja radi jasnoće u utvrđivanju akcije na likvidaciji uporišta nacional-šovinističkih aktivnosti na određenom području.

(...) Kao posljedica naprijed istaknutih okolnosti na našem području su se mogli

odvijati takvi nacionalističko-šovinistički ispadi, u koje treba ubrojiti slijedeće:

- 19. VIII 1971. godine u Perušiću na ulici grupa omladinaca pjeva pjesme ovog sadržaja:

„Andeli otvorite vrata,
neka uđe Savka kraljica Hrvata,

Stvorit ćemo Hrvatsku državu,
nek se Srbi postave na glavu,

Druže Tito ljubim te u čelo,
kad obučeš ustaško odijelo,

Ja sam Hrvat to se reći smije,
koga vrijeda neka se ubije,

Sija zvijezda iznad Perušića
i pozdravlja Antu Pavelića,

Partizani idu sa planine,
oni traže kruha i slanine“.

- U studenom 1971. godine vodi se razgovor između dvojice građana slijedećeg sadržaja: „Kakvi si ti borac? Nema više partizanije, srpski barjak ne smije visiti u Perušiću, ... mi ćemo ti izbiti partizaniju iz glave“.

- Na željezničkoj stanicu Perušić dana 25. VIII 1971. godine pjevaju se pjesme slijedećeg sadržaja:

„Hrvat jesam, Hrvat je i Tito,
aoj Srbi ko vas za što pito,
sija zvijezda iznad Perušića
i pozdravlja Antu Pavelića.

„Mene moja naučila mati,
da ja pjevam živjeli Hrvati,
Hrvatica plakala kraj vode,
što Hrvati nemaju slobode“.

- Dana 26. XII 1971. Na Trgu u Perušiću igra se kolo u kome započima pjesme Orešković Petar, student u Zagrebu. U kolu igra desetak mladića i djevojaka. Građani pričaju da je bilo stravično promatraće Orešković Petra, ovo kolo i omladinu. Orešković Petar pjeva pjesme slijedećeg sadržaja:

„Oj Hrvati ne bojte se rana,
nema smrti bez sudnjega dana,

Hrvatica plakala kraj vode,
što Hrvati nemaju slobode,

Rodi majko još jednoga brata,
nek on bude vođa od Hrvata,

Nisam Srbin, nisam Švabo,
već sam Hrvat kao i moj babo,

Zagreb plače, Beograd se smije,
ubiše nam naše najmilije“.

Polazeći od zaključaka 21. sjednice Predsjedništva SKJ o utvrđivanju izvora i nosilaca nacionalističkih i šovinističkih pojava, potrebno je istaći slijedeće:

1. Derossi Julije profesor Pedagoške akademije Gospic, tajnik Ogranka Matice hrvatske u Gospicu, jedan je od inicijatora formiranja Ogranka Matice 1966. u Gospicu. Izlaskom Deklaracije o položaju i nazivu hrvatskog književnog jezika otvoreno je ustao u njenu obranu komentarišući protestni skup, zašto se tako nije reagiralo na slučaj Rankovića. (...)

(...) Ante Rukavina dana 8. X 1971. godine zajedno s Derosijem i Bičanićem Nikolom organizira sahanu Šikić Ivana-Junga, povjerenika Matice u Gospicu i ako mu je poznato, da je Jungo u toku rata bio pripadnik ustaškog pokreta, a posljednjih godina izraziti nacionalista i vrlo aktivna na zadacima Središnjice Matice hrvatske iz Zagreba. (...)

Vukić Ivica, građevinski tehničar iz Gospic, sada sa bojavkom u Zadru, koji je 1966. godine osuđen na 6 godina strogog zatvora, zbog organizacije udruživanja protiv naroda i države. On je nakon izlaska iz zatvora tokom ljeta 1971. godine napadao funkcionere Općinske skupštine Gospic radi toga što Ogranku ne daju prostorije za rad, ne osiguravaju novčana sredstva, kako bi se omogućilo da se lička mladež vaspitava u zdravom duhu i da ne poduzimaju ništa kako bi se sprječilo iseljavanje iz Like. Ovo je dokaz kako su organizovali nacionalistički elementi.

UTVRĐIVANJE STEPENA POLITIČKE ODGOVORNOSTI

1. RUKAVINA ANTE, veterinar i direktor Veterinarske stanice u Gospicu svojim pisanjem u Ličkim novinama u članku „Bužim umire, ali se nada“, „Uvreda i primitivizam“, a u Hrvatskom tjedniku

„Neznani junak“, eksponirao se ne samo kao nacionalista, nego šovinista. On je 8. X 1971. organizirao u zajednici sa Derosijem i Bičanićem Nikolom sahanu povjerenika Matice hrvatske u Gospicu, koja je imala nacionalističko-provokatorski karakter.

Obzirom na sve to smatramo da ne može obavljati društvene i političke funkcije u socijalističkom društvu.

2. STILINOVIĆ MIRKO, direktor Osnovne škole u Karlobagu zloupotrebljava

razmotri i utvrdi njegova radna organizacija.

3. DEROSSI JULIJE, profesor na Pedagoškoj akademiji u Gospicu je zdušno podržavao Deklamaciju o položaju i nazivu hrvatskog jezika, član je Zajednice samostalnih pisaca TIN i jedan od urednika Hrvatskog književnog lista. Nakon zabrane HKL on je jedan od organizatora književne zadruge „Sačić“, koja je neposredno poslije osnivanja zabranjena. Njegove članke pisane u HKL i Hrvatskom tjedniku doslovno štampaju listovi političke emigracije, kao što su „Luburićeva odbrana“, „Kušanova nova Hrvatska“. Ovi listovi ga ističu kao stvarnog borca hrvatskog naroda.

Najdirektnije je sarađivao sa Zlatkom Tomičićem, Vlatkom Pavletićem i Zvonimiroom Kolundžićem, kao dijelom bojovnika Matice hrvatske.

Takvim svojim radom i djelovanjem istakao se kao nacionalista i pripadnik nacional-separatističkog tako zv. „masovnog pokreta“

Zato zahtijevamo da mu se onemoguće društvene i javne funkcije, a njegov daljnji status kao prosvjetno-pedagoškog radnika da raspravi i utvrdi njegova radna organizacija. (...)

7. BIČANIĆ NIKOLA, profesor bez zaposlenja u Gospicu, ekstremni nacionalista, koji je svojim javnim postupcima izazivao nacionalnu netrpeljivost. (...)

10. VUKIĆ IVICA, iz Gospic, građevinski tehničar, sada zaposlen u Zadru. Za nacionalizam i šovinizam, te za djela protiv naroda i države osuđen na 6 godina strogog zatvora kojeg je i izdržao. Nakon toga produžio je sa djelatnošću na razbijanju bratstva i jedinstva naših naroda služeći se pri tome prijetećim pismima. (...)

Obvezuju se organizacije SK i komunisti u organizacijama javne sigurnosti, tužilaštva i sudova na našem području, da na bazi pozitivnog socijalističkog zakonodavstva preispitaju i utvrde stepen pojedinačne odgovornosti, društvene odgovornosti i da u okvirima svoje nadležnosti poduzmu odgovarajuće radnje kako bi se nosioci rušenja legaliteta jugoslavenske samoupravne zajednice podvrgli najstrožim sankcijama. •

Sektor u kojem se nalaze	
Osoba koja se nalaze u imenstvu, a onda se nalaze kod svojih kćeri na rođendanu.	
1. Rukavina Petar, sin Petar je Stojanović Dragi i Franuško, "Neman" je Klanec, "Branislav" je Bjeljanski.	"
2. Rukavina Mile, "Neman" je Klanec, "Branislav" je Bjeljanski.	"
3. Ponović Josip, sin Janko, je Klanec, "Branislav" je Bjeljanski.	"
4. Smolić Ivan, sin Marko je Klanec, "Branislav" je Bjeljanski.	"
5. Rukavina Jure, sin Jure	"
6. Čaban Ivan, sin Mate je Otčaš, "Branislav" je Bjeljanski.	"
7. " Proleter", je Aleksinac, "Branislav" je Bjeljanski.	"
8. Starčević Ivan, sin Grge je Otčaš, "Branislav" je Bjeljanski.	"
9. Deđić Milan, sin Marko je Otčaš, "Branislav" je Bjeljanski.	"
10. Rukavina Jure, sin Karlo	"
11. Milinković Jadre je Kresova Polja, "Branislav" je Bjeljanski.	"
12. Rukavina Jaka, sin Marija - Rukavina, Klanec, "Branislav" je Bjeljanski.	"
13. Radović Jure je Stojanović Dragi, "Branislav" je Bjeljanski.	"
14. Vrkljan Milko, kći Jelka je Aleksinac, "Branislav" je Bjeljanski.	"
15. Rukavina Jure, sin Anka je Aleksinac, "Branislav" je Bjeljanski.	"
16. Krkić Jure, sin Mile je Ponovča, "Branislav" je Bjeljanski.	"
17. Vlatković Ivo, kći Jure je Novoselije, "Branislav" je Bjeljanski.	"
18. Starčević Ivan, sin Marko je Ponovča, "Branislav" je Bjeljanski.	"
19. Jovanović Martin, sin Jure je Ponovča, "Branislav" je Bjeljanski.	"
20. Jurčić Ivan, sin Jure je Ponovča, "Branislav" je Bjeljanski.	"
21. Jovanović Jelka, sin Ivan	"
22. Antonović Mate, sin Bože	"
23. Ljevar Kaja, kći Željko je Kulinovča, "Branislav" je Bjeljanski.	"

U Gospicu, 14. 6. 1978. godine.

Mijo Blažević

vajući svoj službeni položaj, on je u direktnoj prepisci sa Središnjicom Matice hrvatske u Zagrebu pristupio osnivanju povjereništva Matice hrvatske u školi, zatim napao i vrijedao organe javne sigurnosti, nagovarao predsjednika Saveza omladine u Karlobagu da pristupi organiziranju omladine u Maticu hrvatsku, čime je širio i pokušao realizirati ideje i organizaciju tako zvanog „masovnog pokreta“.

Na bazi naprijed utvrđenih činjenica on se deklarirao kao nacionalista i provodnik nacionalističko-separatističke politike. Zbog toga je isključen iz SK i zahtijevamo da mu se onemoguće društvene i političke funkcije. Njegov status kao prosvjetno-pedagoškog radnika treba da

SVAKOMU JE MILO ŽIVETI...

Bio je kraj studenoga 1944. godine. U našem dvorištu otresito je vikao partizan:

- Drugarice, danas u podne i u večer, pet momaka na hranu. Može?

- Gospod, povečte mi. A kaj im bodem kuvala? Krumpera i žgance? Nikaj drugoga nemam. Jedva kaj preranim i svoju družino - branila se domaćica.

- Drugarice, upamti! Ja nisam gospod, ja sam drug! Kuhaj što imaš! Borci se moraju prehraniti! Mi smo vaši osloboditelji, razumeš?

Iz susjednog dvorišta, preko bunara, oglasio se stari susjed:

- Ste ga čuli? I pri nas je reklo da so oni osloboditelji. A ne zna, bedačec, da je samo Ježuš bil osloboditelj. Te nejde k meš.

Uz vedre misli, domaćica oljušti lonac skuhanog krumpira, napravi juhu od povrća, prostre kuhinjski stol i čeka goste.

- Zdravo drugarice, javi se muški pozdrav, dok se iz crkvenog tornja javljalo podnevno zvono. Posjedali drugovi okolo stola. Domaćica metne hranu na stol, zaželi im dobar tek. Tanjuri su kucnuli, osladila se usta, nadražila se žeđ. I već su pale prve pohvale na račun domaćice, kako je spremila ukusno jelo.

- Vi ste dečki, naši, domaći? Čujem vas po govoru, reče domaćica.

- Jesmo, jesmo! Mi smo vaši, samo nesivoi dva, koji si neso kape z glave zeli, to so Vlaji. Nego, nevesta - našali se jedan. - Bi vas pital imate morti kćerko? Mi smo dečki! Bi se rado ženili z Đurđevca!

- Dok rat stane, dečki. Onda se bote ženili. Ako bote živi? Dečki, čuvajte si glave, čuvajte. Kaj vam vredi pobeda, ako vas ne bo sončeće grelo. Vaše mame misle na vas, vaše dekle vas čekajo. Molite se Bogu kaj vas bode čuval - zaključi domaćica.

Nastao je muk. Kroz njihove glave prošla je misao - kaj nam vredi pobeda ako nas ne bo...

- Tko će ostati, imat će slobodu! - ohrabreno javi se prvi, a drugi nastavi:

- Drugarice, rekao nam je naš komesar: "Poslije rata, kad potjeramo faštiste, biti će pravda za sve! I živjet ćemo drugarski, komunistički, kao i u Rusiji! Razumeš"?

- Sinek moj dragi - poklima domaćica i nastavi - naj sakaj veruvati. Gospode je bilo i bo! Nemremo biti si jednaki. Nikak! Sečam se, naš so pokojni japica priovedali, vu cajtu prvoga sveckoga rata, Hrvati so kričali: "Srbija za ruček". Tak je

Piše:

Slavko ČAMBA

bilo, Hrvati so Srbijo pregazili, a dok je rat stal, Srbi so nam bili gospodari, jer veliki so nam gaće krojili. Pazite deca, da pak tak ne bo!

- Ne bo, ne bo! reklo je drug komesar: - Crvena će zvijezda gospodariti cijelim svijetom!

- I još deca draga, bi vam rekla. Najte vu boju cilati na brata čovjeka svojega. On ti neće nikaj krv. To sem rekla neki den i ustašom dok so bili tu. Seljak vas rani i razme. Vi ste naša deca, rat vas je posvadil. Sakomu je milno življenje, sakoga jednako boli...

Ustali su zadovoljno siti. Sa crvenom zvijezdom, srpom i čekićem, metnuli su kape na glave. Koračali su dvorištem prema uličnim vratima. Jedan je od njih zastao, povjerio se domaćici:

- Nevesta! Najte zabiti. Ja sem Ščuka z Verdinanta. Čuli smo da pemo ove noći Koprivnico oslobađat. Tam je, med ustašami, moj rođeni brat. I dva suseda. Ako rata preživem, bom se zavrnl k vam, kaj bomo vidli kak bode. Je l' onak, kak nam komesari pripovedajo, ili kak ste vi rekli, nevesta.

Otišao je i nikada se poslije vratio nije!

Bleiburške udovice

Bleiburg je Hrvatima učinio puno zla. Ali u njemu nisu stradali samo Hrvati muškarci, nego i njihove supruge. Tako je 1945. godine diljem Hrvatske ostalo bezbroj usamljenih mladih žena, nazvanih "bleiburške udovice"!

Zavite u crno, pogнуте glave, 45 dugih godina one su proživiljavale teška zlostavljanja od komunističke-titoističke vlasti. One su bile tada mlade. Bile su hrabre, bile su postojane. Izdržale su svoju kalvariju, nadajući se da će im se muževi vratiti. Napokon saznavši za grobišta svojih suputnika, širom Slovenije i Hrvatske, bile su i ostale tužne. Kroz njihove patnje, ta tuga i bol, sve je to utisnulo svoj trag, u njihovo krhkko tijelo i ranjenu dušu. Prerano im glave osijedjele, a ramena pogrbila. Pred

domaćim poturicama drhtala su i njihova djeca, diskriminirana u društvu.

Zatvarali su vas, mučili, tukli, silovali, lomili vam kosti. Ispirali mozak i duh, ali nisu u tom uspjeli. Kroz sva ta stradanja vi ste bile uzdržljivo hrabre. Sačuvala vas je vjera u Božju pravednost! Vidio je Bog, slušao vaše vapaje, uzdahe i vaše molitve. Primio vam žrtvovanu mladost, i bolesnu starost! Bile ste, kao i vaša djeca, prozvani faštima sve dok nije došlo novo sunce slobode u našu Domaju! I vi ste bile kamen mozaik u slobodi svjetlosti dana. Vi ste nosile baklju i svoj križ kroz sve kušnje svog življenja. Zato su vam, danas, veliko zahvalna Vaša djeca, mlada generacija hrvatskih branitelja, koji su oživotvorili Hrvatsku kao suverenu državu. Oni su nastavili boj svojih otaca... Bleiburške udovice! Suze su vam osušene, ostale su uspomene, upisane na stranicama povijesnih knjiga dvadesetog stoljeća. Upisane s mottom:

"Rastali se u mladosti
sastali se u Vječnosti"! •

SAGRADIO SAM KUĆU NA ZEMLJI SVOJIH OČEVA

sagradio sam kuću na zemlji svojih očeva
sazdana od riječi
visoka kao vrba zelena
široka moja kuća
kao srce
moj dom
s velikim bistrim očima
ona me grli nježno
oko vrata
kuća moja
moj dom
na zemlji mojih otaca
usidrena kao veliki brod
u zelenom pristaništu
balkoni puni zelenila
čuje se pjev zrikavaca
leptiri lepršaju i udaraju krilima
moj dom
u kojem svijetli bljesak
zavičaja

Bruno ZORIĆ

KRIŽNI PUT OBITELJI DERGANC

Moj pradjed **Ivan Derganc** rođen je 2. veljače 1894. u Rijeci. Kao mladić bio je djelatna vojna osoba austrougarske carske i kraljevske vojske te se kao takav borio u Prvome svjetskom ratu kao nadrednik 6. satnije 17. carske i kraljevske pješačke pukovnije Kronprinz. Bio je dva puta odlikovan kolajnom za hrabrost i dva puta kolajnom za ranjanje te je nositelj Karlova četnoga križa. U to vrijeme živi u Karlovcu. Nakon raspada Austro-Ugarske i proglašenja Kraljevstva Srbija, Hrvata i Slovenaca (1918.), stupa kao profesio-

Narednik Ivan Derganc 1918.

nalni vojnik u vojsku nove države. U 23 godine službe u monarhističkoj Jugoslaviji promaknut je za samo jedan čin. To i ne čudi previše, kada se ima na umu da je u Austro-Ugarskoj bilo stotinjak hrvatskih generala, a u Jugoslaviji samo jedan. Godine 1938. pradjed Ivan seli u Zagreb, a nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske javlja se na službu u Hrvatsko domobranstvo koje ga udjeljuje na odgovarajući položaj. Kraj rata dočekuje u Građevinsko-računskom uredu Upravnog stožera oružanih snaga, u činu poručnika.

Njegovi sinovi također služe u Hrvatskom domobranstvu. **Ivan (Ivo)** (rođ. 1919.), moj djed, bio je vodnik u 16. ustaškoj nastavno-doknadnoj diviziji, XXII. ustaški doknadni zdrug, ustaška doknadna zdravstvena satnija. Primarne dužnosti

Piše:

Darko DERGANC

bile su mu izobražavanje mlađih domobrana i ustaša koji su nakon izobrazbe bili uvrštavani u odgovarajuće postrojbe. Mlađi sin **Vjekoslav (Slavek)**, rođ. 1926., bio je rojnik u Zrakoplovnoj dojavnoj satniji. Satnija je imala zadatku dojavljivati dolazak savezničkih zrakoplova koji su tijekom 1943., 1944. i 1945. godine često bombardirali ciljeve na području NDH, a puno puta i sam grad Zagreb. Tako su svi muškarci obitelji Derganc dočekali u Zagrebu kraj rata kao vojnici Hrvatskih oružanih snaga.

Početkom svibnja 1945. godine, unatoč različitim, u historiografiji uglavnom dobro poznatim različitim planovima o obrani «Zvonimirove linije» i grada Zagreba te procjenama održivosti te obrane, državni poglavari i vlada NDH odlučuju o napuštanju Zagreba bez borbe, kako bi se poštedjelo civilno pučanstvo i izbjeglo potpuno razaranje grada. Odluka je uključivala povlačenje prema Austriji, ususret Zapadnim Saveznicima, jer oni, kako se mislilo, za razliku od partizana i Crvene armije, poštuju ratne zakone.

Pradjed Ivan, vjerojatno zbog godina, ali i zbog vojničkog iskustva, nije se povlačio, već je ostao u Zagrebu i dočekao partizane u svojoj kući. Kasnije će se po-

kazati da je to bila pametna odluka. Oko 250 000 pripadnika Hrvatskih oružanih snaga i približno jednak broj civila krenuo je u nepoznato. Zagreb je preplavljen hrvatskim izbjeglicama što bježe pred

Poručnik HOS-a Ivan Derganc
1945. godine

masovnim zločinima jugoslavenskih partizana, koji ne prave razliku između vojnika, civila, svećenika ili djece. Dne 6. svibnja 1945., s ostalim pripadnicima Hrvatskih oružanih snaga i civilima, kreću na put prema Austriji zajedno, Ivo, Slavek i

Vojna iskaznica vodnika Ivana Derganca

Rojnik HOS-a Vjekoslav Derganc
1944. godine

Božo Sabljak (1928.), Ivin šogor, koji je bio pripadnik Državne radne službe koja je pred kraj rata s Ustaškom obranom činila 18. Ustašku udarnu diviziju. Nakon više od tjedan hoda kroz Hrvatsku i Sloveniju, umora i borbi s partizanskim jedinicama koje su konstantno napadale kolone u povlačenju, negdje u blizini austrijske granice zarobljavaju ih partizani odnosno Jugoslavenska armija. Tako izmorene, partizani ih postrojavaju u četverored i gone ih natrag, prema nepoznatoj sudbini.

Tada je započeo njihov križni put.

S tisućama svojih suboraca kreću se u neprekidnim zarobljeničkim kolonama

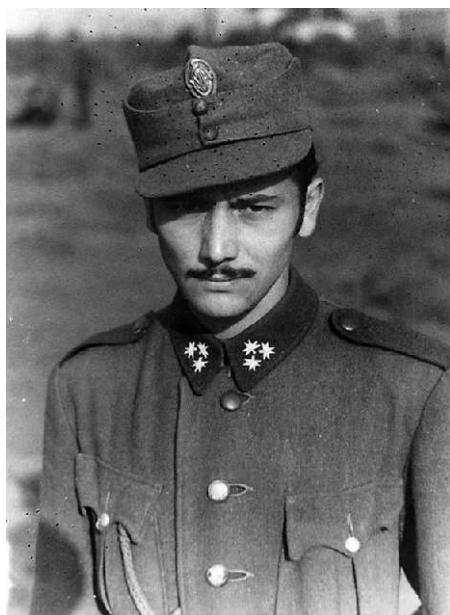
koje prate i sprovode partizani, koji ih muče na sve moguće načine. Hrane i vode nema, korak mora biti brz, a svako usporavanje ili izdvajanje iz četveroreda kažnjava se metkom. Kolone se namjerno sprovode kroz partizanska ili srpska sela, kako bi ih tamošnji stanovnici mogli dočekivati i premlaćivati dok prolaze kroz mjesto.

Ivo je, vjerojatno zbog slabih higijenskih uvjeta, ubrzo obolio od teške diženterije. Pošto je od umora i bolesti oslabio i nije više mogao hodati, molio je Slaveku i Božu da ga ostave pokraj puta i nastave dalje bez njega, ali oni to nisu htjeli, jer su čuli od ostalih u koloni da partizani takve odmah ubijaju. Većinu puta Božu ga je nosio i pridržavao, unatoč tome što je bio sedamnaestogodišnjak, jer bio je izrazito jake građe. Tako su sva trojica prisilnim maršem, uz žed, glad, humor i svakovrsno maltretiranje nekako uspjeli dopješaći do Zagreba. Slaveku su tu izdvojili iz kolone, pa je ostao u logoru na Kanalu. Za kratko vrijeme vratio se doma. Izvukao ga je otac, koji je vjerojatno, dočekavši partizane u Zagrebu, naletio ne nekog partizana koga je poznavao, jer je cijeli život bio djelatna vojna osoba.

Ivo i Božo nastavili su dalje, prema Velikoj Gorici. Kasnije su pričali kako nigdje, ni kroz jedno mjesto kroz koje su prolazili, nisu dobili batina kao od stanovništva u Velikoj Gorici, stopostotnomete hrvatskem naselju!. Djed Ivo je pričao da su ih za vrijeme prolaska kroz Sesvete ljudi, a posebno babe, tukli letvama netom iščupanim iz plota, s kojih su još virili

čavli. Kraj Križnog puta, toga prisilnog marša dugog 400 kilometara, bio je u Mrkonjić-gradu, gdje su zatvoreni u tamošnji logor. Muke koje su tamо prošli ne mogu se ni zamisliti. Polumrtvi su morali gaziti glinu za proizvodnju cigle.

Ivo se vratio doma nakon pet mjeseci doslovno polumrtav. Kad je došao pred svoju ženu, nije ga prepoznala. Danima je ležao u krevetu i bio je gotovo na samrti, a obitelj je pozvala i svećenika, jer su bili uvjereni kako ne će preživjeti. Ipak, preživio je. Od posljedica logora i maltretiranja cijeli je život bio stopostotni invalid,

Vodnik Ivan Derganc 1943.

koji bez štapa nije mogao hodati ni metra.

Pradjet Ivan koji je ostao kod kuće, sa mim čudom, nije imao većih problema, osim što je kao profesionalni vojnik ostao bez posla, jer nije bio podoban novim vlastima, a vjerojatno ni sam nije htio služiti onima koji mu sinove drže u logorima. Imao je sreće, uvezši u obzir da je tisuće vojnika koji su ostali u gradu pozvano da se prijave novim vlastima radi «evidencije», a od njih se gotovo nitko nije vratio.

Ne znam kad je Božo pušten iz logora, ali i on se živ vratio doma. Božina oca, mog pradjetu, **Milu Sabljaka**, koji je za vrijeme NDH bio vozač tramvaja, dakle civil, ubila je UDB-a 1952. godine u okolini Rijeke, dok je bio na terenskom radu. Božo je unatoč tome što su ga svi iz obitelji (zbog straha) odgovarali, uspio nakon godinu dana pronaći njegovo tijelo u jednoj jami blizu Rijeke, gdje su udbaši bacali svoje žrtve. Pokopan je na mirogoj-

Domoradnik Božo Sabljak 1945. (u sredini)

skom groblju uz savjet komunističkih vlasti – ne pitajte puno da ne završite k'o i on.

Brata ubijenog Mile Sabljaka, pukovnika HOS-a **Ivana Sabljaka**, pobočnika vojskovođe Slavka Kvaternika (i oca našega poznatog književnika **Tomislava Sabljaka**), partizani su ubili još 1945, nakon rata. On se nije povlačio prema Austriji, već je ostao u Hrvatskoj. Odveli su ga iz kuće i sudili mu pred Vojnim sudom II. Jugoslavenske armije Koče Popovića. U kući su oznaši dvanaest puta radili premetačinu. Ne zna se kamo je odveden, gdje je ubijen, a niti gdje mu je vječno počivalište.

Iako su svi članovi moje obitelji koje sam u ovome kratkom svjedočanstvu spomenuo, biliapsolutno nevini, to im nije

Časnički namjesnik PTS-a Rudolf Husnjak s obitelji 1943. godine

jaispričala mi je Slavekova žena **Ljerka** (rođena Husnjak). Ni njezina obitelj, na žalost, nije bila pošteđena: njezina oca **Rudolfa**, koji je bio časnički namjesnik Poglavnika tjelesnog zdruga, partizani su ubili negdje na Križnom putu (vjerojatno je strijeljan u Mariboru). Cijeli rat bio je u Zagrebu i radio u opskrbnom skladištu Pripremne bojne, a na terenu nikad nije bio, između ostalog i zbog problema sa žuči.

Nije bilo dovoljno što je obitelj u boli, strepnji i strahu uzaludno očekivala povratak oca i muža s Križnog puta, već su oznaši još mjesecima poslije rata svako malo upadali u kuću, maltretirali majku i dvoje djece, a iz kuće odnosili što su htjeli. Glavu kuće su razoružanog kukači i bez suda smaknuli, a njegova obitelj bila im je kriva što je živa. Teta

Ljerka ni danas ne zna gdje leže kosti njezina oca...

*

Ovaj tekst posvećujem Boži Sabljaku, bez čije hrabrosti i snage moj djed Ivo ne bi preživio Križni put. •

POLNOČKA

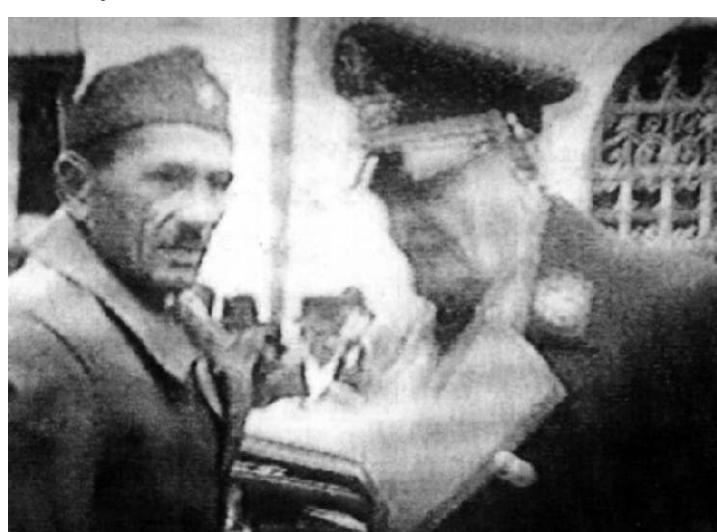
*Okna se žare ko bezbrojne oči,
Na hrastovu stolu tkanica bijela.
Brdo kolača, prepuna zdjela.
Mir svatko želi u toj svetoj noći.*

*Blista inje na mjesecu sjaju.
Krovovi i grane kao iz priče!
Zvona sva zvone. Povorka se miče,
a modre sjene trepere po kraju.*

*Povorka duga, ko lanac od zlata,
do kamene crkve polako se kreće.
Toranj svjetluca, orgulje ječe,
dok zvonar otvara željezna vrata.*

*Svatko donosi pred jaslice želje,
a mali Isus mu ih dariva.
Na svakom se licu žari veselje,
što vjera je naša još uvijek živa.*

Višnja SEVER

Pukovnik Ivan Sabljak u društvu vojskovođe Slavka Kvaternika

DOKUMENTI O JUGOKOMUNISTIČKOM DIKTATORU TITU

(Pero Simić - Zvonimir Despot: "Tito strogov povjerljivo", Zagreb, 2010, 591 str.)

Nakon dokumentarnih knjiga **Pere Simića** *Tito fenomen stoljeća* i **Zvonimira Despota** *Tito - tajne vladara*, objelodanjениh tijekom prošle godine, svjetlo dana ugledala je 2010. i treća knjiga s brojnim arhivskim dokumentima o jugoslavenskom komunističkom diktatoru **Josipu Brozu Titu**, pod naslovom *Tito strogov povjerljivo*, dvojice spomenutih auktora. U sljedećim rečenicama iznijet će sažeti prikaz najupečatljivijih dijelova te knjige.

Iz oko 250 reprezentativnih arhivskih dokumenata uvrštenih u knjigu, čitatelj može saznati da Tito nije radio volonterski, to jest da je neistina da „Tito nije imao plaću jer mu nije trebala, kad je imao sve što je htio“, kako je to komunistička promidžba njegovim *ovcama* servirala. Titovi prihodi, u olovnim vremenima jugokomunističkog mraka i jednoumlja, bili su strogovo čuvana državna tajna. Prvi dokument o diktatorovim primanjima jest odluka tzv. Savezne skupštine, od 30. lipnja 1963., kojom je utvrđena Titova mjesecačna plaća, te „pokriće troškova rezentacije“. U „komunističkom duhu“, istom odlukom utvrđeno je da se „za ove naknade ne plaćaju doprinosi, porezi i druge dadžbine“. I prije spomenute odluke, Tito je, uz veliku plaću, dobivao višestruko veća primanja kroz tzv. reprezentaciju. Diktator je dobivao mjesечно dvije plaće: osnovnu i položajnu, koja je bila četiri puta veća od osnovne plaće. Plaće su mu stalno povećavane, kao i dječji doplatci. Dvije plaće su mu spojene 1958. u znatno veću.

Osim dodataka na "ordene", obilnih deviznih dnevnicima koje su stalno uvećavane, jugoslavenski je autokrat neprestance od inozemnih, i napose tuzemnih nakladnika, primao velike auktorske honorare. Knjige i govore uglavnom su mu pisali službenici, a diktator je ubirao novac od honorarâ, koji su bili znatno veći od njegove plaće. Ubirao je također velike prihode od konjušnica i farmi u: Beogradu, Karađorđevu, Han Pijesku, Đakovu,

Piše:

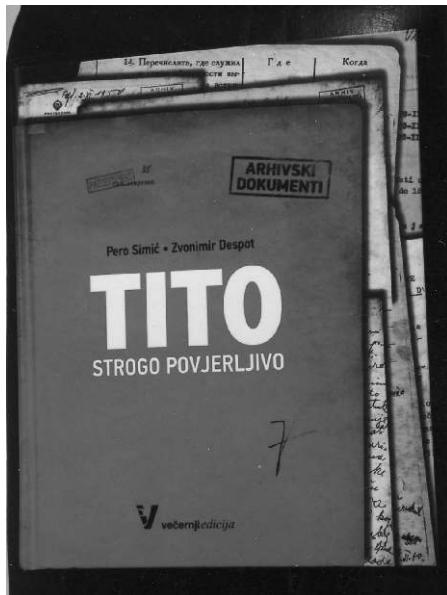
Ivica KARAMATIĆ

Sinju i na Brijunima. Kako bi mu se dodvorili, jugonakladnici su mu isplaćivali honorare čak i za priče i pjesme o Titu, što su objelodanjivane u pučkoškolskim početnicama i udžbenicima. Nu, bez očnog diktatoru je novaca vazda bilo malo pa je, uz dječji doplatak za sina **Aleksandra**, više od desetljeće i pol, naravno bez za-

Tito i njegovi najbliži suradnici tajili su stožerni ratni cilj, sadržan u osvajanju vlasti pod svaku cijenu, šireći vazda istu parolu: "kako zemlju treba oslobođiti od okupatora", to jest da KPJ "nema drugih namera".

KPJ je 1941. otvoreno surađivala s četnicima, a jugokomunisti su skrivali vlastita izvorna gledišta i o Crkvi, pa je članovima KPJ 1941. bilo nalagano da se u selima prije objeda "krste i čitaju molitve". U ožujku 1943. pretpostavke o iskrcavanju zapadnih saveznika na hrvatsku obalu Jadranskog mora dosegnule su vrhunac. Bojeći se kako bi možebitni dolazak Angloamerikanaca mogao ojačati četnički pokret **Draže Mihailovića**, Tito je Nijemcima ponudio sporazum o suradnji. Razgovori između Nijemaca i partizanskog izaslanstva vođeni su 11. ožujka 1943. u stožeru zapovjednika 717. pješačke njemačke divizije generala Benignusa Dippolda u Gornjem Vakufu. S partizanske strane u rečenim pregovorima sudjelovali su njihovi visoki predstavnici: član Politbiroa CK KPJ **Milovan Đilas**, zapovjednik 1. proleterske divizije **Koča Popović** i Titov obavještajac **Vladimir Velebit**. U partizanskoj ponudi sporazuma s Nijemcima o strateškom partnerstvu, od 11. ožujka 1943., izvorno napisanoj na njemačkim jezikom, između inoga je stajalo: „Zapovjedništvo NOVJ drži: a) da u danom položaju nema razloga da njemačka vojska poduzme ratne operacije protiv NOVJ, i to s obzirom na položaj, na protivnike, kao i interese jedne i druge strane. Prema tomu, bilo bi u obostranom interesu da se neprijateljstva obustave. U vezi s tim, njemačko zapovjedništvo i ovo izaslanstvo trebali bi dati svoje prijedloge o možebitnom području i o pravcima privrednih i drugih interesa; b) NOVJ drži četnike svojim glavnim neprijateljima. Za vrijeme trajanja pregovora o svim ovim točkama predlažemo prekid ratnih operacija njemačkih postrojbi i trupa NOVJ.“

O razgovorima u Gornjem Vakufu odmah su obaviješteni njemački opunomo-

konskog pokrića, dobivao i dječji doplatak za dvoje djece svoga živućeg sina **Žarka: Joška i Zlatiku** - sve do 1. svibnja 1965.

"Najveću", premda uistinu prividnu kontroverzu za neupućene (a takvih nažlost nije malo), glede navodnog tzv. antifašizma Josipa Broza Tita i jugopartizana, rasvjetljuje upravo knjiga *Tito strogov povjerljivo*. I u tzv. antifašističkoj borbi Tita je prvotno zanimalo dolazak na vlast. A da taj cilj opravdava svaki postupak, bjelodano svjedoči njegova zapovijed 1943., da se partizani ne bore protiv Nijemaca, nego samo protiv četnika. Tito je **Hitleru** otvoreno nudio suradnju i bio je pripravan napasti i Engleze, samo da dogradi vlast.

Josip Broz i Aleksandar Ranković na dočeku Nove godine

ćeni general u Zagrebu **Edmund Glaise von Horstenau** i general **Alexander Löhr**, njemački zapovjednik Jugoistoka. U rečenoj njemačkoj obavijesti, između inoga, stoji da „partizani izjavljuju da se ne bore protiv hrvatske države (bjelodanu partizansku laž podcertao I. K.), i ni u kom slučaju protiv Nijemaca, već isključivo protiv četnika“ te da su „spremni da s oružjem u ruci istupe protiv svakog neprijatelja na kojeg mi ukažemo, pa isto tako i protiv Engleza prilikom iskrcavanja“. Razgovori su nastavljeni 23. i 24. ožujka 1943. u Zagrebu. O njima je između ostalog Vladimir Velebit 31. ožujka 1943. u stožeru 718. njemačke divizije u Sarajevu pismeno izjavio: "Mi smo mišljenja, a to nam je neslužbeno stavljen do znanja, da Nijemci nemaju nikakvih teritorijalnih pretenzija na područja bivše Jugoslavije, nego da u sadašnje vrijeme imaju samo strategijske i privredne, a možebitno i političke interese. Prema tomu, oni će posvjšetku rata napustiti zemlju. Mi sa našim narodnooslobodilačkim pokretom težimo stvoriti slobodnu Jugoslaviju u kojoj će sva slavenska plemena imati sva prava i u kojoj ne će vladati samo Srbi (i ovu partizansku izmišljotinu podcertao I. K.). Zbog toga u nacionalnom četničkom pokretu mi vidimo našeg najvećeg i najopasnijeg neprijatelja, budući da oni teže stvaranju Velike Srbije, a nas da istisnu. Pod takvim okolnostima mi nemamo više nikakvog povoda da se borimo protiv njemačke vojske, niti da nanosimo štete njemačkim interesima u cijeloj zemlji, bili

oni vojne ili privredne naravi, a također i interesima prometa. Mi ne tražimo nikakvu protuuslugu. Treba nam samo dati priliku da se borimo protiv četnika..."

Tih dana, potvrđujući blagonaklonost ponudi obustavljanja neprijateljstva s njemačkim postrojbama, Tito je 29. ožujka 1943. glavnom partijskom opunomoćeniku za BiH **Isi Jovanoviću** naložio da je "najvažniji zadatok sada uništiti četnike Draže Mihailovića" te mu izričito zapovjedio "da se partizani u istočnoj Bosni ne sukobljavaju sa Nemcima i ne poduzimaju protiv njih nikakve akcije". Nije razvidno kako bi se njemačko-partizanski pregovori okončali, da ih nisu od-

bacili Hitler i **Staljin**. Preko njemačkog ministra vanjskih poslova **Joachima von Ribbentropa**, Hitler je 29. ožujka 1943. izričito zapovjedio njemačkom poslaniku u Zagrebu **Siegfriedu Kascheu** da se "ubuduće izdrži od svih izravnih ili neizravnih pregovora s odnetnicima". A preko svoga ovlaštenog predstavnika Staljin je ukorio Tita zbog otvaranja pregovora s Wehrmachtom: „U čemu je stvar? (...) Vodi se žestoki rat sa okupatorom i najednom dolazi do odnosa između Vas i Nemaca...“

Knjiga *Tito strogo povjerljivo*, osim spomenutih činjenica, razotkriva druge smisljene partizanske laži. Prva plasirana jugokomunistička neistina govori da se tzv. Radio „Slobodna Jugoslavija“ navodno emitirao u Bosni, a ne iz SSSR-a. Osim rečenoga, jugopartizani su dugo tajili podatak da je u Staljinovo invaziji na Srbiju, u listopadu 1944., sudjelovalo više sovjetskih vojnika od sveukupnog broja jugopartizana.

Sadržaj Simićeve i Despotove dokumentarne knjige razotkriva nam k tomu pojedinosti oko velike neugodnosti što se dogodila Titu kad je izgubio 1973. kampanju za Nobelovu nagradu za mir, premda njegova kandidatura za tu prestižnu nagradu nije samo apsurdna, već predstavlja besprimjeran bezobrazluk i čudoredni ponor onoga vremena, kad se jedan besprizorni megaubožica uopće natječe za Nobelovu nagradu za mir. Ovaj moralno sramotan pothvat, iz dodvorničkih pobu-

Tito s visokim dužnosnicima UDB-e

da, pokrenuli su 30. svibnja 1972. članovi tzv. kolegija Saveznog sekretarijata za vanjske poslove SFRJ. Unatoč zauzetom lobiranju SSVP-a, diljem svijeta, Titovu kandidaturu za Nobelovu nagradu za mir nisu podržali brojni svjetski dužnosnici na koje su "drugovi" računali: **Willy Brandt, Indira Gandhi, U Tant, Tage Erlander, Pietro Nenni, Urho Kanonen, car Haile Selasie, Otto Krag, Naum Goldman...** Naposljetku, komunistički krvnik Tito nije primio 1973. Nobelovu nagradu za mir, već su ju dobili državni tajnik SAD-a **Henry Kissinger** i vijetnamski ministar vanjskih poslova **Le Duc Thou.**

Knjiga *Tito stogo povjerljivo*, između inoga, širem općinstvu podastire diktatorov razgovor s njegovim "biografom" **Vladimirom Dedijerom** 1. studenoga 1978. u Igalu. Glede protjerivanja njemačkog stanovništva iz Jugoslavije, Tito je tada izjavio: *"Meni se 'Princ Eugen' divizija popela na vrh glave. I zato sam ja bio poslije da se Nijemci protjeraju, da ne budemo više imali s njima glavobolje. (...) Gdje god je bila velika bitka, tu su bili oni. A divizija 'Princ Eugen' uvijek je imala 18.000."* U istom razgovoru diktator se verbalno obrušio na svoga negdašnjeg najbližeg suradnika Đilasa, kog je okarakterizirao, i ne htijući, sebi istovjetno amoralnom osobom: *"To je bio gadan čovjek, krut. (...) On je sam ubijao. Pred mojim očima je ubio seljaka..."*

Demonološko-autokratsku školu podkazivačkog smjera, s praktičnom nastavom, Tito je izuzeo kod "velikog vođe" Staljina u Moskvi, čineći velika zlodjela pod ilegalnim imenom „Valter“. Usvojena mračna umijeća u kolijevci komunizma Tito će obilato primjenjivati u crnoj olovnoj jugozbilji gotovo četiri desetljeća, a u ideologisko-metodološkom pogledu nikada se neće udaljiti od Staljina i boljevizma. Dok su "naši narodi i narodnosti" u poraću Drugoga svjetskog rata životarili na rubu gladi, uobraženi egocentrik Tito bogato je darivao Staljina i najbližu brojnu rodbinu sovjetske komunističke klike.

Povjesno je neprijeporno da je Tito, uz veliku Staljinovu pomoć ostvario svoj temeljni ratni cilj sadržan u osvajanju vlasti. Poslije dolaska na vlast, Tito se zaklinao na vječno priateljstvo s "bratskim narodima Sovjetskog Saveza", iako je rečena vječnost trajala svega nekoliko godina. Staljin je 1948. Titu rekao: "Ne!" (a ne Tito Staljinu nap. I. K.), što će polučiti još veću gospodarsko-socijalnu krizu u komunističkoj Jugoslaviji, jer je ostala bez pomoći SSSR-a. Stoga je jugoslavenski komunistički diktator bio prisiljen politički se zaokrenuti prema Americi i potom Velikoj Britaniji, premda je u biti ostao kruti komunist i okrutni vlastodržac, što će politički zatvorenici na Golomu i inim komunističkim kazamatima najbolje osjetiti na vlastitoj koži.

Naposljetku, umjesto podrobna zaključka "o liku i delu druga Tita", slobodan sam podvući sljedeće: Bez obzira na ovozemnu (ne)prosudbu o Titu, kao jednomu od vodećih svjetskih megabojica u 20. stoljeću, hohštapler Broz neće moći izbjegći ključno sučeljavanje s pravednim i konačnim Božjim sudom te će pred Svevidećim Bogom morati odgovarati za, uz ine brojne žrtve, više stotina tisuća hladnokrvno smaknutih hrvatskih vojnika i pogotovo posve nevinoga našeg civilnog stanovništva, napose zlosretne 1945., poslije brutalnog sloma Nezavisne Države Hrvatske.♦

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA (Zagreb, Vojnovićeva 15)

POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. - svi brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	50,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. - svi brojevi časopisa (1-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 4 CD-a	200,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. - svi brojevi časopisa (brojevi 130-165) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja (staro izdanje) - 1 CD	30,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997. i 1998.-2002. - svi brojevi časopisa (brojevi 1-129) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 2 CD-a	60,00 kn
Ivo BJELOKOSIĆ: <i>Svećenik matični broj St. Grad. 2019</i> HDPZ Podružnica Dubrovnik, 2002.	80,00 kn
Kaja PEREKOVIĆ: <i>Naše robijanje</i> , RINAZ Rijeka, HDPZ Zagreb, 2004.	150,00 kn
Skupina autora: <i>Hrvatske žene u okovima i pjesmi</i> , Riječki nakladni zavod Rijeka, 1997.	80,00 kn
Bruno ZORIĆ: <i>Svetlo i sjene (pjesme)</i> , HDPZ Podružnica Zadar, 2000.	40,00 kn
Slavko MILETIĆ: <i>Za dostojanstvo i slobodu</i> , HDPZ Mostar, 2006.	80,00 kn
Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji , Izd. HDPZ - Podružnica Karlovac, 2007., tvrdi uvez, 450 str.	140,00 kn
Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraču , Izd. HDPZ - Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, 2007., tvrdi uvez	150,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>Dr. Niko Koprića gradonačelnik Dubrovnika, žrtva i mučenik sa Dakse</i> , HDPZ-Podružnica Dubrovnik, 2009., 72 str.	50,00 kn
Mijo JURIĆ: <i>Osamnaesto proljeće (Uspomene na godine tamnavanja)</i> , HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2009., tvrdi uvez, 312 str.	100,00 kn
Prilozi za povijest Domovinskog rata u Đakovu i Đakovštini , prir. Ivo Tubanović, Igor Švraka, Pero Šola, Dragutin Hajnić, Zorica Balog, Maja Majbaum i Sanja Rogoz-Šola, izd. Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora Ogranak Đakovo i HDPZ Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 528 stranica	150,00 kn
Žrtve Drugoga svjetskog rata, porača i Domovinskog rata na području župa Dobretići, Jajce, Koričani, Ključ, Liskovica, Podmilače i Varcar Vakuf – Mrkonjić Grad , prir. Ivo Tubanović, Stipo Pišić, Ivo Aščić, Mirko Blažević, Mara Crnoja, Zdravko Žunić i Branko Bungić, izd. 2B multimediaPrint, Nova Bila, 456 stranica, tvrdi uvez	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih zatvorenika</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, broširano, 302 str.	100,00 kn
Božidar Božo KOVAČEVIĆ: <i>Križni put dugačak pet godina 1945. – 1950. (Svjedočenje o vremenu)</i> , HDPZ - Podružnica Karlovac, broširano, 103 str.	40,00 kn
Vjeko Božo JARAK: <i>Iz biblijske povijesti. Vječne pouke Knjige nad knjigama</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2010., 220 str.	80,00 kn
Tomislav JONJIĆ: <i>Hrvatski nacionalizam i europske integracije</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2008., broširano, 215 str.	100,00 kn
SLAVKO RADIČEVIĆ: <i>Tri zla dvadesetog stoljeća na tlu Hrvatske</i> , Vlastita naklada – sunakladnici; HDPZ i HDPZ Podružnica Rijeka 2010., tvrdi uvez, 351 str.	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Lepoglava, mučilište i gubilište hrvatskih političkih osudenika</i> , drugo, dop. i proš. izdanje, HDPZ, Dubrovnik, 2010., broširano, 304 str.	100,00 kn
Dinko JONJIĆ: <i>Goli na Golom otoku: od imotske gimnazije do Golog otoka</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2010., 448 str.	100,00 kn

•

PODRUŽNICA VARAŽDIN - DAROVI ZA ZVONO U STAROJ GRADIŠKI

Branka	Šargač	Varaždin	500.00
Ljubomir	Brdar	Varaždin	50.00
Gabrijel	Bunta	N. Marof	50.00
Tomo	Cvilk	N. Marof	200.00
Božo	Ilić	Varaždin	100.00
Ivo	Ivkić	Varaždin	100.00
Stjepan	Klobučarić	Čakovec	50.00
Albin	Kokot	Lovrečan	50.00
Boris	Kovačić	Varaždin	100.00
Slavko	Kranjčec	Ludbreg	50.00
Branko	Lazar	Klenovnik	50.00
Marko	Majhen	Gornje Vratno	50.00
Josip	Maruševec	Varaždin	200.00
Zlatko	Mubrin	Varaždin	50.00
Danijel	Novosel	Varaždin	100.00
Stjepan	Novosel	Varaždin	50.00
Alfred	Obranić	Varaždin	200.00
Bosiljka	Paska	Varaždin	400.00
Ivan	Plantak	Tužno	50.00
Miljenko	Počakal	Varaždin	100.00
Josip	Rušec-Gjurin	Maruševec	50.00
Josip	Serec	Nedelišće	150.00
Ivan	Slavetić	Var. Toplice	50.00
Vjekoslav	Vrbanec	Maruševec	50.00
Marija	Cirković	Varaždin	100.00
Zita	Crnčić	Mali Bukovec	30.00
Angjelika	Cvrtila	Maruševec	50.00
Ana	Hercezi	Novi Marof	50.00
Nadica	Hradel	Čakovec	100.00
Milka	Karlovčec	Sv. Martin na Muri	50.00
Blaženka	Knezoci	Varaždin	50.00
Štefica	Koštarić	Čukovec	100.00
Alojz	Kovačić	Štrigova	50.00
Angjela	Kovačić	Vrbanovec	50.00
Slava	Loborec	Novi Marof	50.00
Stjepan	Marciuš	Čakovec	50.00
Cvita	Moharić	Čakovec	50.00
Silvestra	Pongrac	Dubrava Križovljanska	50.00
Terezija	Sabolić	Čakovec	50.00
		ukupno	3,680.00

POZIV NA SURADNJU

Godinama smo pozivali hrvatske političke uznike da svoja sjećanja zabilježe i pošalju nam radi objavlјivanja. Odziv je, nažalost, razmjerno mali: velika većina i dalje kani svoje uspomene odnijeti na onaj svijet, vjerojatno ne shvaćajući da time čine veliku uslugu ideolozima jugoslavenstva i komunizma. Zato **ponovno pozivamo: napišite i objavite svoja sjećanja te na taj način omogućite mlađim naraštajima i budućim povjesničarima da ispravno ocijene pravi položaj Hrvata u Jugoslaviji!**

POBIJENI HRVATSKI POLITIČKI UZNICI - MOLIMO POMOĆ I SURADNJU -

Znatan je broj hrvatskih političkih uznika u prvoj i drugoj Jugoslaviji svojim životom platilo borbu za hrvatsku državu: ubijeni su na izdržavanju kazne ili su uslijed te kazne brzo skončali. Većina njih je danas potpuno zaboravljena, a praktično po nikomu od njih ne zovu se ulice, ustanove, škole...

Komu danas nešto znači ime Anđelka Capeka ili Marijana Hrvoja, Tomislava Vidovića ili Tome Dumančića? A radi se o ljudima koji su pali, da bismo mi mogli živjeti u slobodi!

Nasuprot tomu, brojne institucije i javni prostori nose imena po njihovim intelektualnim ili stvarnim egzekutorima. To jasno govori o stanju u Hrvatskoj.

Pokušajmo to promijeniti! Pokušajmo održavati svijest o našim sunarodnjacima i suborcima koji su platili najskuplju cijenu za hrvatsku slobodu i državno neovisnost!

Uredništvo *Političkog zatvorenika* želi u svakome idućem broju bar po jednu stranicu posvetiti ubijenim i umorenim hrvatskim političkim uznicima. Radi toga pozivamo njihove obitelji, prijatelje, rodbinu i suborce, da nam dostave fotografije i osnovne podatke o njima. Fotografije na zahtjev vraćamo! Zahvaljujemo na suradnji i pomoći!

U SPOMEN

IVAN PERNAR

Rođen 6. ožujka 1927. godine u Samoboru. Poslije Bleiburga i Križnog puta odrobijao tri godine u Staroj Gradiški.

Umro je 1. prosinca 2010.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

**HDPZ Podružnica Zagreb
Časnički klub 242**

U SPOMEN

Prim. dr. ŽELJKO MATAGIĆ

2. travnja 1926. – 22. studenoga 2010.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Sisak

IN DIESER AUSGABE

Teilt das kroatische Volk euphorische Annäherung zwischen der kroatischen und serbischen politischen Elite, die so genannte internationale Gemeinschaft so sehr erfreut? Tragen die zu häufigeren Treffen der Präsidenten der beiden Staaten, die sich im Jahre 2010 offiziell viermal trafen, in der Tat einer Aufhebung der Folgen serbischer Aggression gegen Kroatien, bei? Darf Kroatien vergessen, dass sich unter ihrer Hoheitsgewalt noch immer 14 000 Hektar fruchtbaren Landes auf dem Ostufer der Donau nicht befinden? Hat die offizielle kroatische Politik das Recht die Tatsache zu ignorieren, dass das amtliche Serbien, während es sich scheinbar mit Kroatien und Bosnien-Herzegowina befriedet, gleichzeitig die Republika Srpska und serbischen imperialistischen Tendenzen in Bosnien-Herzegowina stark unterstützt? Ist es möglich zu erwarten, dass eine solche kroato-serbische Annäherung eines Teiles der politischen Eliten ohne Auswirkungen auf die Stimmung der bosnisch-muslimischen Gemeinschaft in Bosnien, die die Mehrheit der kroatisch-bosniakischen Föderation in Bosnien und Herzegowina darstellt, bleibt? Hat das offizielle Zagreb vergessen, dass die so genannte Normalisierung der Beziehungen zwischen Kroatien und Serbien ein Argument ist, dass dem offiziellen Belgrad in dem Verfahren über die kroatische Klage wegen Völkermord vor dem Internationalen Gerichtshof dient? Welche Rolle haben alle diesen Treffen in den Plänen der Wiederaufbau der ehemaligen jugoslawischen Gemeinschaft unter den Namen "Jugosphäre" bzw. "Westbalkan"?

Dies sind Fragen, die in ihren Schriften, in dieser Ausgabe, stellen **prof. Dr. Slobodan Lang, Josip Ljubomir Brdar** und **Ante Katić**. Wegen Missachtung der Opfer von Vukovar verurteilt Dr. Lang in seinem offenen Brief an kroatischen Präsidenten, **Ivo Josipović**, scharf die Begegnung der beiden Präsidenten. Ljubomir Brdar analysiert die Auswirkungen des offiziellen Empfangs für Tadić und seine Begleitung in Zagreb, wo sind Gestalten erschien die das ehemalige Jugoslawien offen symbolisieren. Ante Katić befasst sich vor allem mit der falsch verstandenen kroatischen Interessen in Bosnien und Herzegowina im Lichte der scheinbaren kroatisch-serbischen Annäherung.

Unabhängig von ihrer zum Teil unterschiedlichen Ausgangspunkten, ihre Schlussfolgerungen sind einheitlich: Kroatien war Opfer der großserbischen Aggression deren Folgen noch lange nicht saniert sind, keines der strategischen Schritte der serbischen Politik zeigte in den letzten zehn Jahren, dass Serbien auf ihre imperialistischen Pläne, die theoretisch vor mehr als eineinhalb Jahrhunderen formuliert sind, verzichtet hat. Parallel dazu zieht die kroatische Regierung, die sich an der Macht durch die Koalition mit der serbischen Minderheit hält, eine Reihe von Zügen die Teile der kroatischen Öffentlichkeit radikalisieren können. Kurz gesagt, die kroatische Politik in dem Bemühen, die Gunst der sogenannten internationalen Gemeinschaft zu erreichen, riskiert Missfallen der Kroaten in Kroatien und Verschlechterung der Beziehungen der Kroaten in Bosnien mit den Bosniaken-Muslimen. Eine wichtige Konsequenz dieser Politik ist es, die Stärkung der internationalen Position Serbiens, das vom Land-Agressor, dessen imperialistischen Ambitionen erst NATO-Angriff unterbrach, zu scheinbar seriösen und konstruktiven Faktor wird.

*

Zu gleichen Mosaik passt eine der jüngsten Zeitungsgezänke der serbisch-jugoslawischen Journalisten **Miroslav Lazanski** und kroatisch-jugoslawischen Journalistin **Jelena Lovrić**. Die Letztere gibt sich heute in der kroatischen Öffentlichkeit als prominente Unterstützerin der Demokratie und der Menschen-

rechte sowie als ein der Edelfeder der "Linken" aus. Doch ihr ehemaliger Kollege aus der gemeinsamen Redaktion der Wochenzeitung „Danas“, erinnert daran, dass sie sogar 1990-91 die bedeutendste Vertraute des Zentralkomitees der Kommunistischen Partei war und dass sie Mitte 1991, um die Prozesse der Demokratisierung und den Zusammenbruch des kommunistischen Jugoslawien zu verhindern, die bewaffnete Intervention der so genannten Jugoslawischen Volksarmee forderte. In der Tat, die Umwandlung von Jelena Lovrić ist paradigmatische Schicksal der meisten heutigen „Erstkämpfer der Demokratie“ und „Liberalen“: Die überwiegende Mehrheit von ihnen waren prominente kommunistische Ulanen.

*

Neben Fortsetzung der Gefängnisserinnerungen von **Dinko Jonjić** veröffentlichen wir in dieser Ausgabe den Text von **Darko Derganc** über das Schicksal seiner Familie und einer Reihe von Dokumenten über die Tätigkeit des jugoslawischen Geheimdienstes und seiner "inoffizieller Mitarbeiter", die **Ivan Vukić** vorbereitet hat. Ein großer Teil der kroatischen Öffentlichkeit hat leider vergessen, dass sie in diesem System, bis 1990 gelebt haben und dass heute angebliche "Liberalen", "Kämpfer für Menschenrechte" und "Demokraten" alles machen um den verbrecherischen Charakter der kommunistischen Systems für immer aus dem kollektiven Gedächtnis zu löschen. •

Buje

IN THIS ISSUE

Is the Croat nation that euphoric about the Croatian and Serbian political elites getting closer, which is wholeheartedly welcomed by the so called international community? Do the frequent meetings of the two states' presidents – in 2010 they had four official meetings – contribute to the annulling of the consequences of the recent Greater-Serbian aggression against Croatia? Could Croatia forget that 14,000 hectares of fertile land on the eastern bank of the Danube River is still not under its control? Does the official Croatian policy have the right to ignore the fact that the official Serbia, while making ostensible peace with Croatia and Bosnia and Herzegovina, strongly supports Republika Srpska and Serb imperialistic tendencies in BiH? Can one expect that such Croat-Serb bonding of parts of the political elites will bring about no repercussions among the Bosnian-Muslim community in BiH, which represents the majority in the Croat-Bosniak Federation of BiH? Has Zagreb forgotten that the so-called normalisation of relations between Croatia and Serbia has been an argument used by Belgrade in the proceedings following Croatia's complaint for genocide at the International Court of Justice? What is the role of all those meetings in the plans to restore the former Yugoslav community called "Yugosphere" or "West Balkans"?

These are the issues addressed by **Prof. Dr. Slobodan Lang, Josip Ljubomir Brdar and Ante Katić** in their texts published in this issue. In his open letter to the President of Croatia **Ivo Josipović**, Dr. Lang strongly condemns the meetings of the two presidents, which ignore the victims of Vukovar. Brdar analyses the implications of Josipović's official reception for Tadić and his entourage in Zagreb, where appeared the characters who openly symbolise the former Yugoslavia. Katić particularly deals with the misunderstood Croat interests in BiH in light of ostensible Croat-Serb bonding.

Regardless of somewhat different starting points they agree in their conclusions:

Croatia was a victim of Greater-Serbian aggression, whose consequences are not even closely erased; none of the Serbian policy's strategic moves in the last ten years shows that Serbia gives up its imperialistic plans, which were theoretically formulated more than a century and half ago. Along with that, Croatian Government, which is in power owing to the coalition with the Serb minority, makes a number of moves, which may radicalise

ists. However, her former colleague from their editor's office in the "Danas" weekly magazine recalls that in 1990-91 she was the most prominent confidant of the Communist Party Central Committee, and in mid 1991 she called for armed intervention of the so-called Yugoslav People's Army in order to hinder the processes of democratisation and the disintegration of the communist Yugoslavia. In fact, the transformation of Jelena Lovrić is a para-

Klobuk

parts of Croatia's public. In short, Croatian policy, in the attempts to ingratiate the so-called international community, risks dissatisfaction of Croats in the Republic of Croatia and deterioration of BiH Croats with Bosniaks-Muslims. A significant consequence of such policy is strengthening of Serbia's international position: an aggressor state, whose imperialistic aspirations could only be suppressed by NATO attack, is becoming an ostensibly respected and constructive factor.

*

A part of the same mosaic is the recent newspaper squabble between Serbian-Yugoslav journalist **Miroslav Lazanski** and Croat-Yugoslav journalist **Jelena Lovrić**. The latter is now perceived in the Croatian public as a prominent advocate of democracy and human rights, and one of the most prominent "leftist" journal-

digm of the destinies of a vast majority of today's "pioneer fighters for democracy" and "liberals": most of them were prominent communist troopers.

*

Along the continued **Dinko Jonjić**'s memories of the days in prison, in this issue we also publish the text written by **Darko Derganc** about his family's destiny, and a number of documents about the activities of the Yugoslav intelligence service and its "unofficial associates", prepared by **Ivan Vukić**. Unfortunately, most of the Croatian public has forgotten that they lived in that system until 1990; and today's ostensible "liberals", "human rights activists" and "democrats" are working very hard in order to erase for good the criminal character of the communist order from the collective memory.♦

P r i j e p i s

Karlobag, 5. 5. 1971. god.

I N F O R M A C I J A

o ravnim negativnim ispadima od strane pojedinaca

1. Nagdje u prvom mjesecu 1971. godine u selu Ledeniku u kući Miletić Jadre, (sada na odsluženju kadrovskog vojnog roka u JNA) pjevane proustaške pjesme kao na primjer: "Mi Hrvati ne pijemo vina, nego krvi kurvina Srbina". Pjevali su Miletić Jadre, Prpić Ivan sin Marka, Miletić Jure sin Jose zv. "Čeno", a bilo je prisutno i nekoliko djece.
2. Ista ova lica su tih dana kritikovali Tomljenović Nikolu, sin Mate iz Ledenika, radi toga što se on navodno vjerio nekom Srpskinjom, govoreći mu da je iznevjerio Hrvate i kako se samo može i zamisliti ženiti Srpskinju.
3. Oko Nove godine u hotelu u Karlobagu, brat od Devčić Srećko, radnika u prodavaonici "Plodine" u Karlobagu, koji je posorac, zovu ga Medo, među više svojih istomiljenika pjeva pjesmu, koja je gore navedena. Ovo lice sada je na stranom brodu, a otisao je odmah poslije Nove godine.
4. Sredinom marta o.g. Barić Tome, zv. Tomja, iz Barić Drage, živi u Rijeci govorit: "Ako nas napadnu Rusi, branimo se svim sredstvima, a ako nas napadnu Amerikanci, dignimo obe ruke u vis, jer su nam oni dobro došli". Prisutan Karas Pajina, bivši službenik UP.
5. 25.IV 1971. godine u hotelu u Karlobagu, Barić Marko iz Barić Drage, vlasnik broda "Vala Martićića" među više svojih istomiljenika, pjeva: "Bježite Srbi preko Drine, tjeraju vas naše karabine", natim nešto o banu Jelačiću "Ustaj bane Hrvatske te zove". Ovo je još u provjeri radi podnašanja prijave jer postoje elementi gonjenja.
6. 23. II 1971. godine Devčić Srećko, prodavač u prodavaonici "Plodine" u Karlobagu, kritikuje Miku Baćida zv. Špučoma, zašto se on drži sa milicionarima, koji su Srbi. Informator ostaje u konspiraciji, jer ovo Miku nije pričao milicionarima nego drugim licima.
7. 21.III 1971. godine Miletić Joso, zv. Čeno, čiji je sin posmenut pod tačkom jedan, u razgovoru sa jednim građaninom iz Karlobaga, govoriti da gradi kuću nekom "Vlahu" (misli na Pogrnilović Milu). Iatom prilikom nešto govoriti "ne kaže ne

nedjelja, nego nedjelja" (ova informacija smatram, nije toliko ni važna, jer je takav primorski govor).

8. U III. mjesecu o.g. Žegota Žarko iz Gradačca, inače članđinac, nalazeći se u kući Jurišić Kajice (Bracine) vidjevši Titovu sliku na zidu govorи: "Tko je ovaj čovjek ovjde, zašto će ti to, bolje skinи to pa stavi nekog drugog".
9. 28. IV 1971. godine u hotelu u Karlobagu: Srećko Devđić, Šarić Marko, Šarić Dragan i još neka lica iz Karlobaga, pjevaju među više gostiju pjesme "Ustaj Banu Hrvatska te zove", "Nema junaka, nema Hrvata, kao što je bio Jelačić ban", zatim još su nešto pjevali i u pjesmi spominju Srbe i Hrvate, ali sadržaj nije tačno utvrđen.
10. 2. V 1971. godine Novčić Vladimir iz Zagreba, sada privremeno radi na izgradnji vikendice u Karlobagu, priča u Karlobagu, kako je prilikom nogometnog susreta između Dinama i Partizana, čuo najljepšu pjesmu, a ona glasi: "Kika pada Srbija propada, bura piri Hrvatska se širi".
11. 30.IV 1971. godine, direktor osnovne škole "Divko Budak" Karlobag, govorи milicionaru Klanac Joci u prisustvu Šarić Dragana, inače već ranije zapoženog kao njegovog istomišljenika u izvjesnom smislu: "Ima i kod vas svađta, pogleda da je došlo vrijeme, da bi jedan dio od vas mogao idti u Šabane". Nije nikog imenovao. Isti je unazad oko mjesec dana kritkovao sekretara osnovne organizacije SK u Karlobagu, zašto se druži sa izvjesnim milicionarima, jer da su oni neprijatelji.
12. Vrban Franjo, konobar iz Karlobaga, dana 4. V 1971. godine govorи našem drugu iz milicije: "Ti se neboj, ja sam uz tebe, ti si za mene ranije bio iskren i nitko ti ništa ne smije učiniti". Smisao njegovih riječi nije potrebno komentirati jer su jasne.